

Creació artística i cultural

Estudi sobre les polítiques de suport
municipal a la província de Barcelona

Col·lecció **Eines**
Sèrie Cultura **13**

Creació artística i cultural

Estudi sobre les polítiques de suport
municipal a la província de Barcelona

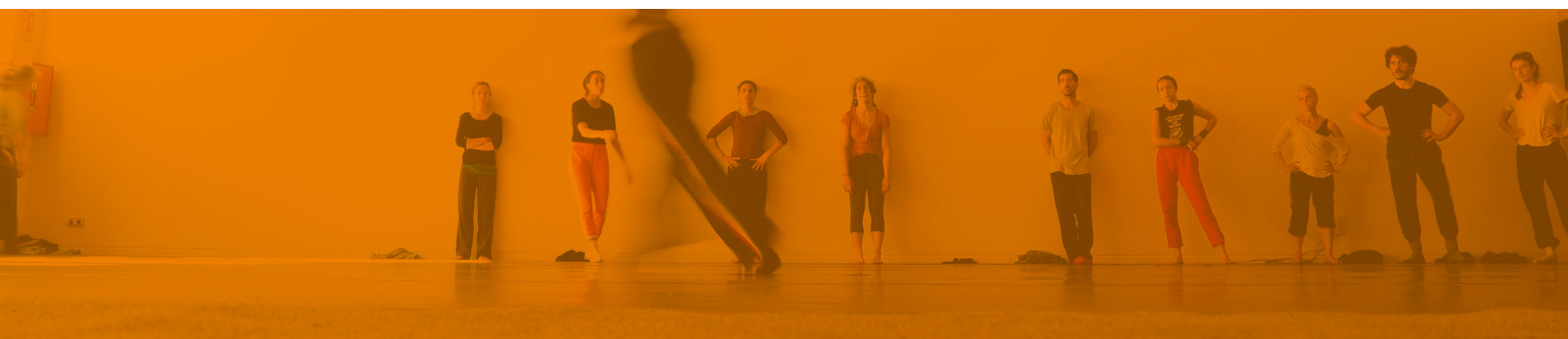

Diputació
Barcelona

Sèrie Cultura 13

Creació artística i cultural

Estudi sobre les polítiques de suport
municipal a la província de Barcelona

Aquest document ha estat promogut pel Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de la Diputació de Barcelona i desenvolupat per l'equip de Tramoia Cultura.

Autoria (per ordre alfabètic)

Ricard Espelt Rodrigo, investigador i acadèmic especialitzat en recerca-acció en l'àmbit cultural, cofundador del Centre Cultural i de Recerca inLoft de Copons.

Martí Marfà Castán, investigador, gestor cultural i consultor especialitzat en polítiques culturals, director artístic de la FiM Vila-seca.

Helena Muñoz Villena, gestora cultural i consultora especialitzada en mediació cultural, arts i educació i impacte social de la cultura.

Equip de recerca

Ricard Espelt, investigador principal (Centre de Recerca Interdisciplinari en Transformacions Socials i Culturals, Universitat Oberta de Catalunya)

Martí Marfà Castán (Tramoia Cultura)

Helena Muñoz Villena (La Comunitària)

Paula Vallejo Gómez (Tramoia Cultura)

Coordinació de Tramoia Cultura

Clara Saperas Llobet, directora de Tramoia Cultura

Coordinació i suport tècnic del CERC

Guillem Miralles Puig, tècnic del Centre d'Estudis i Recursos Culturals

Grup de contrast

Ester Martínez Rubio, responsable dels programes de suport a la creació artística i arts visuals de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques de la Generalitat de Catalunya

Marta Borreguero Ribó, gestora cultural, directora de Cultura de l'Ajuntament de Mataró.

Mireia Llunell Argemí, actriu i gestora cultural, directora de L'Estruch. Fàbrica de creació de les arts en viu (Sabadell) i presidenta de XarxaProd. Xarxa d'espais de creació i producció de Catalunya.

Pere Coma Valls, gestor cultural, tècnic municipal, coordinador de Roca Umbert. Fabrica de les Arts de Granollers.

Sebastià Portell Clar, escriptor i dramaturg, president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC).

Direcció (CERC i ODA)

Laia Gargallo Piracés, cap de l'Oficina d'Estudis i Recursos Culturals

Aina Roig Madorran, cap de la Secció Tècnica de Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC)

Mònica Ruz Satorras, cap de la Secció Tècnica de l'Oficina de Difusió Artística (ODA)

L'equip responsable del treball dona les gràcies a totes les persones entrevistades durant el projecte, així com a les persones membres del grup assessor. Trobareu més detalls sobre els participants i col·laboradors en l'apartat de crèdits i agraïments.

1a edició

Juny de 2026

Producció i edició

Subdirecció d'Imatge Corporativa i Promoció Institucional de la Diputació de Barcelona

© de l'edició: Diputació de Barcelona

© dels textos: els seus autors i autores

Imatge de portada: Toni Torrillas

Aquest treball està sota una llicència de Creative Commons Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.ca>)

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica de la Diputació de Barcelona

DL B 16221-2026

Índex

Presentació	7
1. Introducció	9
1.1. Objecte d'estudi	9
1.2. Metodologia	11
2. Estat del suport a la creació a escala municipal	14
2.1. Actius dels ecosistemes locals	15
2.2. Llacunes i limitacions estructurals	19
2.3. Dinàmiques emergents per a l'enfortiment	28
2.4. Factors de risc	38
3. Propostes i recomanacions	46
3.1. Recomanacions transversals	47
3.1.1. Posar en valor l'ecosistema cultural	47
3.1.2. De la contraprestació al retorn	49
3.1.3. La recerca i l'experimentació com a processos clau	50
3.1.4. Importància de l'interès artístic i cultural	51
3.1.5. Apostar per l'articulació, la planificació i l'avaluació	52
3.1.6. El marc jurídic com aliat	54
3.2. Accions des de l'àmbit local	60
3.2.1. Residències artístiques	60
3.2.2. Acompanyament	69
3.2.3. Coproduccions	73
3.2.4. Beques, premis i subvencions	79
3.2.5. Centres i espais de creació	84

3.2.6.	Circuits i xarxes de suport a la creació	88
3.2.7.	Foment d'una ciutadania creativa	91
3.2.8.	La intersecció de la cultura amb altres àmbits	97
3.3.	Suport de les administracions supralocals	103
3.3.1.	Acompanyament als tècnics i tècniques municipals	103
3.3.2.	Suports econòmics	106
3.3.3.	Marc de treball i coordinació interadministrativa	107
4.	Reflexions finals	112
5.	Referències	115
6.	Crèdits i agraïments	120

Presentació

Donar suport a la creació artística i cultural és avui un dels grans reptes i, alhora, i una de les grans oportunitats de les polítiques culturals locals. En un context de transformació constant dels ecosistemes socials i culturals, els governs locals estan cridats a reforçar la seva capacitat de generar les condicions que facin possible la creació, entenent-la no només com una expressió artística o professional, sinó també com una pràctica social arrelada a la vida quotidiana, als territoris i a les formes de relació que configuren la vida en comú.

La creativitat no és patrimoni exclusiu del talent individual ni d'uns sectors concrets, sinó una capacitat consubstancial a la vida en societat. Els sabers, imaginaris, habilitats i formes d'expressió que alimenten la creació emergeixen sovint de les experiències compartides, dels vincles comunitaris, dels espais de proximitat i de les múltiples maneres d'habitar el territori. En aquest sentit, les polítiques públiques tenen el repte de reconèixer, sostenir i connectar aquesta vitalitat creativa perquè pugui desplegar-se en condicions d'equitat, continuïtat i arrelament.

Des de la Diputació de Barcelona treballem per acompanyar els municipis en aquest repte, oferint eines de coneixement, reflexió i orientació estratègica que contribueixin a enfortir les seves polítiques culturals. És en aquest marc que el Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) impulsa aquest estudi, amb la voluntat d'aportar una mirada rigorosa sobre la realitat del suport municipal a la creació i de posar a disposició dels ajuntaments instruments útils per afrontar-ne els reptes presents i futurs.

L'estudi s'emmarca en un context creatiu divers, complex i en constant evolució. En aquest escenari, la creació artística i cultural es concep no només com una activitat professional, sinó també com una pràctica social i cultural que contribueix al desenvolupament dels territoris, a la cohesió social i a la qualitat democràtica de la vida col·lectiva.

Des d'aquesta perspectiva, els governs locals adquireixen un paper estratègic com a administracions de proximitat, capaces d'identificar, acompanyar i promoure el teixit creatiu dels seus territoris. Arreu de la província trobem experiències valuoses que mostren la capacitat dels municipis per impulsar espais, programes i recursos que acompanyen els processos de creació i els connecten amb dimensions fonamentals de la vida quotidiana com l'educació, les cures, la participació cultural o l'acció comunitària.

Aquest estudi posa en valor aquesta tasca i assenyala alguns dels principals reptes que encara cal abordar: la necessitat d'enfortir els marcs de cooperació institucional, generar més coneixement compartit, reduir els desequilibris territorials i garantir un accés més equitatiu als recursos i oportunitats de creació.

L'estudi s'ha elaborat a partir d'un procés de recerca i escolta compartida que ha integrat coneixement institucional, expertesa tècnica i la mirada dels agents del sector. Ofereix una diagnosi sobre l'estat actual del sistema i aporta elements útils per orientar-ne l'enfortiment.

L'anàlisi posa de manifest l'existència d'un ecosistema cultural dinàmic, amb fortaleeses rellevants com el creixement sostingut dels espais i programes de suport, la diversitat de disciplines i iniciatives o la implicació creixent dels equipaments municipals. Al mateix temps, identifica mancances estructurals importants, entre les quals destaquen la fragmentació institucional, el dèficit de dades i indicadors compartits i els desequilibris territorials i disciplinaris en l'accés als recursos.

La publicació que teniu a les mans ofereix criteris i orientacions per continuar reforçant el paper dels municipis en el suport a la creació, des d'una mirada que aposta per polítiques culturals més arrelades, transversals i capaces de reconèixer la cultura com un element central de la vida democràtica i del desenvolupament territorial. Confiem que aquest treball esdevingui una eina útil per als equips tècnics i polítics locals i que contribueixi a consolidar polítiques culturals capaces de situar la cultura al centre de les estratègies de desenvolupament dels municipis de la província de Barcelona.

Pau González Val

President delegat de l'Àrea de Cultura

1. Introducció

1.1. Objecte d'estudi

Aquest treball es basa en un treball d'investigació que pren com a objecte d'estudi **el suport a la creació des dels municipis, aplicat al cas de la província de Barcelona**. Per suport a la creació s'entenen **el conjunt d'actuacions i recursos que es despleguen per facilitar i promoure les activitats creatives**, així com per garantir la seva interacció i impacte en els contextos on s'inscriuen, ja siguin escena artística, sector cultural o mercat, ja siguin un territori concret o comunitat específica i el seu teixit sociocultural. **Sota el concepte de creació s'engloben totes les fases i dimensions d'aquest procés**, des de la recerca i l'experimentació fins a la difusió, passant per l'assaig i l'esbós, la producció, el contrast i la difusió de l'obra creada, així com per la formació i l'intercanvi.

Al llarg del text **s'utilitza generalment el concepte de creació**, sense adjectius, ja que es considera un terme prou conegut entre les persones destinatàries d'aquesta guia i d'ús comú en el sector cultural català. Tanmateix és important aclarir que en la definició del terme es vol incloure tant el que sovint s'anomena creació artística com el que s'anomena creació cultural.

L'adjectiu *artística* fa referència a les arts, és a dir les formes, els llenguatges, els codis mitjançant els quals s'expressa la creativitat humana en totes les societats, i que produeix objectes, reflexions o experiències que es poden compartir amb altres persones. Aquesta definició en principi ja seria prou àmplia. Però en les societats modernes occidentals, l'art s'ha concebut sovint com un fenomen emancipat d'altres esferes socials i reservat a l'execució de l'artista, entès com a figura singular, especialitzada i fins i tot elitista (Lévi-Strauss, 1979; Gell, 1998). Aquesta aproximació menysté la dimensió col·lectiva i participativa del procés artístic (Becker, 1982) i fa que algunes persones o col·lectius que realitzen activitats creatives puguin sentir-se excloses o allunyades de la categoria d'artista. Malgrat que en el llenguatge quotidià contemporani els conceptes d'art i artista estan més democratitzats, encara s'utilitza el terme *cultura popular* com a contraposició a l'art més oficial o culte (Bakhtín, 2003) i el terme artesanía per distanciar les arts considerades històricament majors d'aquelles pràctiques i tècniques de producció manual d'objectes utilitaris. En el camp de l'artesanía se situen la ceràmica, la joieria, la ferreria, l'ebenisteria, la floristeria i altres oficis que sovint contenen components creatius i en ocasions basculen cap a la funció principalment estètica, com ho demostra per exemple l'oferta actual de formacions reglades en arts plàstiques i dis-

seny¹. Per la seva banda, el terme *cultura popular* permet incloure no només aquelles expressions i manifestacions culturals concebudes i representades com a tradicionals per una comunitat concreta, sinó també totes les que tenen una dimensió sociocomunitària o participativa central, les que sorgeixen de sectors socials no hegemònics i les que conformen noves tendències o llenguatges encara no reconeguts plenament com a arts. És a propòsit d'aquesta problematització encara vigent de la categoria *artística* i de la voluntat de generar una definició on totes pràctiques a què es refereix el treball puguin sentir-se representades, que s'ha volgut puntualitzar aquí la creació com a *cultural i artística*.

El mateix debat afecta la conceptualització dels subjectes principals de la creació, **que al llarg del treball anomenarem indistintament artistes, creadores i creadores o agents creadors**. Com s'ha esmentat, el terme *artista* sovint fa referència a un rol social professionalitzat, és a dir que designa persones que es dediquen o es volen dedicar professionalment a la pràctica artística. Alhora pot resultar una categoria exclusiva, que no està a l'abast de tothom o que és pròpia d'algunes arts en concret, de manera que les pràctiques artístiques amateurs se'n poden sentir allunyades i fins i tot en el camp d'algunes disciplines artístiques tan canòniques com la literatura l'ús del terme *artista* per referir-se als autors i autores és poc habitual. Segurament en raó d'això, el terme *creador* o *creadora* ha anat prenent major rellevància, atès que es percep com a més inclusiu i contempla fàcilment artistes de tot tipus de disciplines, així com persones que practiquen tècniques i llenguatges més allunyats de les arts considerades canòniques amb una vocació o aproximació creativa (és el cas del disseny gràfic, la cuina creativa, la ceràmica artística, l'arquitectura o el disseny industrial). Val a dir però que tan *artista* com *creador* i *creadora* són termes que designen individus, en una concepció occidental moderna de la individualitat, que insufla conceptes com el de *geni creatiu* o la noció d'*autoria*, històricament vinculades a la pintura, l'escultura, la literatura, l'escriptura teatral o la composició clàssica. Aquesta aproximació pot deixar de banda formes de creació més col·lectiva, com els grups musicals o les companyies d'arts escèniques, així com les creacions vives de tradició popular, les autories col·lectives, algunes modalitats d'anonimat activista o les experiències de creació comunitària. Per tal de cobrir aquesta diversitat, s'utilitza en diferents passatges del text el terme *agent creador*, que permet incloure tan individus com col·lectius, en les seves diverses agrupacions formals, informals o indefinides. Alhora, aquest concepte permet englobar tant els creadors i creadores artístiques (professionals i no professionals, emergents i consolidats, estudiants de disciplines artístiques) com altres professionals vinculats als processos de creació artística (pensadors, investigadors, curadors, gestors culturals i altres), que també poden ser beneficiaris d'acions de suport a la creació (Gil et al. 2018:38).

Aquest estudi se centra en l'**àmbit d'actuació municipal i especialment en la competència dels ajuntaments**. En el camp cultural, La Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya, 2/2003, de 28 d'abril de 2003, només contempla com a obligatòria la biblioteca pública en els municipis de més de 5.000 habitants, que se suma a l'obligatorietat de tenir arxiu propi per als municipis de més de 10.000 habitants (segons la Llei 10/2001 de 13 de juliol, d'arxius i documents). Però la primera norma també designa com a competències pròpies dels ajuntaments les activitats i les instal·

1. <https://triaeducativa.gencat.cat/ca/artistics-esportius/apd/index.html>

lacions culturals, i els obre la porta a exercir en l'àmbit cultural actuacions complementàries a les d'altres administracions. Aquest és de fet un reconeixement al que ja passa a la pràctica, és a dir que els ajuntaments assumeixen molts serveis i funcions en matèria cultural, que van des del patrimoni a la difusió artística, passant pel cicle festiu, l'associacionisme cultural, els equipaments culturals o els centres de formació i producció artística. I entre aquestes actuacions s'hi compten la relació amb els agents creadors locals i el suport a les seves activitats creatives (Diputació de Barcelona, 2022a). Com a administració de proximitat, és comprensible que la ciutadania s'adreci als seus ajuntaments per trobar, en aquest cas, suport a les seves inquietuds creatives, i que els equips municipals tinguin la necessitat de donar-hi resposta. Aquí és on aquest estudi pren sentit com a instrument útil per a les persones responsables de concebre i desplegar les polítiques culturals a nivell local, des de càrrecs polítics fins a equips tècnics, com a guia pràctica per entendre el fenomen de la creació artística i cultural i la realitat de qui la protagonitza, i com a font d'inspiració per acomboiar i promoure aquesta creació des del marc que l'administració municipal ens brinda. Alhora, s'entén que els ajuntaments no estan sols davant d'aquest repte, sinó que **compten amb el suport d'altres administracions i amb un ecosistema cultural viu** on a més d'agents creadors hi trobem centres i iniciatives de la societat civil i del sector professional que també treballen per oferir suport a la creació.

Per últim, queda apuntar que aquest treball s'ha centrat en la realitat de la província de Barcelona i s'adreça principalment als equips municipals d'aquest àmbit municipal. Es tracta d'un territori que comprèn les principals concentracions de població urbana del país, així com la majoria de recursos, serveis i institucions. Alhora abasta realitats territorials i poblacionals diverses, que inclouen també municipis mitjans i petits, així com contextos rurals. Val a dir que en l'anàlisi també s'han recollit experiències d'altres demarcacions catalanes i que algunes de les consideracions, anàlisis i propostes poden ser aplicables a aquests territoris i al conjunt del país.

1.2. Metodologia

Aquest treball és el resultat d'una recerca qualitativa, participativa i situada, orientada a generar una diagnosi i unes orientacions pràctiques sobre les polítiques municipals de suport a la creació cultural a la província de Barcelona. El treball de camp i l'anàlisi documental s'han desenvolupat **entre els mesos de febrer i juny de 2025**, i han combinat fonts primàries i secundàries amb metodologies interpretatives, deliberatives i de sistematització estratègica. L'estudi es construeix a partir de **quatre pilars metodològics interrelacionats: l'anàlisi documental, el treball de camp (grups focals i entrevistes), l'anàlisi de l'estat actual de la creació a escala municipal i el contrast expert**. Aquest conjunt ha permès creuar perspectives tècniques, institucionals i creatives, tot donant lloc a una lectura articulada i propositiva del context.

La **revisió documental** ha tingut un paper clau per fonamentar conceptualment i històricament l'estudi. S'ha estructurat a partir de diverses tipologies de fonts (institucionals, acadèmiques, sectorials i normatives) i ha tingut en compte el seu abast territorial (local, nacional i internacional). Aquesta anàlisi ha inclòs estudis generals sobre les polítiques públiques de suport a la creació, informes sobre espais de recerca i producció artística, documents de bones pràctiques i marcs normatius. També s'han

estudiat experiències internacionals de referència, com el cas francès o britànic, per identificar models transferibles. A més, s'ha aprofundit en les especificitats de diversos àmbits disciplinaris (arts escèniques, arts visuals, música, literatura i arts digitals) per captar la diversitat interna del sector. En aquest marc, cal destacar l'enquesta titulada "Les residències artístiques en els espais escènics municipals adherits al Circuit", duta a terme per l'Oficina de Difusió Artística de la Diputació de Barcelona el 2024 (en endavant citada com a Enquesta ODA24), que ha estat tractada com a font primària per nodrir diversos aspectes de l'anàlisi, especialment pel que fa al coneixement del context local i les pràctiques actuals de suport a la creació. L'enquesta es va realitzar entre els mesos d'abril a juliol de 2024, es va enviar als espais escènics municipals dels 134 municipis adherits al Circuit de la Xarxa d'Espais Escènics Municipals, es van respondre un total de 74 qüestionaris que fan referència a 85 espais escènics de 71 municipis de la província de Barcelona.

Aquest corpus documental ha estat posat en relació amb les aportacions recollides a través del **treball de camp**, que ha tingut una doble funció: **contribuir a la diagnosi del sistema de suport a la creació i alhora alimentar les propostes d'actuació** que es plantegen al capítol 3 del present document. Per aquest motiu, els espais de participació s'han dissenyat com a dispositius de lectura col·lectiva i de generació de coneixement aplicat.

La **realització de tres grups focals diferenciats per perfil** (un amb creadors i creadores, un amb responsables de centres de creació i un amb tècniques i tècnics de cultura d'ajuntaments de diferents dimensions i contextos) ha permès identificar percepcions, pràctiques i condicions materials de suport a la creació en entorns diversos, així com imaginar escenaris de transformació a partir de la realitat viscuda. En paral·lel, s'han realitzat **cinc blocs d'entrevistes en profunditat**, amb un total de nou persones expertes del sector cultural i institucional. Les entrevistes inclouen perfils complementaris: agents culturals amb una mirada transformadora i innovadora; especialistes en dret administratiu i gestió pública de la cultura; professionals amb trajectòria en l'acompanyament artístic; responsables de polítiques públiques de creació des d'una perspectiva supramunicipal i representants d'experiències consolidades de bones pràctiques en l'administració pública. Aquestes converses han permès aprofundir en aspectes menys documentats, detectar tensions estructurals i identificar experiències inspiradores, a més de generar propostes concretes per a l'enfortiment del sistema.

Les dades recollides han estat sistematitzades mitjançant una anàlisi estructurada que ha permès sintetitzar els principals resultats del treball de camp i la revisió documental. Aquesta aproximació ha facilitat l'organització de la diagnosi en funció de factors interns i externs, positius i limitants, i ha contribuït a identificar eixos d'intervenció estratègica des d'una perspectiva operativa. El marc resultant no només ofereix una imatge de l'estat actual del sistema de suport a la creació, sinó que també constitueix un punt de partida per a l'elaboració de propostes alineades amb les capacitats i necessitats detectades.

Finalment, **els resultats preliminars han estat contrastats amb un grup d'expertesa cultural i institucional** que ha contribuït a validar, matisar i reforçar la pertinència de les recomanacions. Aquest espai de contrast ha garantit que el treball no sigui només una descripció de la situació actual, sinó també una eina útil per a la presa de decisions en matèria de polítiques culturals municipals.

Tot el procés ha estat pilotat per un grup motor format per representants de Tramoia Cultura, com a executora de l'estudi, i el Centre d'Estudis i Recursos Culturals i l'Oficina de Difusió Artística de la Diputació de Barcelona, com a institució responsable de l'encàrrec. Aquest grup ha guiat i supervisat les diferents fases del treball, ha vetllat pel seu rigor científic, la seva connexió amb el sector i la seva alineació amb les línies estratègiques de la Diputació de Barcelona.

En general, a l'estudi prenen un **pes destacat les experiències en el camp de les arts escèniques i la música**. Aquests àmbits disciplinaris tenen una trajectòria més llarga i àmplia que la resta, tant a Catalunya com a nivell internacional, de manera que han donat lloc a dispositius i actuacions de suport a la creació de major profunditat, articulació i contrast. S'ha treballat per compensar aquest biaix amb exemples i referències d'altres disciplines, tenint en compte també les especificitats d'aquestes. Alhora s'han pres les valuoses experiències de les arts escèniques i la música com a model i mirall amb el qual dialogar i adaptar propostes i recomanacions per a altres disciplines.

2. Estat del suport a la creació a escala municipal

La realització d'aquesta estudi s'inscriu en un moment de **creixent rellevància per a la creació artística i cultural a Catalunya**, marcat per un doble moviment: d'una banda, l'ampliació del reconeixement social i institucional dels drets culturals; de l'altra, la consolidació d'un ecosistema creatiu plural i complex que reclama una revisió profunda dels marcs de suport públic.

En les darreres dècades, **les polítiques públiques de suport a la creació han experimentat una transformació notable**. Si bé tradicionalment estaven centrades en la difusió i les grans institucions culturals, progressivament s'han obert a formats i pràctiques vinculades a la recerca, la producció i la professionalització artística. Aquesta evolució ha donat lloc a un augment significatiu dels espais i centres de creació, impulsats tant per administracions públiques com per agents independents i comunitaris. Xarxes com la Xarxa d'espais de creació i producció de Catalunya (d'ara endavant XarxaProd) han estat clau en aquest procés, amb un increment dels centres adherits de 24 l'any 2005 a 48 el 2024.

Tanmateix, aquesta expansió territorial i pràctica no ha anat acompanyada d'una ordenació institucional clara. Persisteixen **mancances importants en la conceptualització, la planificació i l'avaluació de les polítiques de suport**, tal com apunten diversos estudis recents (Troguet et al. i Font, 2024; Campistrous i Daporta, 2021). A nivell municipal, la fragmentació de models, l'absència de sistemes de dades i la manca de criteris compartits continuen limitant l'abast i la sostenibilitat d'aquestes actuacions.

Aquesta situació es tradueix en una **gran disparitat d'enfocaments i pràctiques**, sovint sostingudes per la voluntat i compromís de persones o col·lectius, més que no pas per marcs estables o estratègies institucionals. Tot i l'existència d'espais com els Cercles de Comparació Intermunicipal de la Diputació de Barcelona o la iniciativa compartida Programa.cat, la descoordinació entre administracions i la manca de guies, indicadors i metodologies compartides suposa un repte estructural. La lògica de contraprestació sovint condiona les formes de suport, en detriment de processos de recerca, experimentació o creació no finalista, i la manca de circuits articulats dificulta la continuïtat dels projectes i trajectòries.

En aquest context, l'enfocament d'aquest estudi com un instrument pràctic és especialment necessari. D'una banda, posa l'accent en el **rol estratègic dels municipis en la promoció de la creació cultural com a garantia dels drets culturals, foment de la diversitat i generació d'ecosistemes sostenibles**. De l'altra, ofereix una lectura sistèmica i situada, que parteix de la realitat diversa dels municipis de la província de Barcelona i combina diagnòsi qualitativa, anàlisi documental i propostes operatives.

Es tracta, doncs, d'un exercici d'endrega conceptual i pràctica, orientat a dotar les administracions locals de recursos per planificar, implementar i avaluar polítiques culturals amb criteris d'equitat, qualitat i retorn sociocomunitari. En síntesi, l'estudi respon a la **necessitat creixent de sistematització i ofereix instruments per enfortir i legitimar les polítiques municipals de suport a la creació cultural**, entenent aquesta com un dret, una pràctica professional i un procés transformador que requereix infraestructures, recursos i marcs institucionals adequats.

2.1. Actius dels ecosistemes locals

La província de Barcelona compta amb un conjunt divers i consolidat d'equipaments, iniciatives i polítiques que configuren un **ecosistema cultural amb un alt potencial de suport a la creació**. Aquest apartat identifica els principals actius existents: espais de creació amb trajectòries consolidades i arrelament territorial, una pluralitat de models de gestió, un augment sostingut dels programes de residències i un interès creixent per part dels equipaments municipals en acollir processos creatius.

A més, es detecta una **notable diversitat disciplinària i de perfils professionals**, així com una progressiva integració de la creació en altres àmbits (educació, acció social, salut). Tot plegat contribueix a un escenari ric en iniciatives i recursos, que, ben articulat, pot esdevenir un sistema de suport a la creació cultural més robust, accessible i sostenible. Aquestes fortaleses ofereixen un punt de partida sòlid per a l'impuls de polítiques locals amb major capacitat d'incidència, continuïtat i impacte social.

Centres de creació de referència per trajectòria, arrelament territorial i exemplaritat disciplinària

A la província de Barcelona i al conjunt de Catalunya trobem espais de creació que destaquen per la seva trajectòria consolidada, per la seva exemplaritat en àmbits disciplinaris específics i per un arrelament territorial significatiu. Aquestes iniciatives, repartides de manera força equilibrada entre les diferents corones geogràfiques, contribueixen a configurar un ecosistema creatiu divers i robust.

El potencial dels centres de creació es fa evident en tres grans dimensions:

- **Per àmbit disciplinari**, sobresurten centres com L'Estruch de Sabadell i el Canal de Salt, en arts escèniques; La Marfà de Girona, en música; La Central del Circ, El Graner i Hangar de Barcelona, en circ, dansa i arts visuals respectivament; o la xarxa Faberllull, especialitzada en literatura i pensament.
- **Per arrelament i vinculació territorial**, cal destacar iniciatives com el Centre d'Art i Natura (CAN) al Pirineu; Cal Gras, Can Serrat, inLoft o el Centre d'Art Contemporani i Sostenibilitat El Forn de la Calç (CACiS) a la Catalunya Central; la Nau Còclea o L'animal a l'esquena a les comarques gironines; o el Convent de les Arts al Camp de Tarragona.
- **Per la diversitat de models de gestió i funcionament**, destaquen el Konvent de Cal Rosal, com a exemple d'autogestió; la Casa del Teatre Nu a Sant Martí de Tous o L'Obrador Espai de Creació a Deltebre, com a projectes impulsats per companyies artístiques; Idensitat de Vic, com a proposta sense seu física i d'àmbit expandit; i,

finalment, Roca Umbert (Granollers) i Fabra i Coats (Barcelona), com a fàbriques de creació pluridisciplinars de titularitat pública.

Increment sostingut i diversificació del mapa d'espais i programes de suport a la creació

Els darrers anys han estat testimonis d'un creixement constant i significatiu del nombre d'espais de creació a Catalunya, així com de l'ampliació i consolidació de programes de residències artístiques. Aquest augment no només reflecteix una efervescència creativa al territori, sinó també una voluntat institucional cada cop més clara d'articular sistemes de suport a la creació més distribuïts, diversos i coordinats. L'expansió quantitativa s'acompanya d'una diversificació d'equipaments, formats i disciplines, i d'un reconeixement creixent del valor dels processos de creació com a part estructural de les polítiques culturals.

L'estudi impulsat pel CoNCA i XarxaProd (Calafell et al., 2017) va identificar 104 espais de creació i producció arreu de Catalunya, configurant una primera cartografia del teixit existent. Des de la seva fundació el 2009, XarxaProd ha experimentat un creixement notable: ha passat de 24 membres l'any 2015 a 58 l'any 2025. Aquesta evolució reflecteix no només l'expansió del sector, sinó també l'aparició de nous projectes de tipologia i escala diversa, molts dels quals han nascut en aquest període. En el cas de la creació literària, el mapa de residències elaborat per la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) el 2024² identifica 41 iniciatives actives als territoris de parla catalana, ja siguin de manera estable o esporàdica, i de manera monogràfica o convivint amb altres disciplines.

Des dels anys vuitanta fins avui, es constata un creixement progressiu i sostingut dels programes de residències artístiques a Catalunya. Aquestes tenen lloc tant en espais de creació específics com en una àmplia gamma d'equipaments culturals, socials i educatius, com són biblioteques, escoles d'art, centres cívics, auditoris o teatres, entre d'altres. Aquesta expansió respon a una tendència estructural: les residències es consoliden com a recurs essencial per oferir espais, temps, recursos tècnics i acompanyament a les persones creadores. Alhora, expressen una voluntat creixent d'articular sistemes territorials de suport a la creació, amb criteris de continuïtat, proximitat i interacció entre agents públics, privats i socials.

Alhora, els espais, programes i actuacions de suport a la creació es diversifiquen i s'hi incorporen actors diversos, com fires i festivals, centres cívics i escoles d'arts, entitats i particulars. En aquest sentit, proliferen els acompanyaments artístics, els assessoraments especialitzats i els laboratoris de creació compartida, així com la cessió d'espais diversos, com bucs i sales d'assaig, estudis d'enregistrament o sales d'estudi.

Implicació creixent dels equipaments municipals en el suport a la creació i voluntat de generar marcs compartits

Els equipaments culturals, especialment els de titularitat municipal, mostren un interès creixent per acollir i promoure iniciatives de suport a la creació. Aquesta tendència es manifesta tant en la voluntat de posar espais i recursos a disposició dels agents

2. Mapa de residències literàries de la ILC: <https://cultura.gencat.cat/ca/ilc/que-fem/mapa-de-residencies-literaries/index.html>

creadors com en la necessitat expressada de disposar de marcs conceptuals i operatius que permetin estructurar millor aquestes pràctiques i valorar-ne l'impacte.

Segons l'enquesta l'Enquesta ODA24, un 38% dels espais que actualment no desenvolupen residències artístiques declaren tenir interès a fer-ho, malgrat les dificultats derivades de la manca de recursos econòmics, humans i tècnics. Per la seva banda, l'informe impulsat pel CoNCA (Gil et al., 2024) confirma aquesta tendència i documenta una incorporació progressiva dels equipaments públics —no només culturals, sinó també socials i educatius— com a espais acollidors de residències artístiques.

És cada cop més habitual que els ajuntaments cedeixin espais municipals (escènics o no) a artistes o companyies, ja siguin locals o d'altres procedències, ja siguin professionals o amateurs, per a dur-hi a terme assajos, processos de creació, residències tècniques o activitats relacionades. Aquestes cessions solen comportar una contraprestació, com ara una actuació pública o un assaig obert. Tant els grups focals amb personal tècnic municipal com les institucions entrevistades en el marc del treball de camp que fonamenta aquest l'estudi coincideixen en la necessitat d'establir marcs conceptuals, criteris comuns i instruments procedimentals que permetin impulsar i avaluar amb major rigor les accions de suport a la creació des de l'àmbit local.

Diversitat de perfils en les residències municipals

L'anàlisi del grau de professionalització dels creadors i creadores que participen en residències artístiques municipals revela una realitat plural i heterogènia. Aquesta diversitat, que abasta des de pràctiques amateurs fins a trajectòries professionals consolidades, constitueix un reflex de l'ecosistema creatiu català i de la seva amplitud de perfils, disciplines i maneres de fer. Alhora, genera reptes per a la definició de criteris d'accés i d'assignació de recursos, especialment quan es tracta de garantir l'equitat i la transparència en les convocatòries públiques.

Segons l'Enquesta ODA24, els espais escènics municipals acullen artistes i companyies amb graus molt diversos de professionalització, des de creadors i creadores amateurs fins a professionals amb una activitat estable i reconeguda. D'una banda, aquesta realitat reflecteix la riquesa i la complexitat de l'ecosistema cultural català, amb una base àmplia de creadors i creadores actives. Tot i que el grau d'estabilitat professional varia segons la disciplina —amb una major consolidació en les arts escèniques que, per exemple, en el camp literari—, aquesta diversitat reflecteix el potencial del sector per generar trajectòries de professionalització, malgrat les dificultats estructurals persistents, com ara la precarietat laboral o la insuficiència dels suports disponibles (Forsberg i Saura-Clares, 2025). D'altra banda, l'accés de perfils diversos a recursos municipals com les residències en espais escènics és un indicador positiu de democràcia cultural i d'accessibilitat, en la mesura que permet aprofitar els equipaments públics per donar suport a un ampli ventall de pràctiques i necessitats creatives.

Tanmateix, aquesta mateixa diversitat també genera tensions que cal abordar. És el cas del debat sobre si els recursos públics s'han d'orientar prioritàriament cap a artistes emergents i amb menys accés a infraestructures, o si també han de continuar donant cobertura a companyies consolidades. També és complexa la definició de criteris de concurrència pública, ja que les convocatòries han de poder atendre situacions molt diferents quant a disciplines, trajectòries i necessitats, sense caure en l'homogeneïtzació o en la discrecionalitat.

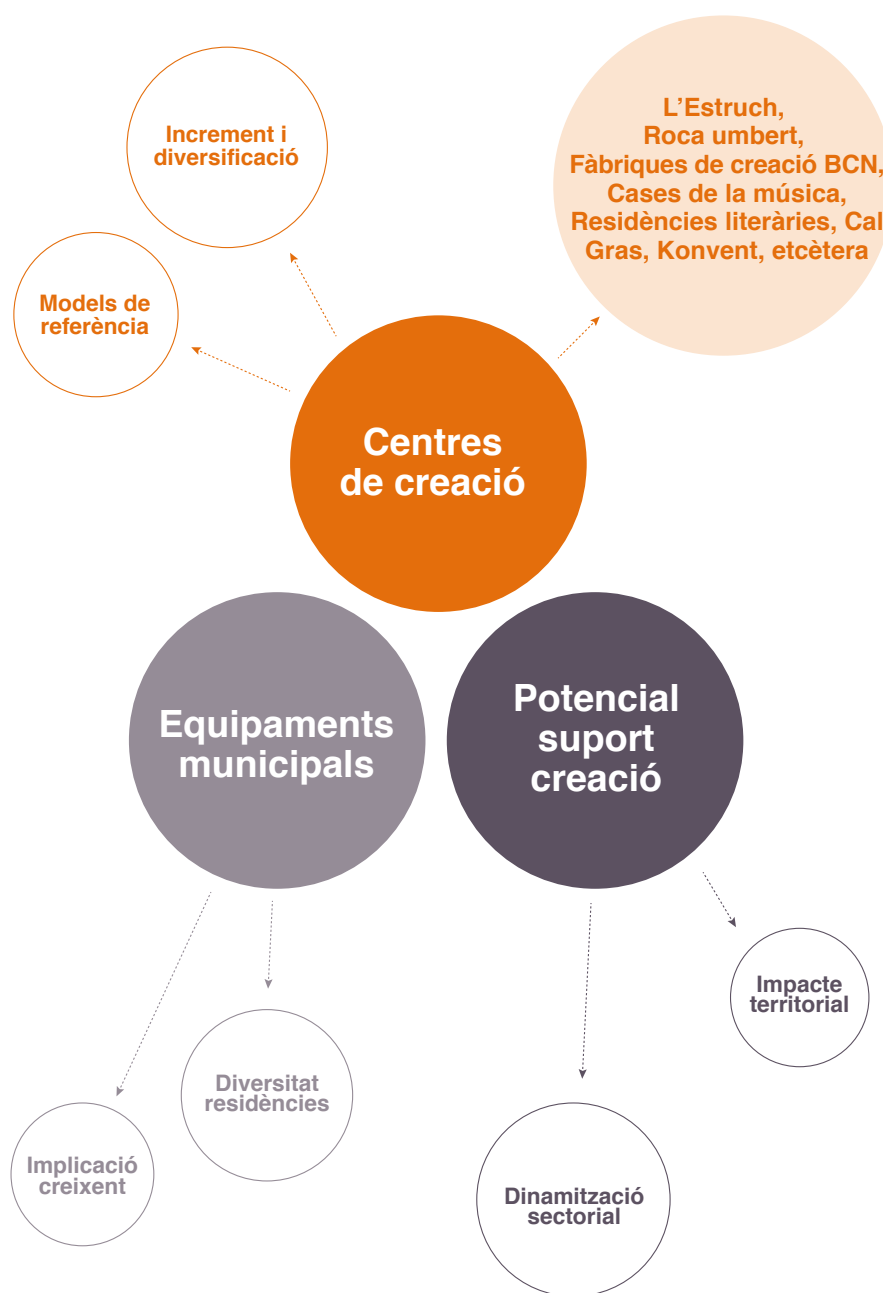
Potencial del suport a la creació en la dinamització sectorial i l'impacte territorial

Els espais, dispositius i programes de suport a la creació poden esdevenir pols de dinamització cultural i intercanvi artístic i professional. Més enllà del seu paper com a infraestructures de producció artística, tenen la possibilitat de generar sinergies entre artistes, professionals del sector i altres agents del territori. Però aquest potencial no es desplega automàticament, calen condicions específiques i una intencionalitat clara per afavorir aquests encontres i interaccions.

En moltes ocasions, els agents creadors desenvolupen la seva tasca de manera aïllada, sense establir vincles amb altres creadors o amb el context local. Això pot passar fins i tot quan gaudeixen de residències o accions de suport que impliquen presencialitat en una localitat concreta. Aquest fet limita el potencial transformador i connector dels dispositius de creació.

Per tal que aquest potencial es materialitzi plenament, cal preveure accions, espais i mecanismes que facilitin el contacte, la col·laboració i l'intercanvi entre agents, així com la interacció, el diàleg i la implicació dels agents creadors amb el territori que els acull. Aquest enfocament pot contribuir a enriquir el procés creatiu, ampliar-ne l'impacte i consolidar ecosistemes culturals vius, oberts i interconnectats. Així les accions de suport a la creació poden esdevenir motors de dinamització cultural, afavorir processos de cohesió social i estimular l'activació de nous imaginaris col·lectius.

Actius dels ecosistemes locals

2.2. Llacunes i limitacions estructurals

Tot i el dinamisme i la consolidació progressiva de moltes iniciatives, espais i programes de suport a la creació, **el sistema presenta encara mancances estructurals que en limiten el desplegament i la capacitat transformadora**. Aquestes debilitats no només afecten l'eficiència de les polítiques existents, sinó també la seva equitat, sostenibilitat i capacitat d'impacte.

Els dèficits detectats fan referència tant a l'absència de marcs conceptuals i operatius compartits com a la manca de dades, indicadors o criteris homogenis. També

es constata una fragmentació territorial i institucional que dificulta la generació de circuits coherents i accessibles per als creadors i creadores. A això cal afegir-hi desequilibris entre disciplines, barreres d'accés a les convocatòries i una focalització excessiva en resultats finalistes, que sovint invisibilitza altres fases essencials del procés creatiu.

Manca de conceptualització compartida i eines operatives per al suport a la creació

Un dels principals obstacles per al desplegament coherent de polítiques de suport a la creació cultural és l'absència d'un marc conceptual i terminològic compartit. Malgrat alguns intents de definició (Calafell et al., 2017; Gil et al., 2024; Moraga, 2016), no existeix encara un consens sectorial entorn de conceptes clau com residència artística, companyia resident, espai de creació o acompanyament artístic. En contextos com el francès, algunes d'aquestes nocions compten amb un recorregut més extens i estructurat, com és el cas de l'acompanyament o les residències artístiques que tenen una regulació legal (Delhoum, 2009; Dupin-Meynard, 2012; Guitot, 2006; Talarico, 2013), però al nostre territori continuen essent nocions difuses o interpretades de manera desigual.

Aquesta manca de definicions clares es tradueix sovint en una equiparació errònia de residències amb simples cessions d'espais, o en la no diferenciació entre residències tècniques i de creació. També es detecta una escassa distinció entre actuacions puntuals i programes estructurats, amb implicacions importants pel que fa a la planificació, el seguiment i l'avaluació. A més, cal assenyalar la inexistència de guies pràctiques, protocols o metodologies d'avaluació que permetin valorar les iniciatives des d'una perspectiva multidimensional (artista, centre, territori).

Aquesta indefinició i manca d'instruments operatius dificulta l'articulació i coordinació de les iniciatives existents; l'aparició de nous agents i projectes, especialment des de l'àmbit municipal; i l'accés públic, transparent i equitatiu als recursos de suport a la creació.

Absència de referents sistematitzats per al disseny i implementació de polítiques de suport a la creació

Tot i l'existència a Catalunya d'equipaments i iniciatives destacades en el suport a la creació, no s'ha dut a terme una anàlisi en profunditat del seu funcionament que en permeti l'adaptació i la transferència a altres territoris. La manca de treballs de sistematització i documentació de bones pràctiques fa que aquestes experiències no puguin esdevenir models replicables ni actuar com a fonts d'inspiració estructurada per a altres municipis o administracions.

A diferència d'altres àmbits culturals amb estructures més consolidades —com les polítiques de programació o de patrimoni—, les actuacions de suport a la creació han evolucionat de manera força fragmentada, sense una coordinació clara entre administracions ni una definició d'estàndards comuns. Aquesta situació comporta que molts tècnics i tècniques municipals es vegin obligats a desenvolupar polítiques des de zero, sovint sense una base referencial sòlida. Això pot donar lloc a iniciatives aïllades, de difícil sostenibilitat i amb un impacte limitat. L'absència de referents sistematitzats resta eficàcia i escalabilitat al conjunt de les polítiques públiques en aquest àmbit.

Dèficit de dades sistemàtiques sobre els agents creadors

La inexistència de censos actualitzats de creadors i creadores dificulta la possibilitat de disposar d'un diagnòstic precís del sector, fet que limita l'eficàcia de les polítiques públiques i l'adequació dels programes de suport a les necessitats reals dels agents culturals. Tot i que alguns ens locals han impulsat iniciatives en aquesta línia —com Canovelles, Tona, Sant Pere de Vilamajor, Cubelles, Cardedeu o el Lluçanès—, aquests esforços sovint es troben amb el repte de garantir-ne la continuïtat, l'actualització i l'ús operatiu, així com la coordinació i sincronització amb censos d'àmbit territorial més ampli, com el Cens d'Artistes de Catalunya, amb els quals es poden arribar a produir duplicitats.

A més, no existeixen criteris unificats ni metodologies de referència per a l'elaboració d'aquests censos, fet que en dificulta la comparabilitat i la integració en estratègies supramunicipals. La manca de dades sistemàtiques redueix la capacitat de planificació estratègica i la possibilitat de generar indicadors per fer seguiment de l'evolució del sector en el territori.

Insuficiència de recursos i formació per a l'acompanyament a la creació

L'acompanyament es presenta sovint com un valor afegit o fins i tot com un rol necessari en el marc de les actuacions de suport a la creació. Tanmateix, la feblesa en la seva conceptualització, la falta de sistematització de bones pràctiques, el gairebé inexistent reconeixement institucional i les dificultats d'encaix jurídic dificulten la consolidació d'aquest rol en el sector.

Actualment, és poc habitual trobar perfils professionals preparats per assumir funcions d'acompanyament, tant dins les administracions municipals com entre els agents independents. Aquesta situació es veu agreujada per l'escassa disponibilitat de recursos formatius específics que permetin capacitar persones en aquesta tasca, que sovint requereix coneixements artístics, pedagògics, organitzatius i comunitaris. Mentre que a França existeixen diverses propostes formatives en aquest àmbit³, a casa nostra la seva inexistència limita la qualitat dels programes i redueix el potencial d'impacte de les residències i altres dispositius de suport a la creació. També impedeix el desenvolupament d'un marc competencial compartit, que permeti establir estàndards de qualitat i facilitar la transmissió de coneixements i bones pràctiques entre territoris i institucions.

Aquesta mancança formativa representa, per tant, una amenaça per al desplegament de polítiques de suport a la creació amb dimensió relacional, comunitària i pedagògica, especialment en contextos on la mediació i l'acompanyament podrien tenir un paper clau per generar vincles i afavorir el retorn social dels processos creatius, i també per connectar la creació emergent amb l'escena i els circuits professionals.

Limitacions en l'avaluació de l'impacte de les polítiques de suport a la creació

Una de les debilitats més persistents del sistema de suport a la creació és la insuficiència de models i indicadors per mesurar-ne l'impacte social, cultural i mediambiental. Tot i que existeixen metodologies generals aplicables a l'avaluació de projectes,

3. Com és el cas del Collectifrpm o Formassimo, per exemple.

aquestes no acostumen a estar adaptades a les especificitats dels processos creatius ni a les particularitats dels equipaments culturals implicats.

Aquest buit es tradueix en diverses conseqüències. D'una banda, dificulta la justificació del finançament públic destinat a la creació artística i la presa de decisions informades per part de les administracions. De l'altra, impedeix valorar els efectes d'aquestes polítiques sobre les trajectòries professionals dels creadors, la cohesió comunitària, la diversitat cultural o l'accessibilitat dels recursos. Els resultats de l'Enquesta ODA24 revelen que només un 16% dels espais escènics municipals consideren com a objectiu de les residències artístiques l'establiment d'aliances amb la comunitat local. Aquesta dada posa de manifest una desconexió entre l'acció cultural i el seu entorn social immediat.

A diferència d'altres àmbits de la gestió pública, la cultura encara no disposa de sistemes d'indicadors prou estandarditzats que permetin mesurar amb rigor els seus efectes. Els criteris més habituals, generalment quantitatius —com el nombre de projectes presentats o la inversió realitzada—, no permeten capturar la qualitat del suport ofert ni el seu impacte real, i dificulten la justificació del finançament públic destinat a la creació artística. Tal com assenyalen Sáez et al. (2024) i el treball de Campistróus i Daporta (2021) impulsat pel Graner, sovint les úniques formes d'avaluació són informals i basades en converses, sense una metodologia definida que garanteixi millores a partir de l'experiència.

Per avançar cap a unes polítiques més efectives i transformadores, caldria disposar d'un marc metodològic compartit que combini indicadors quantitatius (projectes finançats, participació, volum d'inversió) i qualitius (impacte en trajectòries artístiques, diversitat, accessibilitat). Només així es podrà garantir una avaluació rigorosa, orientada a la millora contínua i fonamentada en evidències contrastades.

Descoordinació entre accions i agents de suport a la creació

Malgrat la proliferació d'iniciatives i espais de suport a la creació arreu del territori, el sistema es troba fortament fragmentat i mancat de mecanismes de coordinació estables. Aquesta situació, que té el seu origen en dèficits conceptuals i operatius prèviament assenyalats, es tradueix en una atomització de les accions, una desconexió entre agents i una dificultat estructural per construir circuits que acompanyin les trajectòries creatives de manera continuada.

Tot l'existència d'espais i experiències de coordinació que més avall s'esmenten⁴, la majoria de programes no estan inserits en una estratègia comuna que n'articuli les funcions i els recursos. El resultat és un sistema dispers, on creadors i creadores es veuen sovint abocades a adaptar els seus projectes a les convocatòries existents, més que no pas a desplegar processos propis amb coherència artística i temporal. Campistróus i Daporta (2021) també assenyalen que no existeix un recorregut clar dins del sistema de residències: els agents culturals coneixen les dinàmiques i necessitats del sector, però manquen marcs estructurats i figures o canals de coordinació que permetin acompanyar els artistes d'un dispositiu a l'altre. Això genera discontinuïtats i una escassa sostenibilitat dels processos creatius.

A escala institucional, el suport a la creació prové de diversos nivells —municipal, provincial, autonòmic i estatal—, però sense una coordinació efectiva. Aquesta

4. Se'n poden consultar exemples i referències a l'apartat 3.2.6. Circuits i xarxes de suport a la creació

desconnexió entre administracions dona lloc a duplicitats, buits de cobertura o accions puntuals sense continuïtat. Un bon exemple són els diversos estudis, mapatges i espais de debat impulsats per diverses institucions públiques sobre el suport a la creació a Catalunya, que com s'ha esmentat representen una oportunitat rellevant però disten encara d'estar coordinats, compartir dades, sincronitzar processos i complementar esforços, així com posar en comú diagnòstics, resultats o línies d'acció derivades. Aquesta desconnexió les possibilitats d'articular polítiques públiques coherents, complementàries i amb visió de país, alhora que amenaça amb l'esgotament del sector beneficiari, que es troba interpel·lat per diferents administracions i actors, sense que resulti en actuacions consistentes que donin resposta a les seves necessitats. A més, la fragmentació del coneixement acumulat pot comportar duplicitats, solapaments o fins i tot la infrautilització dels estudis elaborats, minvant-ne l'impacte potencial. La manca d'un espai transversal i interinstitucional per sistematitzar i activar col·lectivament aquestes aportacions posa en risc la consolidació d'un marc de referència compartit sobre el suport a la creació.

Les principals àrees de desconnexió es poden sintetitzar en dos blocs:

- **Entre administracions**, especialment pel que fa a l'estratègia global de suport a la creació, la definició de rols i responsabilitats institucionals i la distribució de recursos entre polítiques directes i suport a agents intermediaris.
- **Entre centre i agents de suport**, que haurien de formar part d'un circuit coordinat, accessible i amb una visió professionalitzadora clara, que acompanyés les trajectòries creatives i en garantís la qualitat, la difusió i el retorn social.

Sense una estructura estable i compartida, les iniciatives de suport a la creació continuen depenent de convocatòries puntuals o plans de govern específics, fet que limita la capacitat dels artistes per planificar a llarg termini i redueix l'impacte global de les polítiques culturals en aquest àmbit. En aquest context, els equips tècnics municipals, tot i el seu coneixement i compromís, sovint han de connectar oportunitats de manera reactiva, sense disposar d'un sistema articulat que ho faciliti.

Desequilibri territorial en la distribució dels recursos públics de suport a la creació

Tot i l'augment d'iniciatives en municipis mitjans, petits i en zones rurals, Barcelona i la seva àrea metropolitana continuen concentrant la major part dels recursos públics destinats al suport a la creació, especialment en l'àmbit de les arts escèniques. Aquesta concentració respon a factors diversos, com la presència de la Xarxa de Fàbriques de Creació de Barcelona, la densitat d'equipaments culturals de gran format amb pressupostos rellevants (Teatre Nacional de Catalunya, L'Auditori, Gran Teatre del Liceu, Palau de la Música), el pes demogràfic metropolità i la inèrcia històrica d'un model centralitzat en la distribució d'infraestructures i serveis culturals. Aquest desequilibri també es manifesta en la distribució dels ajuts públics, que generalment es concentren en centres i iniciatives situades a l'àrea metropolitana de Barcelona, tal com s'ha reflectit en diversos estudis (cf. Calafell et al., 2017).

Si bé es detecta un recent augment rellevant dels programes de residències i centres de creació ubicats en contextos rurals, aquests sovint es desenvolupen en equipaments d'iniciativa privada o comunitària, amb recursos limitats i una gran depen-

dència del lideratge local. Els equipaments públics, amb major capacitat estructural, continuen sent molt més presents a les ciutats, i especialment a Barcelona. Segons l'informe encarregat pel Ministerio de Cultura (Sáez et al., 2024), molts projectes culturals en zones rurals depenen excessivament de la sensibilitat política local, en absència d'una estratègia nacional o autonòmica que n'asseguri la sostenibilitat a mitjà i llarg termini.

Aquest panorama posa de manifest la necessitat d'impulsar estratègies de descentralització cultural, que reforcin el paper dels territoris no metropolitans i promoguin xarxes de col·laboració entre equipaments de diferent escala i naturalesa. A més, caldria establir mecanismes de suport específics per als projectes ubicats en entorns rurals, tenint en compte el seu potencial de retorn social, el component comunitari i les dificultats estructurals que sovint han d'afrontar.

Desigualtat entre disciplines en l'accés als recursos de suport a la creació

El suport institucional a la creació artística presenta un biaix evident entre disciplines. Les arts escèniques i la música concentren una part molt significativa dels recursos específics disponibles, tant en forma de subvencions i ajuts com d'espais, programes o dispositius públics. Aquesta situació respon, en part, a una trajectòria més llarga d'aquest sector en l'obtenció de recursos, així com a la necessitat de mobilitzar mitjans tècnics i humans de gran envergadura (equipaments, equips artístics i tècnics, logística d'assaigs i exhibició).

Les dades de l'Enquesta ODA24 són reveladores: la tipologia de residències que es donen de forma més majoritària en els espais escènics són residències tècniques de creació (84%), de companyies professionals, estables i consolidades (87%) procedents de Catalunya (73%) en l'àmbit del teatre (62%). Per disciplines segueixen la música (33%), la dansa (31%) i el circ (16%), si bé hi ha un genèric del 29% que acullen tots els sectors sense diferència⁵. L'enquesta no en recull dades, però els tècnics i tècniques participants als grups focals manifestaven també acollir als espais escènics al llarg de

l'any un nombre destacat de residències de grups d'art amateur i cultura popular (teatre, corals, esbarts...), així com de petites produccions, esdeveniments i celebracions vinculades als centres educatius, des de la Cantània o la Clika fins a les actuacions de finals de les escoles de música i arts. Més enllà dels espais escènics, disciplines com les arts visuals o la literatura no hi són pràcticament representades.

En la distribució dels ajuts públics a centres i iniciatives de creació també hi ha preponderància de les arts escèniques, incloses la dansa i el circ, seguida en menor mesura de la música. Des de la iniciativa privada, comunitària o en alguns casos concertada, sí que s'amplien les xifres en favor de la música o la literatura. En són exemples els programes de suport a la creació i les infraestructures de la xarxa de Cases de la Música, els concursos per a grups musicals novells que ofereixen recursos de suport a la creació com a premis, i les més de 40 iniciatives de residència literària que va cartografiar la Institució de les Lletres Catalanes el 2024⁶.

Tot i això, les arts escèniques concentren el gran gruix de recursos en termes eco-

5. El percentatges depassen el total perquè la pregunta de l'enquesta permetia més d'una resposta i per tant s'ha d'interpretar independentment cada resposta sobre el total.

6. Mapa de residències literàries: <https://cultura.gencat.cat/ca/ilc/que-fem/mapa-de-residencies-literaries/index.html>

nòmics i els seus dispositius de suport a la creació tenen una major presència i distribució territorial. En canvi, els altres sectors creatius no compten amb estructures de suport tan estables i dotades, fet que redueix les seves oportunitats de professionalització, visibilitat i consolidació. Aquesta disparitat evidencia la necessitat de dissenyar estratègies específiques que donin resposta a les particularitats de cada disciplina i que garanteixin un accés equitatiu als recursos, contribuint a un ecosistema creatiu realment divers i inclusiu.

Limitacions d'accessibilitat i reconeixement de la diversitat en les convocatòries públiques

Les convocatòries d'ajuts i recursos per al suport a la creació no sempre tenen en compte la diversitat de perfils, pràctiques i contextos del sector cultural. En molts casos, els criteris d'adjudicació —pel seu enfocament disciplinari, la definició de les trajectòries professionals valorades o la rigidesa formal— poden dificultar l'accés a artistes amb recorreguts no convencionals, a col·lectius emergents, a propostes de caràcter híbrid o a pràctiques vinculades a metodologies comunitàries i experimentals.

A aquestes limitacions s'hi afegeixen sovint procediments administratius excessivament burocratitzats, amb un llenguatge poc accessible o una lògica de valoració més orientada a requisits tècnics i documentals que a criteris artístics. Aquesta situació pot excloure determinats perfils creatius, especialment aquells que operen des de la precarietat, la perifèria institucional o la interdisciplinarietat.

Aquesta problemàtica ha estat assenyalada de manera reiterada per entitats del sector, com la Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya (PAAC), que ha recollit aportacions a través de la seva bústia de denúncies i processos col·lectius. Fruit d'aquest treball, ha elaborat la *Guia per a unes Convocatòries Cuidades*⁷ (Acosta et al. 2023), un document de bones pràctiques que ofereix recomanacions per dissenyar convocatòries més justes, transparents i adaptades a la realitat del sector artístic.

Avançar cap a una major accessibilitat i reconeixement de la diversitat implica revisar els marcs normatius, simplificar els procediments i incorporar criteris que valorin la qualitat artística i la rellevància cultural més enllà de l'estandardització administrativa.

Predomini del resultat finalista en el suport a la creació

Una part important de les polítiques i programes de suport a la creació es continuen centrant en l'obtenció d'un resultat artístic tangible —una obra o espectacle finalitzat— com a condició explícita o implícita per accedir als recursos. Aquest enfocament finalista condiciona els processos creatius, limita el marge per a la recerca, l'experimentació i la creació oberta i deixa en un segon pla formes de treball essencials per al desenvolupament artístic.

Tot i que han emergit iniciatives que aposten per donar cabuda a la recerca no finalista —com les beques de recerca de l'ICEC, les beques i ajuts a projectes de suport a la creació de l'OSIC, Barcelona Crea, Girona Crea, Terrassa Crea o determinades residències en centres experimentals—, aquestes continuen sent minoritàries dins l'ecosistema global.

7. Guia per a unes Convocatòries Cuidades <https://paac.cat/i/convocatories-cuidades/>

La gran majoria de residències escèniques municipals funcionen sota la lògica de la contraprestació. Segons l'Enquesta ODA24, aquesta es materialitza generalment en una exhibició pública, ja sigui amb una actuació formal (82%) o en format d'assaig obert (71%). Tanmateix, sovint no s'estableixen mecanismes clars per valorar els recursos públics aportats i el valor real de l'obra resultant, la qual cosa pot generar desequilibris entre l'aportació institucional i les condicions laborals o professionals dels artistes.

Aquest esquema també presenta altres tensions. D'una banda, algunes obres creades amb suport públic només s'exhibeixen com a contraprestació puntual a l'equipament que les ha acollit, sense accedir a circuits de difusió estables que en garanteixin una vida artística més enllà del moment inicial. De l'altra, la necessitat de complir amb compromisos d'exhibició pot portar a programar obres que encara no han assolit el grau de maduresa artística necessari, afectant la qualitat i la percepció del projecte.

A més, la manca de referents i eines jurídicoadministratives clares dificulta que les administracions locals puguin assignar recursos a processos que no tinguin com a resultat immediat una peça exhibible. Aquesta limitació estructural redueix la capacitat de les polítiques públiques per donar suport a etapes fonamentals del procés creatiu com la recerca, la prova, la reformulació o l'assaig conceptual, tot i que siguin indispensables per al desenvolupament artístic i la innovació cultural.

Debilitat estructural de les residències artístiques sense convocatòria, programa i recursos dedicats

Segons l'Enquesta ODA2024, la majoria de residències artístiques impulsades des d'espais escènics municipals responen a demandes puntuals i acords informals, sense convocatòries públiques sistematitzades. Aquesta dinàmica limita la transparència, l'accessibilitat i l'aplicació de criteris de diversitat o equitat en la selecció dels projectes.

A més, aquestes residències sovint consisteixen en cessions d'espais sense formar part d'un programa estructurat de suport a la creació ni comptar amb un acompanyament tècnic o artístic. Tampoc solen disposar d'una partida pressupostària específica ni de personal assignat exclusivament a la gestió o seguiment de les residències. En molts casos, la seva existència depèn de la implicació personal i vocacional del personal tècnic municipal, que adapta recursos i jornades per fer possible iniciatives que, malgrat les limitacions, aporten valor als equipaments i al teixit cultural local. Només un 22% dels espais escènics municipals enquestats que realitzen residències artístiques afirma disposar d'una figura dedicada a l'acompanyament artístic, un percentatge que, tot i ser minoritari, representa una base a partir de la qual construir línies de professionalització i qualitat més esteses.

Fragilitat econòmica dels centres de creació independents

Una part important dels centres de creació d'iniciativa privada, associativa o comunitària es troba en una situació de gran fragilitat econòmica. Aquests projectes sovint es sustenten en el treball voluntari i no remunerat, així com en aportacions en espècie (infraestructures, coneixements, xarxes) que no apareixen reflectides als seus comptes d'explotació, però que són essencials per al seu funcionament. Tot i que el voluntariat pot actuar com a motor inicial d'impuls i arrelament territorial, la dependència sostinguda d'aquesta lògica no remunerada pot convertir-se en un fre per al

desenvolupament i la sostenibilitat dels projectes. Aquest risc s'accentua en els espais ubicats en municipis petits o en entorns rurals, on les oportunitats d'accés a recursos públics i estratègics són més escasses.

Molts d'aquests espais operen amb pressupostos molt limitats, sense finançament estructural, i depenen de subvencions puntuals, sovint vinculades a convocatòries anuals, a la temporalitat dels plans de govern o a la concurrència competitiva amb grans equipaments. Aquesta situació genera una gran incertesa i dificulta la planificació a mitjà i llarg termini, així com la professionalització de les persones que hi treballen.

Garantir la viabilitat econòmica d'aquests espais implica reconèixer el seu valor públic i el seu impacte social i territorial, i dotar-los de mecanismes de suport que vagin més enllà de la subvenció puntual: finançament estructural, convenis estables, acompanyament tècnic o accés preferent a infraestructures públiques poden ser eines clau per reforçar el seu paper dins l'ecosistema cultural.

Limitada connexió internacional dels programes municipals de suport a la creació

Un dels aspectes menys abordats en els estudis actuals és la feble dimensió internacional dels programes municipals de suport a la creació. A diferència d'altres contextos europeus on la projecció exterior, la mobilitat artística i l'intercanvi transnacional formen part estructural de les polítiques culturals, a la província de Barcelona i a Catalunya en general aquesta dimensió és encara molt desigual segons el territori i la disciplina, i escassament incorporada als programes impulsats des de l'àmbit local.

Les residències artístiques municipals rarament inclouen línies d'intercanvi amb altres països, convocatòries obertes a artistes internacionals o col·laboracions estables amb xarxes europees com Res Artis⁸, TransArtists⁹ o On the Move¹⁰. Aquesta manca de connexió internacional limita les oportunitats de projecció de les creadores locals, així com la possibilitat de generar processos de cocreació, aprenentatge compartit o contrast de models.

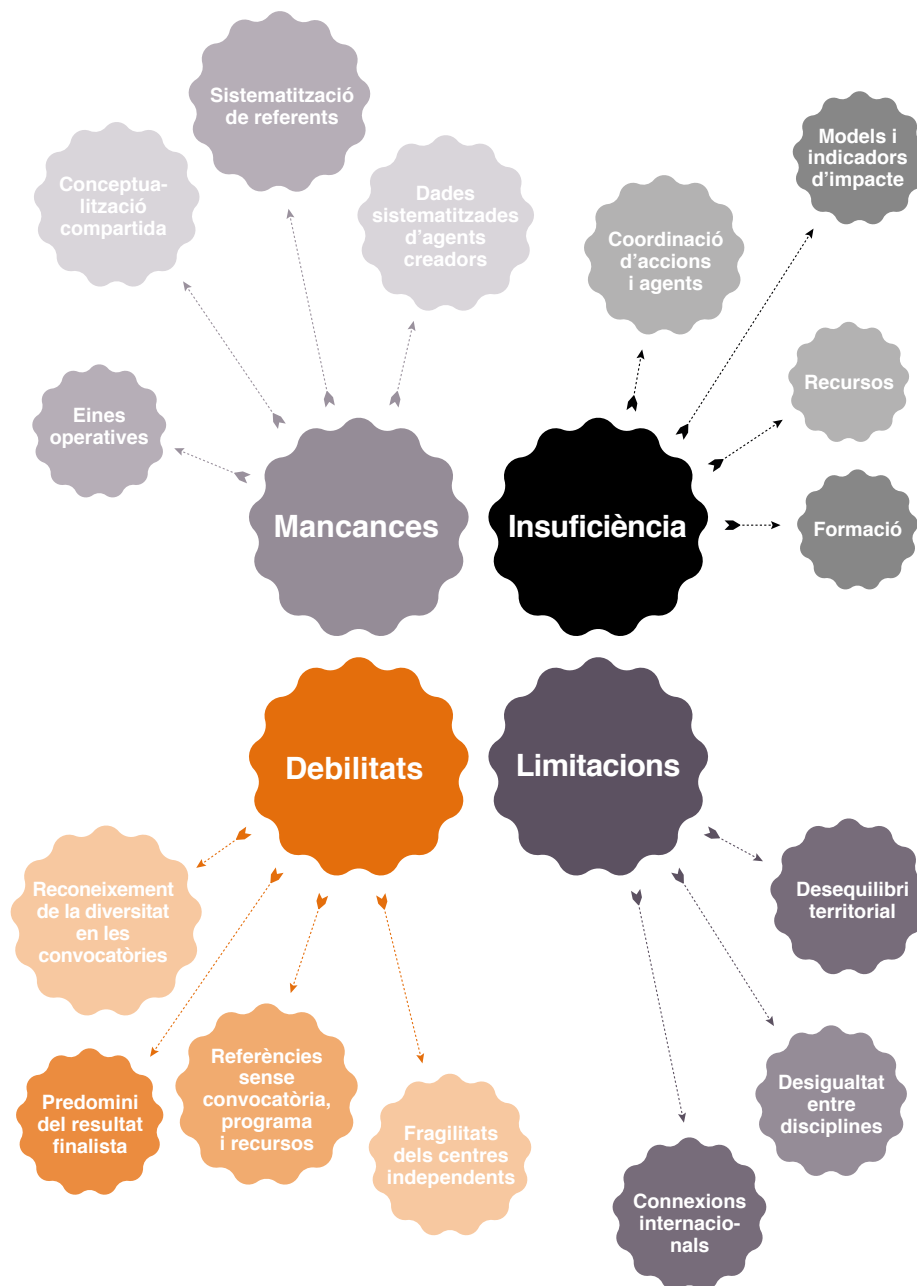
El dèficit general de connexions internacionals revela una escassa incorporació de la perspectiva comparada en la conceptualització de les polítiques de suport a la creació. Estudiar experiències i referents d'altres contextos —tant pel que fa a estructures com a metodologies— podria afavorir l'adaptació de bones pràctiques, la transferència de coneixement i la millora dels instruments actuals. Impulsar la dimensió internacional dels programes locals no només contribuiria a l'enriquiment del teixit cultural, sinó que també podria reforçar el posicionament dels municipis en l'àmbit europeu i consolidar ecosistemes creatius més oberts, connectats i resilents.

8. Res Artis: <https://resartis.org/#>

9. Trans Artists: <https://www.transartists.org/en>

10. On the Move: <https://on-the-move.org/>

Llacunes i limitacions estructurals

2.3. Dinàmiques emergents per a l'enfortiment

Malgrat les limitacions estructurals diagnosticades, **el context actual ofereix un conjunt d'oportunitats que poden contribuir a reforçar, diversificar i sistematitzar les polítiques de suport a la creació cultural impulsades des de l'àmbit municipal**. Aquestes oportunitats emergeixen tant de transformacions internes del sector com de marcs normatius, institucionals i territorials més amplis que poden ser aprofitats com a palanques de canvi.

Entre els factors més rellevants, cal destacar l'evolució de les pràctiques artístiques cap a formats més oberts, interdisciplinaris i vinculats a processos comunitaris; la consolidació d'equipaments i xarxes amb trajectòries sòlides; l'existència de noves eines i orientacions estratègiques en l'àmbit públic (tant local com supramunicipal); així com l'augment de la demanda social per polítiques culturals més justes, accessibles i arrelades al territori.

Aquest apartat identifica i analitza les principals dinàmiques en positiu que, si són aprofitades de manera estratègica i coordinada, poden contribuir a superar les debilitats existents i a impulsar un sistema de suport a la creació més robust, distribuït i sostenible.

Vitalitat creativa i qualitat destacada de la producció cultural

La creació a Catalunya es troba en un moment de gran efervescència, amb una elevada producció artística i una qualitat reconeguda, especialment en àmbits com el teatre, la dansa, el circ, la literatura, la música i les arts visuals. Aquest dinamisme es vincula a diversos factors, entre els quals destaca la consolidació d'un sistema formatiu ampli i diversificat —amb escoles d'arts tant en l'àmbit local com superior— i, en algunes disciplines com la música i les arts visuals, la democratització de l'accés a mitjans tècnics de producció gràcies a les eines digitals. El volum i activitat creativa es reflecteix en diversos indicadors com les elevades xifres de participació a les convocatòries dels mercats estratègics i fires professionals d'arts en viu, dels d'ajuts públics adreçats a la creació, i dels diferents programes o recursos de suport a la creació.

En paral·lel, s'aprecia un interès creixent per part d'alguns segments del públic jove cap a propostes culturals innovadores, experimentals i amb formats participatius. Aquest fenomen obre noves oportunitats per repensar la relació entre creació i audiències, i connectar les polítiques de suport a la creació amb els valors i pràctiques culturals de les noves generacions: col·laboració, horitzontalitat, hibridació de formats, compromís social i recerca estètica.

Aquest escenari constitueix un actiu estratègic que cal saber aprofitar: un teixit creatiu potent i divers que, si rep el suport adequat, pot consolidar-se com a motor de transformació cultural i social arreu del territori.

Interès institucional creixent en el desplegament de polítiques de suport a la creació

En els darrers anys s'ha viscut un augment significatiu de l'interès institucional per impulsar polítiques específiques de suport a la creació artística, que ha guanyat espai en les prioritats d'actuació institucional i conseqüentment en les del personal tècnic de les administracions supramunicipals. Aquesta voluntat es tradueix en l'aparició d'estudis i informes sectorials, espais de debat i noves línies de finançament, que obren la porta a una millor articulació del sistema cultural català.

Diverses administracions han començat a situar la creació a les seves agendes culturals, com és el cas de l'Oficina de Difusió Artística (ODA) i el Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de la Diputació de Barcelona, amb iniciatives com el present estudi, que aporten diagnòstic i suport als municipis; la Generalitat de Catalunya, a través de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques, de l'Institut Català de les Empreses Culturals, i de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural amb el Pla d'Impuls de les Arts d'Arrel, que impulsen ajuts tant a artistes com a centres de creació i altres agents de suport a la creació; el Consell

Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), amb informes i propostes d'ordenació del sistema de suport a la creació, i especialment espais de reflexió i laboratori d'idees com Politarts¹¹; i diversos ajuntaments que ofereixen beques de creació i altres recursos de suport.

Paral·lelament, entitats del sector com XarxaProd, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC) o la Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya (PAAC), entre d'altres, també han impulsat processos de reflexió col·lectiva per avançar cap a models més equitatius, estructurats i descentralitzats.

Aquesta coincidència de voluntats i iniciatives, si s'acompanya d'una estratègia de coordinació i sincronització, pot suposar una finestra d'oportunitat per avançar cap a una política pública de suport a la creació més transversal i sostenible, amb capacitat per adaptar-se a la diversitat de realitats del territori i del sector cultural.

Els drets culturals com a marc legitimador del suport a la creació

Cada cop més administracions incorporen el suport a la creació artística dins els seus marcs estratègics de drets culturals, fet que contribueix a reforçar-ne la legitimitat i a consolidar-lo com un dret col·lectiu i no com un privilegi sectorial. Aquesta orientació és present en documents i plans de diferents nivells administratius:

- Ajuntament de Barcelona (2021), a través del seu Pla de Drets Culturals;
- Diputació de Barcelona (2024a), mitjançant el Pla de Drets Culturals de recent aprovació;
- Generalitat de Catalunya, que en el moment d'elaboració d'aquest estudi es troba en procés de redacció de la Llei de Drets Culturals de Catalunya;
- Ministerio de Cultura (2025), que ha començat a incorporar aquesta perspectiva en les seves línies estratègiques i es recull en el recentment publicat Pla de Drets Culturals.

En el cas concret de la Diputació de Barcelona, el suport a la creació és una de les línies d'acció destacades del Pla de Drets Culturals (Diputació de Barcelona, 2024a). Aquest programa, actiu durant l'actual mandat, té com a objectius prioritaris:

- Conèixer i articular els espais de suport a la creació existents a la província de Barcelona —objectiu directament vinculat amb el present estudi;
- Impulsar un programa pilot de residències artístiques en espais municipals.

Tots aquests plans estan alineats amb l'*Agenda 21 de la Cultura* de 2004 (Ciutats i Governos Locals Units, 2008), on es recull la facilitació i foment de la creació com a dret i compromís transversal del document, i el posterior document *Cultura 21: Accions de 2015*, on es destaca el paper dels governs locals en promoure "l'existència i l'accessibilitat d'estructures diverses dedicades a la formació, la creació i la produc-

11. Politarts: <https://conca.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/politarts/index.html>

ció de cultura (espais de residència, incubadores de projectes, fàbriques de creació, laboratoris)” (Ciutats i Govern Local Units, 2015:20).

En els cas dels documents i plans de major escala, la seva implementació a l'àmbit local probablement requereix mesures i recursos que no estan concretats en la seva formulació. Per exemple, respecte al recent Pla de Drets Culturals espanyol, Mendoza (2025) apunta que malgrat assenyalar el protagonisme dels ens locals com a garants dels drets culturals, amb el seu caràcter territorial i situat, el pla no fa reconeixement del seu paper en la gestió de gran part dels equipaments, serveis i projectes culturals de base, ni té en compte que els ajuntaments són estructures sovint fràgils, amb pressupostos limitats i personal tècnic amb condicions laborals no sempre òptimes. També hi manca el reconeixement explícit i delegació de les funcions recollides al Pla, amb la veu, els mitjans i recursos corresponents per a la seva implementació, especialment pel que fa a metodologies, indicadors i estratègies operatives pensades per al món local, així com a dotacions pressupostàries i delegacions competencials.

Tanmateix, almenys en el pla teòric, els drets culturals emergeixen com un enfocament transformador, que reconeix el dret de totes les persones a participar en la vida cultural no només com a públics, sinó com a subjectes actius i legítims de creació. Aquesta mirada amplia el suport a la creació més enllà del sector professional i l'orienta també cap a pràctiques comunitàries, amateurs o emergents, afavorint la diversitat de veus i expressions. Així, les polítiques de suport a la creació esdevenen una via efectiva per garantir el dret a la llibertat d'expressió cultural i artística, alhora que contribueixen a fer dels municipis espais més oberts, plurals i cohesionats.

Recursos i guies existents com a base per a la millora del suport a la creació

En els darrers anys han emergit nombroses eines, guies i estudis que aporten criteris, metodologies i models aplicables a diferents dimensions del suport a la creació cultural. Aquests recursos ofereixen orientacions concretes per millorar aspectes com les convocatòries públiques, la contractació d'artistes, l'avaluació de projectes o la gestió ètica i sostenible dels equipaments culturals.

Tot i no estar sempre pensats específicament per al suport a la creació, molts d'aquests materials són perfectament transferibles a aquest àmbit, i constitueixen una base valuosa per a les administracions que vulguin estructurar o revisar les seves polítiques culturals.

Entre els documents i eines més rellevants, destaquen:

- *Guia per a unes Convocatòries Cuidades*, de la Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya (Acosta et al., 2023), que proposa criteris de justícia, accessibilitat i respecte cap a les persones participants.
- *Bones pràctiques en premis literaris* (Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, s.d.), que aporta criteris de transparència i qualitat en la gestió de reconeixements literaris.
- *Guia de bones pràctiques de la gestió cultural* de l'Associació de Professionals de la Gestió Cultural de Catalunya (Canadell et al., 2011), document de referència per a l'exercici de l'ofici, tant al sector públic com privat, amb apartats dedicats al suport a la creació i altres que hi estan íntimament imbricats com els drets d'autoria o la gestió d'espais i serveis culturals.

- *Codi de bones pràctiques pels processos de recerca i investigació, creació i producció artística* (pendent de publicació)¹², promogut per l'Associació de Professionals de la Interpretació i la Direcció de Catalunya, en el marc del Pla d'Impuls del Teatre, que està centrat en les residències artístiques a Catalunya.
- *Codi de bones pràctiques professionals a les arts escèniques i musicals per a infants i joves* promogut pel CoNCA (Colominas, 2011), que contempla l'especificitat del treball amb aquest segment específic de públic.
- *Balanç Comunitari*, promogut per la Xarxa d'Economia Solidària (XES)¹³, una eina d'avaluació amb enfocament social i col·lectiu, útil per a equipaments amb vocació transformadora.
- *Codi de bones pràctiques per a concursos de direcció i caps d'àrea de museus i centres d'art*, promogut per l'Associació Catalana Crítica d'Art (ACCA) i l'Associació de Professionals de la Museologia de Catalunya (AMC) (Codes et al., 2024), que pot inspirar processos de selecció i relació amb professionals de la creació.
- *Model de pressupost i contracte artístic*¹⁴, promogut per l'Associació Professional de Representants, Promotors i Màners de Catalunya (ARC) i el Col·legi de Secretaris, Interventors i Tresorers de l'Administració Local (CSITAL) de Barcelona (2021), que ofereix un marc de referència per a la contractació clara i justa d'artistes.
- *Segell de sostenibilitat i bones pràctiques* promogut per XarxaProd¹⁵, que estableix criteris per a una gestió cultural responsable, especialment en centres de creació.

Aquest conjunt de recursos representa una oportunitat per avançar cap a polítiques de suport més ètiques, transparents i eficients, tot facilitant la tasca dels equips tècnics i reforçant els drets i condicions de les persones creadores.

Cap a una articulació interdepartamental del suport a la creació

En els darrers anys ha guanyat pes el debat sobre la necessitat de superar l'estanquitat dels departaments administratius i avançar cap a polítiques públiques més transversals. Àmbits com la sostenibilitat, la igualtat de gènere, la llengua o els drets socials han protagonitzat experiències significatives de transversalitat a escala institucional. En aquest context, la cultura comença a integrar-se de manera creixent en sectors com l'educació, la salut o els serveis socials, obrint noves oportunitats per ampliar l'impacte del suport a la creació.

Un exemple destacat és el *Programa per millorar la presència de les arts i la cultura en l'educació*¹⁶, impulsat de manera conjunta pels departaments d'Educació i de Cultura de la Generalitat, a partir dels Fòrums de les Arts a l'Educació del CoNCA. Aquesta experiència pilot ofereix un marc de referència per connectar creadores i

12. Codi de bones pràctiques pels processos de recerca i investigació, creació i producció artística <https://plaim-pulsteatre.adpc.cat/codi-de-bones-practiques/>

13. Balanç Comunitari de la XES: <https://xes.cat/balanc-comunitari-2025>

14. Model de pressupost i contracte artístic: https://www.csitalleida.cat/wp-content/uploads/2023/02/Model_pressupost_contracte_menor_CSITAL-ARC.docx

15. Segell de sostenibilitat i bones pràctiques: <https://xarxaprod.cat/sostenibilitat-i-bones-practiques/>

16. Programa per millorar la presència de les arts i la cultura en l'educació: <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/culturaeducacio/index.html>

comunitat educativa, obrir els centres escolars com a espais de creació, experimentar amb processos col·lectius i posicionar la pràctica artística com a eina pedagògica i de desenvolupament competencial.

En l'àmbit de la salut, destaquen iniciatives recents que també generen escenaris de col·laboració cultural:

- El Programa de Prescripció Social i Salut¹⁷, del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya que permet derivar persones des de l'atenció primària a activitats culturals com a part del seu benestar.
- El Programa de benestar emocional i salut comunitària a l'atenció primària (Generalitat de Catalunya, 2021), amb la incorporació de la figura de Referent de Benestar Emocional i Salut Comunitària, impulsat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, amb el potencial d'establir vincles amb creadors i espais culturals per impulsar projectes participatius, col·laboratius i de cocreació.
- La línia CulturaMent¹⁸, dins la convocatòria d'ajuts a Projectes Culturals de la Diputació de Barcelona, de suport a projectes que utilitzin les arts i la cultura per promoure el benestar emocional, mental i social de persones amb malalties mentals.

Aquest enfocament transversal pot ser especialment operatiu en l'àmbit municipal, on la proximitat amb la ciutadania i la dimensió més acotada dels equips de gestió afavoreixen la interacció entre departaments i l'enfocament comunitari. Integrar el suport a la creació en aquests nous marcs sectorials pot multiplicar-ne l'impacte social i facilitar-ne la legitimitat política, tot vinculant la pràctica artística amb àmbits clau de la vida col·lectiva i reforçant la seva dimensió pública, educativa i comunitària.

Relat compartit sobre la necessitat d'una cooperació cultural interadministrativa

Tot i la manca de coordinació efectiva entre administracions en matèria de suport a la creació —identificada com una de les debilitats estructurals del sistema—, s'està consolidant una narrativa institucional que reconeix la necessitat d'articular polítiques culturals de manera més cooperativa i complementària entre els diferents nivells de govern: municipal, provincial, autonòmic i estatal.

Aquesta predisposició al diàleg i a la col·laboració interadministrativa es tradueix en l'obertura d'espais de trobada i coordinació, com el Consell de la Mancomunitat Cultural, òrgan impulsat per la Generalitat de Catalunya, les quatre diputacions i el món local. Tot i trobar-se encara en una fase incipient pel que fa al seu impacte concret en l'àmbit del suport a la creació, la seva existència evidencia un canvi de paradigma institucional que aposta per un model de governança compartida de les polítiques culturals.

Aquest relat emergent representa una oportunitat clau per avançar cap a un sistema més coherent i distribuït, capaç d'adaptar-se a la diversitat territorial i de gene-

17. Programa de Prescripció Social i Salut <https://canalsalut.gencat.cat/ca/videosalut/temes/informacio-serveis/programa-prescripcio-social-salut/index.html>

18. Ajut a Projectes Culturals de la Diputació de Barcelona: <https://catalegdeserveis-cercador.diba.cat/fitxa?id=296513>

rar sinergies estables entre iniciatives públiques de diferents escales, reforçant així l'eficàcia i l'abast de les polítiques de suport a la creació a Catalunya.

Consolidació d'una mirada comunitària en la gestió dels equipaments públics

L'enfocament comunitari és cada cop més present en la gestió dels equipaments públics, inclosos els culturals. Aquesta tendència es reflecteix en la incorporació progressiva de perfils professionals de mediació comunitària, que actuen com a pont entre les institucions i els diferents segments de la ciutadania, amb l'objectiu de promoure l'accessibilitat, la participació i el vincle amb el territori.

En l'àmbit cultural, aquesta mirada fa temps que forma part del funcionament de biblioteques, museus, centres cívics o equipaments de proximitat. En els darrers anys, ha començat a estendre's també als espais escènics i centres d'arts visuals, especialment en el marc de les estratègies de desenvolupament de públics i de transformació del paper dels equipaments. Seguint l'exemple de la tradició francesa de mediació cultural, alguns centres han incorporat perfils específics per facilitar l'accés de nous col·lectius als espais escènics i a les propostes artístiques, tot fomentant una relació més horitzontal entre agents creadors i comunitat.

Tot i que aquesta dinàmica pot respondre en part a objectius de captació de públics i rendibilitat, no és incompatible amb una visió basada en els drets culturals i la democràcia cultural. Al contrari, la presència de perfils de mediació pot ser clau per acompanyar processos creatius, establir vincles significatius amb els contextos socials i generar formes de col·laboració entre artistes i comunitats. Aquesta orientació comunitària reforça el potencial dels programes de suport a la creació per generar impacte social real i difondre el valor públic de la cultura, tot obrint camins cap a pràctiques més obertes, relacionals i arrelades al territori.

Equipaments escènics municipals amb potencial i predisposició per al suport a la creació

Una part significativa dels equipaments escènics municipals de la província de Barcelona disposen de **condicions tècniques adequades per acollir processos de creació artística**, i en molts casos també existeix una voluntat explícita per impulsar-hi programes de residències o altres fórmules de suport. Així ho mostren les dades de l'Enquesta ODA24: tot i que el 52% dels municipis enquestats no desenvolupen actualment residències artístiques en els seus espais escènics, un 38% d'aquests equipaments expressen interès en fer-ho en un futur pròxim.

Aquestes dades apunten a un potencial infrautilitzat, fruit principalment de limitacions estructurals com la manca de recursos econòmics, humans, tècnics o de temps. Tanmateix, la predisposició institucional i les condicions físiques existents configuren un escenari favorable per ampliar el suport a la creació des del nivell local, especialment si es dota els municipis de recursos, referents i eines adaptades a la seva realitat.

El fet que molts d'aquests equipaments ja estiguin dotats d'infraestructura tècnica i que manifestin interès actiu en acollir creació artística constitueix una base sòlida sobre la qual construir estratègies de desenvolupament cultural territorialitzades, que integrin la creació com a funció estructural dels equipaments escènics municipals.

Presència de xarxes i espais de cooperació entre municipis amb potencial per al suport a la creació

El territori ja compta amb diversos espais i experiències de col·laboració intermunicipal que poden actuar com a base per a l'articulació de polítiques compartides de suport a la creació. En molts casos, aquests espais han estat impulsats des de l'àmbit provincial o des del mateix teixit cultural i municipal, i afavoreixen la interlocució tècnica, l'intercanvi de pràctiques i, en alguns casos, la cooperació activa entre ajuntaments.

Entre les iniciatives més rellevants, destaquen:

- Els Cercles de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals i les trobades de formació impulsades pel CERC i l'ODA de la Diputació de Barcelona;
- les trobades de Programa.cat, com a espai d'enllaç entre programadors municipals, diputacions provincials i Generalitat;
- les xarxes de cooperació cultural com la Xarxa Transversal, la Xarxa de Pobles Creatius, els grups de treball de cultura dels Ateneus Cooperatius o la XarxaProd, especialitzades en processos de creació i producció;
- les mancomunitats de municipis i altres formes de gestió compartida de figures tècniques, que faciliten una mirada supramunicipal;
- la Xarxa de Cases de la Música, com a exemple consolidat de cooperació territorial en el sector musical des del concert públicoprivat, amb una aposta clara pel suport a la creació emergent i la professionalització.

Aquest conjunt de pràctiques i infraestructures de col·laboració ja existents representa una oportunitat estratègica per estructurar circuits territorials de suport a la creació, aprofitant coneixements acumulats, complicitats institucionals i dinàmiques ja en marxa. L'existència d'aquestes xarxes reforça la idea que el treball compartit entre municipis no només és possible, sinó que ja és una realitat en molts àmbits, amb potencial ampliació cap a la creació artística.

Referents en formes de retorn social i cultural més enllà de l'exhibició

En els darrers anys han emergit experiències que plantegen el suport a la creació des d'una lògica de retorn social, superant el model habitual de contraprestació centrada exclusivament en l'exhibició pública d'una obra finalitzada. Aquest enfocament posa l'accent en els processos, les relacions establertes i l'impacte cultural o comunitari de les iniciatives creatives, reconeixent formes diverses de vincular els projectes amb el territori.

Un exemple destacat és l'esmentat programa Pobles Creatius¹⁹, que treballa des de la perspectiva de l'ecosistema cultural local. En aquest cas, el valor del projecte no es mesura necessàriament per la realització d'una mostra final, sinó per la seva capacitat de generar impacte social, d'enfortir xarxes i de contribuir a la vitalitat cultural

19. Pobles Creatius <https://www.poblescreatius.cat/>

del municipi. També en el marc de diverses residències artístiques, especialment en centres de petit format o amb enfocament experimental, s'observa una flexibilització de les contraprestacions. En lloc de demanar una exhibició formal, s'accepten altres formes de retorn com ara assajos oberts amb intercanvi de feedback, tallers participatius, activitats de mediació o trobades amb agents del territori, com és el cas del Convent de les Arts d'Alcover o la Casa del Teatre Nu a Tous. Igualment, els programes de suport a la creació de les fàbriques de creació de Barcelona, de Roca Umbert de Granollers o de Cases de la Música, així com els diversos ajuts a la recerca artística de la Generalitat i beques de creació d'ajuntaments com Barcelona o Terrassa, són recursos que es posen a disposició sense exigir en la majoria dels casos una obra resultant.

Recinte de la Roca Umbert Fàbrica de les Arts. Foto: Toni Torrellas - Roca Umbert Fàbrica de les Arts

Aquestes pràctiques obren noves maneres de concebre el valor del suport públic a la creació, desplaçant el focus del resultat cap al procés i afavorint una relació més horitzontal, situada i significativa entre creadors i comunitats. Constitueixen, per tant, referents útils per imaginar models de retorn adaptats a les diferents realitats artístiques i socials, i més alineats amb els principis de la democràcia cultural.

Figures jurídicoadministratives existents amb potencial per donar cobertura al suport a la creació

Tot i les dificultats que sovint troben els equips tècnics municipals per emmarcar jurídicament les accions de suport a la creació —especialment aquelles vinculades a processos no finalistes, col·laboratius o no quantificables en termes clàssics—, ja existeixen figures i instruments dins de l'ordenament legal que podrien facilitar-ne la implementació.

La identificació preliminar d'aquestes eines apunta a un **potencial de desenvolupament** administratiu encara poc explorat, però amb capacitat de donar cobertura a moltes de les pràctiques actuals o emergents. Alguns exemples destacats són les cessions d'espais públics, el procediment negociat sense publicitat per a serveis artístics i comissariats, les subvencions nominatives per a casos d'interès públic, els contractes laborals temporals d'artistes o els convenis de col·laboració.

Aquest conjunt de recursos representa una oportunitat per a l'adaptació i desplegament jurídic de polítiques de suport a la creació cultural, sempre que es combini amb assessorament especialitzat i voluntat institucional. Aprofundir en el coneixement i ús d'aquestes figures pot ajudar a superar la inseguretat jurídica percebuda i a reforçar la capacitat operativa dels municipis.

Potencial del món local per estimular el treball creatiu de base

L'àmbit municipal disposa d'un gran potencial per fomentar l'accés a la pràctica artística i la creació cultural de base, mitjançant dispositius ja existents com les escoles municipals d'arts, les iniciatives de connexió entre cultura i educació, o el suport a col·lectius i artistes no professionals. Aquestes accions contribueixen a garantir el dret a la creació en totes les etapes de la vida i des de múltiples perfils i motivacions, tot afavorint una relació més horitzontal i inclusiva amb la pràctica artística. A més, el foment de la creació amateur o no formal permet ampliar l'ecosistema creatiu i alimentar-lo amb nous llenguatges, veus i perspectives.

El paper dels municipis com a impulsors de la creació cultural de base és especialment rellevant per garantir la diversitat expressiva i per nodrir un planter artístic plural, arrelat i amb capacitat de renovació. Això reforça el vincle entre el suport a la creació i la cohesió cultural del territori, i obre vies de continuïtat entre pràctiques amateurs, comunitàries i professionals.

Capacitat normativa i exemplaritzant de l'administració per millorar les condicions laborals en la creació artística

Les administracions públiques disposen de la potestat per establir normatives i fomentar bones pràctiques que incideixin directament en la millora de les condicions laborals dels i les professionals de la creació artística. Aquesta capacitat reguladora i exemplaritzant les situa com a agents clau en la consolidació d'un sector cultural més just, sostenible i professionalitzat.

Més enllà de la legislació general, les institucions poden influir de manera efectiva a través de la definició de criteris en les bases de convocatòries públiques, en els plecs de contractació i en els convenis de col·laboració, assegurant que les pràctiques artístiques que reben suport públic compleixin amb estàndards laborals mínims i dignes. A més, el foment de les bones pràctiques també es pot impulsar per mitjà d'accions de divulgació, formació i sensibilització dirigides tant a agents públics com a privats, amb l'objectiu de generar una cultura compartida basada en la cura, el respecte als drets laborals i la qualitat dels processos artístics.

Aquest potencial de les administracions per incidir en la professionalització del sector i la dignificació de la pràctica artística representa una oportunitat estratègica per transformar estructuralment les condicions de treball del món de la creació, tot reforçant-ne el reconeixement social i institucional.

Dinàmiques emergents per a l'enfortiment

2.4. Factors de risc

Tot i les fortaleeses identificades i les oportunitats emergents en l'àmbit del suport municipal a la creació i la producció cultural, també cal tenir en compte els **factores externs i estructurals que poden posar en risc el desenvolupament d'aquestes polítiques**. Es tracta de condicions que escapen sovint a la voluntat local però que afecten de manera directa la viabilitat, continuïtat i qualitat de les iniciatives.

Aquestes amenaces inclouen des de **dinàmiques de precarització estructural del sector cultural**, fins a la dependència excessiva de marcs polítics concrets o a la pres-

sió dels processos de mercantilització cultural. També cal considerar l'impacte de desigualtats territorials persistents, les tensions derivades del turisme cultural o les limitacions en els models de finançament públic i privat.

Aquest apartat identifica i analitza aquells **riscos externs que poden dificultar o bloquejar els esforços municipals per consolidar ecosistemes de suport a la creació**, posant de manifest la necessitat de polítiques culturals ambicioses, transversals i resilients.

Precarietat estructural de les condicions laborals en la creació artística

Tot i les millores recents aconseguides a través de la reivindicació històrica de l'Estatut de l'Artista —actualment en vies de desenvolupament, amb un conjunt de mesures legals disperses implementades que pretenen dignificar la situació dels professionals de la cultura—²⁰, la precarietat laboral continua sent una amenaça estructural per a una gran part dels creadors i les creadores a Catalunya. Aquesta precarietat es manifesta de manera desigual segons la disciplina, la trajectòria professional o el grau de consolidació. Les arts escèniques, per exemple, disposen d'una xarxa de suport institucional més sòlida que la de sectors com la literatura o les arts visuals, on el treball sol ser més individualitzat i amb menys cobertura pública. Dit això, també es detecta que en l'àmbit de les arts en viu ha crescut en la darrera dècada el nombre d'espectacles solo, és a dir amb una sola persona actuant, acompanyat d'una disminució general de la mida de les formacions, grups o companyies.

Els factors que expliquen aquesta realitat són diversos: mancances en la fiscalitat i el sistema de cotització adaptats a la intermitència de l'activitat artística, irregularitat dels ingressos, escassetat de circuits de difusió, i limitacions estructurals en el consum cultural per part de la ciutadania. Tot plegat contribueix a una inestabilitat crònica que dificulta mantenir una trajectòria creativa sostinguda sense recurrències de desplaçament, pluriocupació o abandonament professional.

Aquest context propicia una diàspora creativa —tant cap a països amb sistemes de protecció més garantistes com cap a sectors econòmics més estables— i obliga molts creadors i creadores a adaptar els seus projectes a convocatòries públiques amb criteris burocràtics que no sempre s'ajusten a les seves realitats o processos artístics. A més, la manca d'un circuit estructurat d'espais de creació i d'un règim laboral específic per a la intermitència continua sent un obstacle clau per a la professionalització del sector. En aquest sentit, models com el francès —que ofereixen cobertura econòmica als artistes en períodes d'inactivitat— il·lustren possibles alternatives que podrien tenir un impacte positiu en l'estabilització i la continuïtat dels processos de creació a Catalunya.

Dependència de les polítiques culturals municipals dels canvis polítics

Tal com s'ha esmentat²¹, la major part dels serveis i recursos que ofereixen els ajuntaments en matèria cultural tenen un caràcter voluntari, i depenen de factors com la voluntat política, els recursos disponibles o la trajectòria històrica de cada municipi. Aquesta absència d'obligatorietat legal fa que moltes polítiques culturals, incloses les destinades a la creació, siguin altament vulnerables als canvis de govern i als cicles electorals. Fins i tot en municipis amb un cert recorregut en aquest àmbit, l'arribada

20. El decret més recent és del 2023, inclou millores fiscals i una prestació per desocupació que reconeix la intermitència del treball artístic, entre d'altres: <https://boe.es/boe/dias/2023/01/11/pdfs/BOE-A-2023-625.pdf>

21. Vegeu 1.1. Objecte d'estudi

de nous equips de govern pot comportar que aquestes línies d'acció siguin redefinides o deixin de ser prioritàries, sovint sense mecanismes de blindatge institucional que n'assegurin la continuïtat.

Malgrat que documents com el Pla d'Equipaments Culturals de Catalunya 2010–2020 (Martínez, 2010) han proposat orientacions per dotar de coherència el desplegament cultural a escala local, les seves recomanacions **no tenen caràcter vinculant** i, per tant, no són suficients per garantir la sostenibilitat de les polítiques de suport a la creació en el llarg termini.

Aquesta dependència estructural de la conjuntura política representa una amenaça per a la consolidació de polítiques culturals estables, i evidencia la necessitat de mecanismes normatius, pressupostaris i institucionals que assegurin l'estabilitat d'aquestes mesures més enllà dels mandats electorals.

Sobrecàrrega estructural dels equips tècnics municipals de cultura

Un dels factors que dificulta de manera significativa el desplegament de polítiques de suport a la creació des de l'àmbit local és la **sobrecàrrega de feina dels i les professionals tècniques dedicades a la gestió de la cultura des de l'administració municipal**. Aquesta situació, expressada reiteradament en espais de treball i trobada entre equips tècnics municipals, és especialment acusada en municipis petits i mitjans.

Les causes són múltiples. D'una banda, la creixent burocratització de l'administració pública —amb procediments cada cop més complexos i requisits legals estrictes— redueix el marge de maniobra per impulsar iniciatives flexibles, com són moltes de les accions de suport a la creació. D'altra banda, el dèficit estructural de personal especialitzat en els serveis de cultura, i la seva alta polivalència funcional, fan que una sola persona hagi d'assumir tasques molt diverses, sovint repartides entre àrees com joventut, festes, turisme o esports. En molts municipis de menys de 10.000 habitants, no hi ha cap tècnic o tècnica cultural a temps complet, o bé la figura existent depèn orgànicament d'àrees alienes a la cultura, fet que en condiciona l'agenda i capacitat d'incidència. Aquesta realitat limita la possibilitat d'impulsar polítiques culturals amb continuïtat, profunditat i estratègia, especialment aquelles que requereixen una gestió més complexa, com les que impliquen processos de residència, acompanyament o relació amb agents creatius.

A més, la manca de temps i recursos dificulta mantenir un coneixement actualitzat del teixit creatiu local, amb la qual cosa es redueix la capacitat de resposta institucional davant la diversitat de pràctiques culturals i necessitats del territori. Aquesta sobrecàrrega constitueix, doncs, una amenaça estructural per a la implementació efectiva de polítiques de suport a la creació des de l'àmbit municipal.

Increment de la burocratització i rigidesa juridicoadministrativa

Com s'acaba d'esmentar, un dels obstacles recurrents identificats pels tècnics i tècniques municipals és l'augment progressiu de la càrrega burocràtica i de les exigències juridicoadministratives en la gestió pública. Aquesta situació —posada de manifest al focus grup de l'estudi— dificulta l'agilitat de resposta de les administracions municipals davant reptes canviants, i consumeix una part significativa del temps i energia dels equips tècnics, limitant la seva capacitat d'acció estratègica.

Aquestes exigències són especialment problemàtiques en l'àmbit cultural, i més concretament en el suport a la creació, un terreny que sovint requereix flexibilitat, adaptabilitat i treball en processos, valors que xoquen amb la rigidesa dels procedi-

ments administratius convencionals. En particular, la manca d'un marc jurídic clar i específic per a les polítiques de suport a la creació fa que moltes iniciatives quedin en una "zona grisa" legal, especialment quan no es poden justificar mitjançant una contraprestació tangible com l'exhibició d'una obra.

Com apunten diversos estudis (cf. Moraga, 2016), la cultura presenta característiques singulars que no sempre encaixen amb els models estàndard de regulació administrativa. Aquesta desconexió entre les lògiques creatives i els requisits normatius vigents genera inseguretat jurídica, tant per a les persones que impulsen projectes com per als tècnics municipals que han de tramitar-los.

En absència d'eines específiques o de fórmules jurídiques adaptades, el suport a la creació es veu exposat a una vulnerabilitat estructural que pot comprometre'n tant la implementació com la continuïtat, i posa de manifest la necessitat urgent d'una reflexió institucional sobre l'adequació del marc legal a les pràctiques culturals contemporànies.

Saturació dels equipaments escènics i culturals municipals

Una de les dificultats identificades en relació amb el suport a la creació artística és la forta pressió d'usos que experimenten molts equipaments escènics i culturals municipals. Segons dades de l'Enquesta ODA24 i el focus grup amb tècnics municipals, aquests espais reben una demanda molt elevada i diversa: companyies i grups amateurs que hi volen assajar, entitats culturals i socials que hi programen activitats, esdeveniments populars (com festes majors), propostes artístiques locals i programació estable impulsada per l'ajuntament.

Aquest volum d'activitat comporta uns alts índexs d'ocupació que sovint posen en tensió tant la disponibilitat de calendari com els recursos humans necessaris per gestionar les sol·licituds i coordinar l'ús dels espais. El personal tècnic responsable d'aquests equipaments es veu sovint sobrecarregat per tasques de gestió logística, amb poc marge per impulsar o acompanyar iniciatives més complexes com residències artístiques professionals o projectes de creació de mitjà i llarg termini.

Aquesta situació suposa una limitació estructural per a l'acollida de processos de creació artística i cultural, especialment quan aquests requereixen continuïtat, espais específics o condicions tècniques determinades. Sense una planificació estratègica dels usos i una dotació adequada de recursos, els equipaments culturals poden veure compromesa la seva capacitat d'actuar com a veritables espais de suport a la creació.

Vinculació incompleta dels equipaments culturals amb el context local

Tot i els avenços en la incorporació de perspectives comunitàries a la gestió cultural, la connexió efectiva entre molts equipaments escènics municipals i el seu entorn local continua sent feble. Encara que existeixi una preocupació creixent per la diversificació de públics, aquest enfocament no sempre es tradueix en una relació sostinguda amb el teixit social i cultural del territori, ni tan sols amb un acostament de nous segments socials als equipaments escènics. De fet, tot i la creixent incorporació de perfils de mediació cultural als equipaments escènics i el reconeixement del seu valor per enfortir la relació entre creació i comunitat, encara no existeix una oferta formativa consolidada que respongui a les necessitats específiques d'aquests rols, ja sigui per a llocs de treball especialitzats en mediació o per capacitat el personal municipal de cultura en aquest àmbit. I malgrat alguna experiència puntual, la col·laboració

dels equips de cultura amb els serveis municipals de mediació i intervenció comunitària és anecdòtica.

Aquesta qüestió ha estat recurrent en diversos fòrums organitzats per la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques de la Generalitat de Catalunya en el marc de les fires d'arts escèniques de 2024 i 2025, on s'ha debatut sobre la necessitat d'anar més enllà de l'accés i aprofundir en el vincle entre creació artística, equipaments i comunitats. Els resultats de l'Enquesta ODA24 confirmen aquest dèficit: només un 16% dels espais escènics municipals amb residències artístiques afirmen que un dels objectius d'aquestes accions és establir aliances amb la comunitat local.

Hi ha d'altres equipaments culturals com les biblioteques que representen un model d'èxit en la permeabilitat amb l'entorn, però museus, teatres i centres d'art continuen sent percebuts per molts segments de població com a institucions distants, especialment en ciutats mitjanes i grans. En canvi, en contextos rurals aquesta distància s'escurça i el vincle és major, com apunten Sáez et al. (2024). Amb els centres de creació es dona una mica la mateixa situació desigual, si comparem entorns urbans i rurals.

La desconexió entre creació i territori pot dificultar el retorn social dels processos creatius i limitar el seu impacte transformador. A més, representa una oportunitat desaproveitada per fomentar relacions de col·laboració, arrelament i legitimació social de les polítiques públiques de suport a la creació.

Debilitats dels circuits de difusió i exhibició per a la creació artística

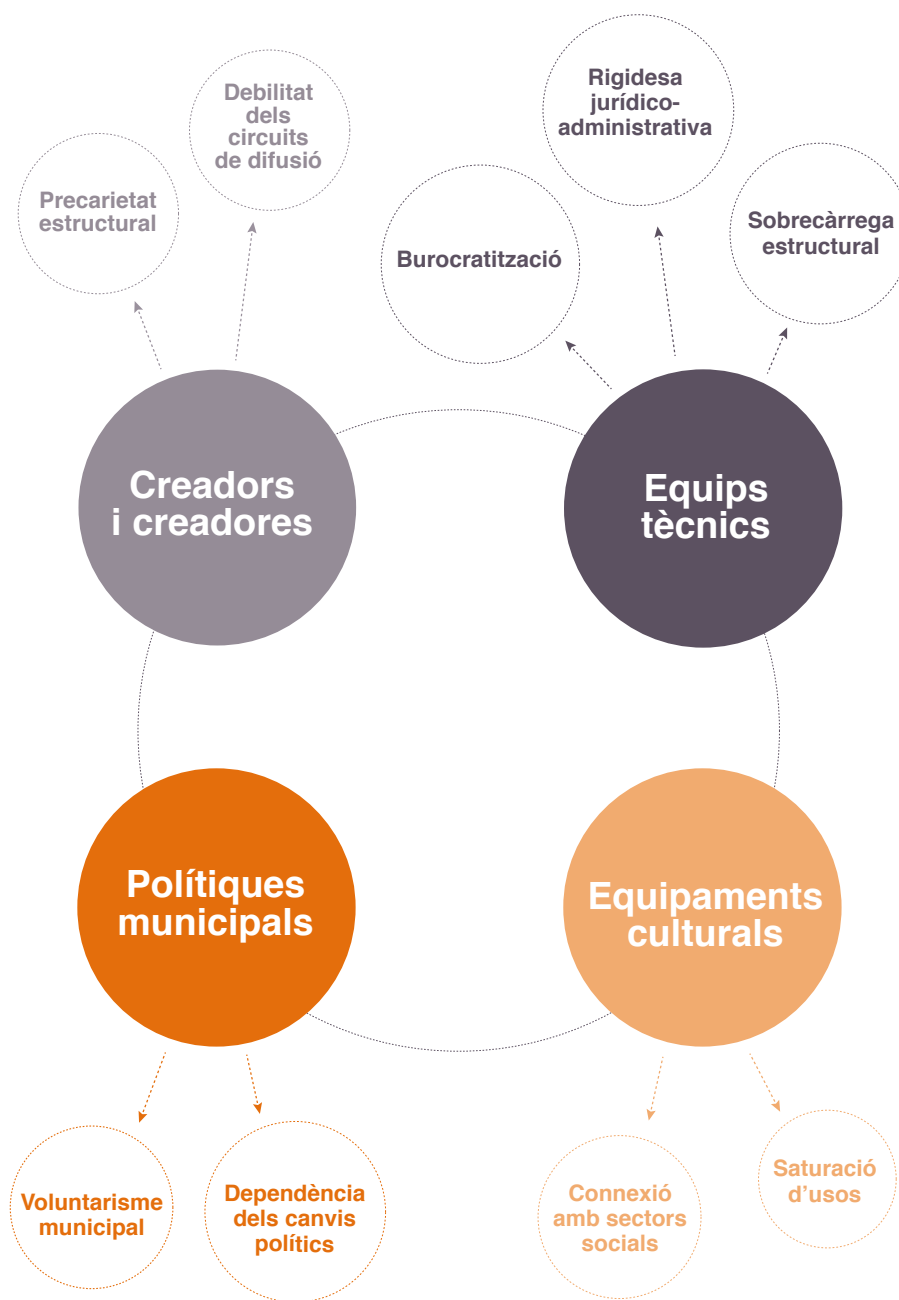
Tot i la vitalitat i qualitat de la producció cultural catalana, el país encara no disposa d'un sistema de difusió i exhibició prou articulat i ampli per absorbir i donar continuïtat a aquesta producció. Aquesta mancança representa una amenaça clara per a la sostenibilitat del suport a la creació, especialment quan aquest no va acompanyat d'estratègies de circulació i visibilització de les obres resultants.

Les dificultats es fan especialment evidents en els sectors emergents, les propostes d'autoria mitjana o independent, les disciplines no hegemòniques i els plantejaments artístics que assumeixen cert grau de risc estètic o conceptual. La recurrència dels mateixos noms en festivals i programacions de teatre o música, així com la fragilitat de les llibreries petites i mitjanes davant el comerç digital, en són indicadors clars.

Sense una xarxa de circuits professionals i descentralitzats capaç de garantir l'exhibició, difusió i circulació de les creacions, el suport a la producció pot acabar desvinculat del seu retorn públic i social, i convertir-se en una via morta que no contribueix a consolidar trajectòries ni a enriquir l'ecosistema cultural del territori.

L'articulació de circuits de difusió accessibles, diversos i compromesos amb la qualitat i la innovació esdevé, per tant, una peça imprescindible per donar sentit i sostenibilitat a les polítiques de suport a la creació artística.

Factors de risc

ESTAT DEL SUPORT A LA CREACIÓ A ESCALA MUNICIPAL**Actius dels ecosistemes locals**

- Centres de creació de referència per trajectòria, arrelament territorial i exemplaritat
- Increment sostingut i diversificació del mapa d'espais i programes de suport a la creació
- Implicació creixent dels equipaments municipals en el suport a la creació i voluntat de generar marcs compartits
- Diversitat de perfils en les residències municipals
- Potencial del suport a la creació en la dinamització sectorial i l'impacte territorial

Dinàmiques emergents per a l'enfortiment

- Vitalitat creativa i qualitat destacada de la producció cultural
- Interès institucional creixent en el desplegament de polítiques de suport a la creació
- Els drets culturals com a marc legitimador del suport a la creació
- Recursos i guies existents com a base per a la millora del suport a la creació
- Cap a una articulació interdepartamental del suport a la creació
- Relat compartit sobre la necessitat d'una cooperació cultural interadministrativa
- Consolidació d'una mirada comunitària en la gestió dels equipaments públics
- Equipaments escènics municipals amb potencial i predisposició per al suport a la creació
- Presència de xarxes i espais de cooperació entre municipis amb potencial per al suport a la creació
- Referents en formes de retorn social i cultural més enllà de l'exhibició
- Figures juridicoadministratives existents amb potencial per donar cobertura al suport a la creació
- Potencial del món local per estimular el treball creatiu de base
- Capacitat normativa i exemplaritzant de l'administració per millorar les condicions laborals en la creació artística

Llacunes i limitacions estructurals	Factors de risc
• Manca de conceptualització compartida i eines operatives per al suport a la creació • Absència de referents sistematitzats per al disseny i implementació de polítiques de suport a la creació • Dèficit de dades sistemàtiques sobre els agents creadors • Insuficiència de recursos i formació per a l'acompanyament a la creació • Limitacions en l'avaluació de l'impacte de les polítiques de suport a la creació • Descoordinació entre accions i agents de suport a la creació • Desequilibri territorial en la distribució dels recursos públics de suport a la creació • Desigualtat entre disciplines en l'accés als recursos de suport a la creació • Limitacions en l'avaluació de l'impacte de les polítiques de suport a la creació • Predomini del resultat finalista en el suport a la creació • Debilitat estructural de les residències artístiques sense convocatòria, programa i recursos dedicats • Fragilitat econòmica dels espais de creació independents • Limitada connexió internacional dels programes municipals de suport a la creació	• Precarietat estructural de les condicions laborals en la creació artística • Dependència de les polítiques culturals municipals dels canvis polítics • Sobrecàrrega estructural dels equips tècnics municipals de cultura • Increment de la burocràcia i rigidesa juridicoadministrativa • Saturació dels equipaments escènics i culturals municipals • Vinculació incompleta dels equipaments culturals amb el context local • Debilitat dels circuits de difusió i exhibició per a la creació artística

3. Propostes i recomanacions

L'estat de la qüestió del suport a la creació des dels municipis, esbossat en el capítol anterior, ens ha ofert un punt de partida des d'on desplegar un seguit de propostes d'actuació adreçades als ens locals. Aquest proper capítol combina **recomanacions teòriques aplicades i l'exposició d'experiències pràctiques**, que puguin servir d'inspiració, model i contrast per als equips municipals de cultura, tenint en compte que cada realitat local té les seves particularitats i requerirà les corresponent adaptacions.

Aquest capítol s'estructura en tres parts: la primera dedicada a **orientacions i propostes de caràcter transversal**, que afecten totes les possibles estratègies de suport a la creació; la segona centrada en **propostes sobre com enfocar i implementar des dels municipis les actuacions** de suport a la creació més habituals; i la tercera que aborda el **suport de les altres administracions als municipis** en la tasca de facilitar i promoure la creació artística i cultural.

Propostes i recomanacions

3.1. Recomanacions transversals

3.1.1. Posar en valor l'ecosistema cultural

L'ecosistema cultural d'un territori està conformat pels creadores i les creadores, els públics culturals, els equipaments culturals, l'associacionisme cultural, els agents del sector professional de la cultura o de les anomenades indústries culturals, així com

també per entitats, equipaments, col·lectius o segments socials que malgrat no dedicar-se explícitament o centralment a la cultura, participen o podrien participar en activitats o processos culturals. Els territoris són realitats vives i complexes que cal conèixer en profunditat per comprendre les seves dinàmiques culturals. Així doncs, **per impulsar iniciatives de suport a la creació és fonamental identificar, valorar i connectar els agents socials, culturals i econòmics que poden participar en les diferents fases i àmbits d'acció.**

En aquest procés, l'administració local —i especialment els equips tècnics de cultura— pot tenir un paper clau com a agent de prospecció, mediació i articulació. Amb aquesta perspectiva, es proposen les següents recomanacions:

- **Adoptar una concepció àmplia i inclusiva de l'art, l'artista i la creació**, que abraci llenguatges i pràctiques potencialment creatives (cuina, ciència, arquitectura, urbanisme, jardineria, joc, artesanía, esports artístics...); així com la cultura popular, la creació comunitària, els enfocaments híbrids i transdisciplinaris, i els processos relacionals en què el resultat no necessàriament és un producte artístic.
- **Reconèixer la diversitat d'elements que poden formar part dels processos** de creació i les múltiples vies d'implicació i participació de col·lectius diversos.
- **Fomentar la col·laboració entre diferents àrees de l'administració local**, els serveis personals en general, que mantenen contacte directe amb entitats, col·lectius i segments socials diversos del municipi i que poden cooperar en la tasca d'identificació i mediació amb agents amb potencial cultural.
- **Avaluar la singularitat de cada agent** del territori, considerant no només les seves capacitats actuals, sinó també les seves potencialitats i el valor afegit que poden aportar als processos de creació.
- **Identificar i promoure les connexions existents i potencials** entre els diferents agents, reconeixent la capacitat de l'administració local per actuar com a facilitadora d'aquestes sinèrgies.
- **Valorar les pràctiques creatives** no només pel seu contingut artístic, sinó també **pel seu potencial de dinamització territorial i cohesió social**, avaluant-ne els impactes en aquests àmbits.

Alguns instruments útils per a la tasca d'identificació d'agents culturals són:

- Els censos culturals locals
- Els Plans per al desenvolupament cultural local (amb l'acompanyament del CERC)
- Treball de camp: mapatges participatius per identificar agents, visites a espais socials i culturals, converses amb el veïnat i observació i participació en les activitats organitzades al municipi.

Alguns exemples de participació de col·lectius diversos en accions de suport a la creació serien:

- Els i les artesanes poden ser socis potencials en la producció d'art contemporani.
- Les entitats socials poden trobar en l'art vehicles d'inclusió social.
- Els comerços poden trobar estratègies de dinamització comercial a través de l'acollida de propostes artístiques.
- Les pràctiques artístiques poden ser un reclam pel turisme local sostenible i dinamitzar així l'economia del municipi.
- Les persones, entitats i col·lectius del camp de les ciències poden constituir aliances estratègiques amb agents creadors per ajudar a resoldre problemàtiques vinculades a la salut pública, l'ecologia o l'urbanisme, entre d'altres, des de la perspectiva interdisciplinària i de la recerca-acció. L'experiència de LAVIRAL. Escola Radical d'Arts i Ciències²² pot ser un model de referència en aquest sentit.

3.1.2. De la contraprestació al retorn

És important que les iniciatives municipals de suport a la creació es basin en **una relació equilibrada, clara i respectuosa entre les parts implicades**: d'una banda, l'agent creador i de l'altra la comunitat o el territori. En aquest esquema, l'ajuntament entoma el seu rol com a agent representatiu de la comunitat i els seus interessos, que vetlla pel **retorn sociocomunitari dels recursos públics** invertits en un procés creatiu. Aquí és clau que l'administració aposti per fórmules que permetin allunyar-se de la contraprestació directa, que sovint es tradueix en actuacions gratuïtes, drets d'explotació o visibilitat institucional.

Aquest gir implicaria deixar enrere la lògica productivista que a vegades pot guiar les polítiques culturals, segons la qual tot suport a la creació ha de culminar necessàriament en una obra o activitat mostrable. Aquest enfocament limita els processos creatius i pot excloure fases fonamentals com la recerca, la investigació, l'assaig o l'experimentació, així com els projectes de creació comunitària sense una finalitat d'exhibició.

Canviar la lògica de la contraprestació per la del retorn permet obrir el ventall de maneres en què l'artista pot fer arribar el valor del seu treball a la comunitat. Aquest retorn pot prendre la forma d'activitats, documentació o processos compartits, però també pot ser simbòlic, intangible o indirecte, com ara el valor que aporta al teixit creatiu del territori, a la recerca artística o a la cohesió social. La contraprestació no hauria de ser un requisit rígid ni una obligació constant que domini el procés de creació.

És important que diferenciar la tipologia d'activitats que l'artista pot oferir durant o després del seu procés creatiu com a retorn pel suport rebut per part de l'administració. Així doncs, diferenciarem entre aquelles **accions que formen part del procés creatiu, d'aquelles que en son externes, derivades de la presència de l'artista al territori**. Les primeres serien els assajos oberts, sessions de prova, tallers experimentals,

22. LAVIRAL. Escola Radical d'Arts i Ciències: https://tramoiaicultura.cat/LAVIRAL_Escola-Radical-d-Arts-i-Ciencias

lectures, activitats de recerca o participació. Aquestes accions no són espectacles ni activitats autònomes, sinó part del propi procés, i han d'estar cobertes dins del suport a la creació (producció, comunicació, acompanyament, etc.), però **sense necessitat d'una remuneració addicional**. Pel que fa a les segones, serien els tallers específics, xerrades, activitats comunitàries encarregades expressament. Aquestes han de remunerar-se de manera diferenciada, com qualsevol altra prestació professional.

Per últim, per tal de donar sentit públic al suport rebut, és important que aquest retorn es pugui reconèixer, explicar i valorar des de tres òptiques: l'interès general, l'impacte sociocomunitari i el valor artístic. Per aquesta qüestió, és important **establir criteris, amb indicadors de seguiment** que es puguin traslladar a una avaluació final. En aquest seguiment, **és fonamental documentar el processos artístics**, ja que ha de permetre fer visible allò que moltes vegades resta ocult a la ciutadania, facilitar la transmissió de coneixements i justificar l'ús dels recursos públics. Alhora, quan el suport o ajut que aporta una institució pren forma d'espècies, és important dimensionar i valorar aquesta aportació, per tal que totes les parts en prenguin consciència i es posin en valor els recursos públics dedicats.

3.1.3. La recerca i l'experimentació com a processos clau

Si ens situem en un paradigma on l'obra final no és una exigència immediata, podem donar **espai i valor a processos clau de la creació com són la recerca i l'experimentació**. La recerca, com a fase inicial, implica la investigació i experimentació en llenguatges, formats i continguts culturals, establint les bases per a la posterior creació d'obres i projectes artístics, per part de qui duu a terme la recerca o per part d'altres creadors i creadores. És una fase on pren rellevància la intersecció i diàleg amb altres llenguatges i disciplines, com són la ciència o l'artesania, especialment en els casos de les disciplines més experimentals; on es poden explorar i assajar fórmules, formats, mirades i orientacions amb col·lectius, públics i segments socials diversos; i on es poden explorar fonts d'inspiració, com poden ser fons documentals i arxius, obres d'altres artistes, espais naturals o patrimonials, com sovint passa amb la creació literària, dramaturgica o compositiva.

La recerca i l'experimentació requereixen temps, espai i recursos que permetin als creadors i creadores desenvolupar processos d'exploració sense estar sotmesos a la immediatesa de la producció final. En aquest sentit, diversos estudis assenyalen la necessitat de dotar la recerca cultural de mecanismes de suport estructural, similar als existents en altres camps com la recerca acadèmica o tecnològica. Això **inclou la creació de programes de suport a la recerca artística, la consolidació d'espais destinats exclusivament a l'experimentació i l'establiment de sistemes de finançament que no estiguin condicionats per la producció d'una obra artística**. Alhora és clau establir mecanismes per documentar els treballs de recerca i experimentació, així com els seus resultats en forma de conclusions o materials, de manera que puguin fer servei a d'altres agents creadors i a la vegada es pugui acreditar com s'han utilitzat els recursos de suport rebuts.

Com es veurà més endavant²³, en els processos de recerca i experimentació poden ser especialment útils els recursos d'acompanyament, especialment aquells que impli-

23. Vegeu l'apartat 3.2.2. Acompanyament

quen la mediació, és a dir facilitar la introducció i relació de l'artista amb una comunitat, territori, col·lectiu o segment artístic específic. També és important aquí l'acompanyament en forma de suport logístic que faciliti a l'agent creador l'accés a recursos inspiradors, com són espais, fons i materials.

3.1.4. Importància de l'interès artístic i cultural

L'**interès artístic** fa referència al valor d'una proposta de creació pel que fa a diferents aspectes: la qualitat artística, la capacitat d'innovació i generació de nous llenguatges artístics, el discurs de la proposta i les reflexions crítiques que permet, la vinculació amb les tendències contemporànies o la potencialitat per inserir-se en el circuit de difusió i exhibició. Així mateix, pel què fa el seu **interès cultural**, les propostes de creació es poden valorar en referència a la capacitat per connectar amb contextos socials, representar la diversitat social, tenir un impacte en la memòria col·lectiva, la transmissió de valors i sabers, i esdevenir una aportació al patrimoni cultural d'una societat, entre d'altres.

És per això que l'interès artístic i cultural son elements rellevants a l'hora de guiar la tasca del personal tècnic quan es tracta d'atorgar els suports a la creació, evitant possibles relacions de clientelisme o decisions que s'allunyin d'un criteri professional.

En aquest sentit és important que **els processos de selecció o valoració de les propostes comptin amb comitès experts independents** de l'àmbit de la gestió cultural, les arts i la cultura, que puguin aportar coneixement i perspectiva sobre l'estat de la creació i l'escena en qüestió, així com l'interès artístic de les propostes. En son un exemple les convocatòries que ofereixen espais com L'Estruch de Sabadell, Roca Umbert de Granollers, la Residència Literària de Barcelona, Faberllull d'Olot o El Canal de Salt, entre d'altres. Així mateix, el comitè o jurat ha de ser **divers, representatiu** de les disciplines que es valoren i ha de comptar amb un seguit de **criteris clars i transparents** que puguin guiar la seva presa de decisió. Tot i així, és important entendre que en la selecció de propostes, els diferents agents seleccionadors tindran **criteris subjectius**, fruit del bagatge professional i preferències pròpies, que també han de ser escoltades i tingudes en compte més enllà dels criteris establerts. També seria desitjable que **els membres independents d'aquests comitès o jurats rebin una remuneració** per la feina d'avaluació de propostes, de la qual en quedarien excloses legalment les persones que formen part de les administracions convocants i/o que realitzen aquesta tasca en el marc del seu rol com a treballadors o treballadores públiques.

Pel què fa als criteris de selecció, cal tenir en compte dos factors que, si bé poden semblar excloents entre ells, s'han de poder conjugar en la presa de decisions. En primer lloc, cal apostar per **propostes que puguin tenir algun tipus de continuïtat en el circuit artístic**, ja que això permetrà recorregut més enllà del suport puntual, garantint l'impacte artístic del projecte. En segon lloc, també és important valorar propostes que, tot i comptar amb un potencial de continuïtat menor o menys immediat en els circuits de difusió, puguin **generar un diàleg amb el panorama artístic contemporani**, ja sigui perquè presenten nous llenguatges o noves metodologies, entre d'altres. Aquest tipus de propostes més experimentals o innovadores permeten diàlegs fèrtils amb l'escena artística, així com crear nous públics i nodrir els existents.

3.1.5. Apostar per l'articulació, la planificació i l'avaluació

Per tal que les polítiques municipals de suport a la creació cultural siguin efectives, sostenibles i transformadores, és imprescindible que no es limitin a accions aïllades o iniciatives puntuals, sinó que **s'articulin com a polítiques públiques estructurades, planificades i avaluables**. Aquest procés ha de permetre que els ajuntaments transcendeixin una lògica de gestió reactiva o improvisada i avancin cap a una estratègia cultural integrada, amb visió de llarg termini, fonamentada en la deliberació col·lectiva i la transparència institucional.

L'articulació d'aquestes polítiques requereix entendre el suport a la creació no com un conjunt de recursos dispersos, sinó com un sistema. Això implica vincular accions, equipaments, agents i línies de treball mitjançant **programes que en garanteixin la coherència, la continuïtat i la capacitat d'incidència**. Aquests programes han d'estar enllaçats amb altres polítiques culturals i socials del municipi i, alhora, dialogar amb les estratègies d'altres administracions i entitats del territori. La planificació per programes permet ordenar i donar visibilitat als suports disponibles, establir criteris compartits i facilitar la rendició de comptes.

Municipis com Vic han impulsat exemples notables en aquest sentit, com el Pla Estratègic per a la Música (2024)²⁴, que incorpora una línia específica de suport a la creació musical dins d'un marc global de desenvolupament cultural local. D'altra banda, ciutats com El Prat de Llobregat han desenvolupat una àrea específica de suport a la creació dins del seu sistema d'arts en viu, posant a disposició espais escènics, bucs d'assaig i estudis de so a equipaments com La Capsa, alhora que activen projectes de mediació i formació vinculats als drets culturals. A Sabadell i Granollers, aquesta articulació es concreta a través d'equipaments com L'Estruch i Roca Umbert, que despleguen programes plurianuals de residències, coproduccions i acompanyament a la creació en diverses disciplines artístiques. El Prat de Llobregat és un exemple paradigmàtic d'articulació de les polítiques culturals, que també inclou tant la mediació artística comunitària com el suport a la creació. En aquest darrer àmbit, apart de l'assessorament puntual a projectes artístics i de la cessió d'espais en diferents equipaments culturals del municipi, compten amb un programa unificat de suport anomenat /Unzip²⁵, que s'articula mitjançant una convocatòria anual de projectes. S'ofereix una dotació econòmica i un acompanyament per cadascun dels seleccionats, que s'inscriuen en diferent àmbits artístics, cadascun d'ells conduït per un dels equipaments culturals especialitzats de la ciutat.

Cada cop més, la planificació d'aquestes polítiques s'inclou en els plans estratègics municipals de manera explícita i aquests incorporen línies d'actuació en aquest àmbit. No obstant, continua sent tímid el seu pes i implementació en el conjunt de les polítiques culturals locals. Un cas destacat és el *Pla per a la reactivació de la política cultural i creativa de Granollers post covid-19* (Gómez i Pinotti, 2022), que contempla el programa "Xoc creatiu" per fomentar la creativitat en la ciutadania a partir de la incidència en l'àmbit educatiu, la diversificació de públics culturals, la participació cultural dels i de les joves i laboratoris d'innovació ciutadana. Per la seva banda, el Pla

24. Consultable aquí: https://www.vic.cat/serveis/cultura/cultura/pla-estrategic-de-la-musica-de-vic/pla-estrategic-per-a-la-musica-vic-2024_web.pdf

25. Bases de la convocatòria Unzip de l'Ajuntament d'El Prat de Llobregat: <https://www.elprat.cat/cultura/unzip-arts-visuals/convocatoria-de-projectes-artistics-unzip>

estratègic de cultura de Vilanova i la Geltrú (2025-2030) (Fina i Guijarro, 2025) preveu l'eix temàtic «Arts, creativitat i innovació», amb l'ampliació del suport a la creació a les arts visuals i la cultura popular, habilitar els centres cívics com a espais de creació, obrir un nou espai per a viure de projectes, professionalització artística i creació, elaborar un cens d'artistes i unificar en una finestreta única tots els serveis i recursos municipals adreçats a creadors i creadores, entre d'altres accions. A Barcelona, el *Pla de Drets Culturals de l'Ajuntament de Barcelona* (2021) incorpora tota una mesura de govern dedicada a la “Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural”²⁶.

Com amb la resta de mesures, programes i actuacions recollits en els plans estratègics, aquelles referides al suport a la creació han de **preveure recursos específics —econòmics, humans, materials i infraestructurals— i establir els instruments necessaris per a la seva implementació i seguiment**. Fugir de la discrecionalitat i de la dependència exclusiva de la voluntat política o tècnica puntual és una condició fonamental per garantir la continuïtat i la qualitat de les accions. La institucionalització d'aquests suports —per exemple, amb convocatòries públiques regulars, línies de treball consolidades i equips estables— facilita la igualtat d'accés i la consolidació de trajectòries creatives professionals.

Finalment, cal posar èmfasi en l'**avaluació com a eina clau per valorar l'impacte real de les polítiques públiques de suport a la creació** i per orientar-ne la millora contínua. En aquest àmbit, els reptes són notables: la diversitat de models i formats, la variabilitat dels objectius i l'absència d'indicadors compartits fan que l'avaluació sigui sovint fragmentària o inexistent. No obstant això, en els darrers anys s'han fet avenços importants. Diferents estudis sobre les Fàbriques de Creació de Barcelona (Colombo i Badia, 2018; Colombo i Font, 2020) han aportat criteris per avaluar la seva eficàcia en termes d'accessibilitat, sostenibilitat i impacte en les trajectòries dels creadors. També és referencial l'estudi *El valor de lo intangible. Claves e impactos de la cultura en el medio rural* (Sáez et al. 2024), promogut pel Ministerio de Cultura, on avaluen les percepcions de l'impacte en el territori de diversos projectes culturals de l'estat, entre els quals s'hi compta el Centre d'Art i Natura de Farrera²⁷, el Museu Terra de l'Espluga de Francolí²⁸ i la política cultural de l'Ajuntament de Vilafranca. Aquests treballs representen un precedent valuós per al desenvolupament de marcs d'avaluació adaptats als contextos municipals, capaços d'incorporar indicadors quantitatius i qualitatius, així com d'avaluar no només els resultats artístics sinó també el retorn sociocomunitari i el valor cultural generat.

En definitiva, l'articulació, la planificació i l'avaluació són tres dimensions interdependents que han de formar part indissociable del disseny de qualsevol política pública de suport a la creació. El seu desplegament en forma de programes estables, integrats en la planificació municipal i subjectes a mecanismes d'avaluació sistemàtica, permeatrà no només garantir una millor eficiència dels recursos públics, sinó també reforçar la legitimitat institucional i l'impacte social de les polítiques culturals locals.

26. Mesura de govern #2 del Pla de Drets Culturals de l'Ajuntament de Barcelona: Cultura de base i sectors culturals: dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural <https://es.slideshare.net/slideshow/cultura-de-base-i-sectors-culturals-dret-a-la-creaci-lexperimentaci-la-recerca-i-la-producci-cultu-ral/250625562>

27. Centre d'Art i Natura (CAN) de Farrera: <https://farreracan.cat/>

28. Museu Terra: <https://museuterra.cat/>

3.1.6. El marc jurídic com aliat

Les polítiques culturals en matèria de suport a la recerca i la creació impliquen que el personal tècnic, jurídic i administratiu tinguin un **bon coneixement del marc legal que ha de regular la relació entre els creadors i creadores i l'administració, així com amb els equipaments culturals, els centres de creació i altres agents i institucions que puguin intervenir en la seva aplicació**. Actualment, alguns responsables municipals de cultura poden percebre els tràmits i les fórmules juridicoadministratives com a elements que dificulten, alenteixen o dissuadeixen les iniciatives de suport a la creació. Però els ens locals compten amb un **ventall de figures jurídiques que es podrien activar per donar suport a les pràctiques artístiques i culturals**. L'ús eficient i flexible d'aquestes eines legals implica entendre que no existeix una fórmula única que respongui a totes les necessitats, sinó que cal adaptar la figura jurídica a la naturalesa de cada projecte, al perfil dels agents creadors i als objectius de l'acció cultural, sense descuidar el principis que han de guiar el procediment administratiu i que aquest ha de garantir. Així mateix, en la seva definició, cal comptar amb el personal jurídic dels ajuntaments i altres ens supramunicipals, per tal d'escollir i definir aquell que s'escaigui més a cada iniciativa.

A continuació s'aborden algunes figures jurídiques que ja s'utilitzen i poden donar cobertura al suport a la creació, així com una relació de recomanacions que poden ser útils per a la seva aplicació.

Cessions i concessions d'espais públics

- *Llei 33/2003, de 3 de novembre, del Patrimoni de les Administracions Públiques*
- *Decret Legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya*
- *Decret 336/1988, de 17 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament de patrimoni dels ens locals de Catalunya*

Els procediments de cessió d'espais públics són força habituals per regular residències artístiques, cessions temporals d'espais per a una activitat de creació o fins i tot projectes de suport a la creació de llarga durada. El text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya (DL 2/2003) que regula les competències dels ajuntaments i el règim jurídic dels béns locals, distingeix entre: béns de domini públic (ús comú o servei públic), que poden ser cedits temporalment amb condicions; i béns patrimonials, que tenen un règim més flexible i permeten cessions més àmplies.

Pel que fa als béns de domini públic, se'n pot autoritzar l'ús temporal per a residències artístiques com a estades temporals, que s'haurien de cedir mitjançant procediments de concursos oberts o convocatòries públiques regulades per bases específiques. En aquest cas, la cessió d'espai és una fórmula sovint utilitzada pels ens locals, que permet donar cobertura juridicoadministrativa a les residències artístiques en equipaments municipals.²⁹

29. Vegeu l'apartat 3.2.1. Residències artístiques

Els béns de domini públic també poden ser objecte d'una concessió durant períodes més llargs de temps per a la consecució de finalitats d'interès general, com pot ser la realització de projectes de suport a la creació. En les concessió de béns de domini públic s'han de fer constar els aspectes econòmics, concretant si escau les tarifes, subvencions, cànon, etc.. Aquest és el cas d'alguns centres de creació que es troben en immobles de titularitat pública.

Pel que fa a la cessió de bens patrimonials, aquesta figura pot donar resposta a iniciatives socials i culturals de manera àgil, sempre que es respectin els principis de legalitat, transparència i interès públic. Aquesta cessió es pot establir amb o sense contraprestació. Pot ser interessant tant per a artistes emergents, especialment si es complementa amb acompanyament tècnic, com per a artistes més consolidats que necessitin espais estables pel desenvolupament de la seva pràctica. En la utilització dels béns patrimonials, la normativa especifica que els ens locals poden valorar motivacions, com les relatives a activitats culturals o altres anàlogues, que facin que prevalgui una rendibilitat social per damunt de la rendibilitat econòmica. En l'expedient de cessió de l'ús del bé patrimonial s'ha de justificar l'oportunitat o conveniència, acreditar el caràcter patrimonial del bé i la valoració tècnica.

Subvencions públiques

- *Llei 38/2003, de 17 de novembre, General de Subvencions*
- *Reial decret 887/2006, Reglament de la Llei General de Subvencions,*
- *Llei Orgànica 2/2012, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera (LOEPSF)*
- *Normativa pressupostària pròpia de l'ens local (ordenances municipals, bases d'execució del pressupost)*

L'administració dona suport econòmic a projectes d'interès públic sense demanar una contraprestació directa. El projecte ha de néixer de la iniciativa del beneficiari, no de l'administració, i se n'ha de justificar l'execució mitjançant l'acreditació de la despesa realitzada. Més endavant es parla amb detall de les subvencions aplicades al suport a la creació³⁰. Aquí val a destacar que, tot i que les subvencions en règim de concurrència competitiva són més adequades pels departaments d'intervenció, també es poden considerar les subvencions nominatives. Aquestes són habituals en l'àmbit cultural i continuen sent aplicables en casos d'interès públic reconegut, que poden donar suport a iniciatives singulars o arrelades al territori.

Com a recomanacions per al cas del suport a la creació, es poden indicar la preferència per subvencions plurianuals (i no anuals), els criteris de selecció qualitatius i els comitès de valoració experts, establir procediments més àgils per la seva aplicació i calendaris de pagament dels projectes acord amb els tempos d'aquests, amb la possibilitat de bestretes que garanteixin la liquiditat dels agents sol·licitants.

30. Vegeu l'apartat 3.2.4. Beques, premis i subvencions

Contractes

- *Llei 9/2017, de Contractes del Sector Públic (LCSP)*
- *Directiva 2014/24/UE sobre contractació pública*
- *Normativa pressupostària pròpia de l'ens local (ordenances municipals, bases d'execució del pressupost)*

Els contractes estableixen una relació jurídica vinculant, en què l'administració encarrega una activitat i exigeix uns resultats determinats. Aquest procediment és molt formal i requereix documentació extensa, com els plecs tècnics i administratius. Existeixen excepcions, com els contractes menors, que permeten una adjudicació directa si l'import és inferior a un llindar concret. Els contractes menors són una eina per encarregar serveis puntuals o excepcionals, però quan aquests han de ser recurrents la normativa exigeix un procediment de concurrència com la licitació o la subvenció³¹.

En les contractacions artístiques també s'utilitza el **procediment negociat sense publicitat**, que també s'aplica a projectes creatius singulars o a encàrrecs de comissariat artístic, per assegurar l'adjudicació d'una acció que requereix la intervenció d'un agent creador en concret o no un altre.

Convenis

- *Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic (capítol VI: convenis)*
- *Llei Orgànica 2/2012, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera (LOEPSF)*
- *Normativa pressupostària pròpia de l'ens local (ordenances municipals, bases d'execució del pressupost)*
- *Normativa local o reglaments interns sobre convenis de cada ajuntament*

Els convenis són acords de col·laboració entre administració pública i agents públics o privats per l'assoliment d'uns objectius comuns, per tal de complir finalitats d'interès públic. A diferència dels contractes, els convenis no impliquen una relació contractual típica d'intercanvi de prestacions, sinó que estableixen formes de col·laboració o cooperació, que poden incloure aportacions econòmiques de les parts i per tant transferències de l'administració a una altra entitat.

31. El recent Decret llei 3/2025, de 4 de març, pel qual s'adopten mesures urgents en matèria de contractació pública (DL 3/2025), en vigor des del 7 de març de 2025, contempla dos elements que podrien facilitar la tramitació dels pagaments menors: (1) les despeses menors (de valor estimat igual o inferior a 5.000 € IVA exclòs) no necessiten cap tramitació procedimental addicional a la simple aprovació de la despesa, i el seu pagament només requereix la justificació de l'efectiva realització de la prestació; (2) Es poden subscriure contractes que generin pagaments menors per cobrir necessitats de caràcter periòdic o recurrent, sempre que el valor estimat en conjunt dels diversos contractes no excedeixi en una mateixa anualitat el límit màxim per a la contractació menor que correspongui a la tipologia de contracte, i quan no sigui possible ni adequat diversificar els operadors econòmics es podria justificar la recurrència de diversos contractes amb un mateix adjudicatari (Hernández i Pey, 2025)

Durant anys van ser una eina molt flexible però poc regulada, fet que va portar a abusos. Des del 2016, amb la Llei 40/2015, el seu ús es regula estrictament. Els convenis han de respondre a una necessitat d'interès públic, estar degudament justificats i no poden substituir contractes quan l'objecte sigui un servei, com ara espectacles o tallers. A més a més, quan el conveni incorpori una subvenció ha de complir amb la Llei General de Subvencions. Però encara hi ha zones grises i casos híbrids que generen dubtes jurídics.

En tot cas, els convenis són una fórmula interessant per promoure la relació público-privada i estimular així l'ecosistema cultural d'un territori. És una figura clau en la regulació de relacions entre diferents parts i poden donar cobertura a fórmules de col·laboració entre agents i ens de diferents àmbits (cultural, social, sanitari, etc.), incentivant la transversalitat de la cultura.

Premis o concursos de projectes

- *Llei 9/2017, de Contractes del Sector Públic (LCSP), arts. 183–187 (concursos de projectes)*
- *Llei 38/2003, de 17 de novembre, General de Subvencions (si el premi es tramita com a ajuda econòmica)*
- *Bases específiques de convocatòria de premis o concursos (ajuntament o ens convocant)*

Els premis o concursos poden tenir diverses formes: des del simple reconeixement econòmic fins a l'adjudicació d'un contracte posterior, passant per modalitats mixtes. Els concursos poden ser oberts o restringits. Alguns permeten accedir directament a contractes o bé a procediments negociats, especialment quan hi ha criteris artístics o tècnics que justifiquen la selecció restringida. S'utilitzen sovint quan els ens públics volen obtenir propostes innovadores o tècnicament desenvolupades, i són fórmules habituals per als premis literaris, els comissariats artístics o els projectes estratègics. També pot aplicar-se a projectes creatius que tinguin impacte o incidència en la població.

Recomanacions generals

A partir de les figures que s'han anat exposant, a continuació es donen un seguit de recomanacions que són interessants tenir en compte alhora d'activar recursos de suport a la creació, especialment pel què fa a la redacció de les seves bases públiques:

- **Lliure concurrència i accessibilitat real.** És recomanable prioritzar la lliure concurrència per garantir la igualtat d'oportunitats en l'accés als suports a la recerca i la creació. Tot i això, cal ser conscients que aquest principi no assegura, per si sol, la participació de perfils diversos. Per superar les barreres d'accés (burocràtiques, econòmiques, lingüístiques...), és imprescindible simplificar els procediments, promoure l'ús d'eines d'accessibilitat com la lectura fàcil, i aplicar criteris de diversitat (gènere, discapacitat, LGTBIQ+, entre d'altres) en la definició dels mecanismes de distribució dels suports. Aquesta diversitat, però, ha de ser entesa des d'una perspectiva crítica, evitant dinàmiques de *tokenisme*, és a dir, la inclusió

simbòlica de la diversitat, estratègies que no transformen les estructures excloents (Egaña i Racco, 2024).

- **Convocatòries públiques, obertes i cuidades.** Les convocatòries públiques han de ser transparents i dissenyades amb criteris clars, equitatius i accessibles per a tothom. S'han de minimitzar les càrregues burocràtiques i garantir que les relacions entre artistes i administració estiguin ben definides, tot promovent la col·laboració i el respecte mutu. Documents com la *Guia per a unes convocatòries cuidades* (Acosta et al., 2023) ofereixen pautes útils per fer els processos més justos i respectuosos amb la pràctica artística professional.
- **Marc jurídic clar i flexible.** Per garantir la transparència i el bon ús dels recursos públics, qualsevol relació entre l'administració i un projecte creatiu ha de formalitzar-se mitjançant un document jurídic. Aquest ha d'incloure l'acord de col·laboració, la definició d'autories, els impactes previstos, i l'obligatorietat d'un informe final consultable per la ciutadania com a retorn social. Així mateix, el marc legal ha de ser prou flexible per acollir tant iniciatives tradicionals com projectes singulars o innovadors. Per això, cal una col·laboració estreta entre els equips jurídics i tècnics dels ajuntaments, on la interpretació de les normatives s'ajusti a la realitat cultural dels territoris, i el personal tècnic de cultura assumeixi un rol actiu i estratègic en el suport a la creació.
- **Reconeixement de la creació contemporània i de l'experimentació.** Cal desenvolupar polítiques que apostin clarament per la recerca i la creació contemporània, més enllà de la programació i l'exhibició convencional. Molts artistes es veuen obligats a adaptar els seus projectes a categories rígides que no reflecteixen la realitat dels processos híbrids, col·laboratius o experimentals. Segons l'informe *Cap a la professionalització artística* (Forsberg i Saura-Clares, 2024), la rigidesa dels criteris i la fragmentació del sistema dificulten l'acompanyament continuat dels creadors i creadores. Així, es recomana repensar les convocatòries per donar cabuda a pràctiques transdisciplinàries i processos no orientats a resultats immediats, equilibrant el suport a propostes consolidades amb la inversió en innovació cultural (Gil et al., 2024).
- **Remuneració justa i no precaritzadora.** Els mecanismes de suport han de garantir la remuneració adequada dels i les creadores, distingint entre el finançament per a la creació i el pagament per activitats d'exhibició o difusió. El suport a la recerca artística no hauria d'estar condicionat a la generació immediata de resultats visibles, sinó centrat en el valor intrínsec del procés creatiu. La valoració d'aquests processos pot passar per la documentació, l'impacte comunitari o el desenvolupament artístic, sense requerir necessàriament una contraprestació pública en forma d'activitat.
- **Consideració de totes les formes jurídiques dels agents creadors.** Els creadors i creadores formalitzen la naturalesa jurídica dels seus projectes creatius i professionals amb fórmules molt diverses, que van des de les entitats sense afany de lucre fins a les empreses, siguin persones físiques o jurídiques, passant per les cooperatives i altres figures. És clau que els procediments en règim concurrència competitiva contemplin totes les formes jurídiques i no n'excloquin cap. Si bé les entitats sense

afany de lucre són una fórmula habitual i històrica en el sector cultural, no constitueixen la figura més òptima per a un projecte artístic professional.

Recomanacions transversals

3.2. Accions des de l'àmbit local

3.2.1. Residències artístiques

Definició i tipologia

Les residències artístiques es poden definir com “**estades temporals que realitzen agents creadors en un context no habitual** [per a ells i elles] que conté espais de creació i [idealment] un conjunt de serveis d'acompanyament i de suport” (Gil et al., 2018:37), “on [idealment] interaccionen amb altres creadors i agents locals per dur a terme un o més estadis d'un cicle de producció i creació artística” (Gil et al., 2024:10)³². Les persones beneficiàries d'aquest recurs poden ser creadors i creadores artístiques, altres professionals vinculats a la creació artística (pensadors, investigadors, curadors, gestors culturals i altres) i personal tècnic i de producció implicat en els processos creatius. Els agents creadors es poden procurar residències artístiques amb recursos propis, és a dir aportant el temps i proveint-se de l'espai i els serveis de suport necessaris. Però és comú i desitjable que qui les aculli, promogui i faciliti siguin centres de creació, ens públics, entitats sense afany de lucre o empreses, entre d'altres organitzacions. En aquest cas, part o la totalitat dels costos de les residències són assumits per aquests agents impulsors, amb una coparticipació dels agents creadors en proporcions variables, segons el cas. Aquest apartat sobretot fa èmfasi en les residències artístiques impulsades i finançades, totalment o parcial, pels centres de creació i/o els ens locals.

El focus en la realitat municipal ens ha dut a presentar la doble cita que encapçala l'apartat amb puntualitzacions pròpies. S'hi apunten dos elements importants per a les residències artístiques però que no sempre es donen a la pràctica: **l'acompanyament i la interacció amb altres agents creadors i/o l'entorn**. Des dels dispositius que ofereixen programes estructurats de residències artístiques, hi ha qui considera que sense serveis de suport i acompanyament s'ha de parlar més aviat de cessions d'espai que no pas de residències. En efecte, la cessió d'espai és una fórmula sovint regulada pels ens locals que permet donar cobertura juridicoadministrativa a les residències artístiques en equipaments municipals³³. Però els recursos humans i econòmics de què disposen els ajuntaments no sempre permeten complementar aquestes acollides d'artistes amb serveis programàtics de suport i acompanyament artístic. Aquesta circumstància no hauria d'invalidar les iniciatives presents i potencials dels municipis per obrir els seus espais escènics i altres equipaments a la creació artística. De fet, els qui ho fan ja proporcionen, de manera formal o informal, amb major o menor consciència, alguns recursos complementaris de suport als agents creadors que acullen i que aporten valor a les seves creacions³⁴.

32. Els apunts entre claudàtors són de l'autoria d'aquest estudi.

33. Dels espais escènics municipals que realitzaven residències artístiques i van participar a l'Enquesta ODA24, un 40% les formalitzaven com a cessions d'espai conforme a normatives pròpies.

34. L'Enquesta ODA24 va detectar que els espais escènics municipals acompanyaven les residències artístiques de recursos tècnics (73%), acompanyament tècnic (60%), suport econòmic (20%), acompanyament artístic (20%), suport en la comunicació (13%), espais o tallers per a la creació escenogràfica (11%), assessorament en la gestió administrativa (11%), desenvolupament d'enllaços amb altres col·lectius artístics (11%), desenvolupament d'enllaços amb altres col·lectius no artístics (9%), creació de xarxes i mobilitat amb altres espais escènics (7%), allotjament (2%).

Els diferents serveis de suport i acompanyament a què ens referim, segons Gil et al·ter (2018:6), es poden agrupar en les següents categories:

- Aportació d'espais de treball (físics o virtuals).
- Aportació de recursos materials, eines i tecnologia.
- Allotjament (en instal·lacions pròpies o de tercers).
- Acompanyament en la recerca, creació, producció, comunicació o explotació de les obres produïdes (en forma d'acompanyament entre iguals o de mentoria).
- Formació (a càrrec d'experts o a partir d'intercanvis d'experiències amb altres creadors).
- Mediació amb altres agents creadors i productors, i vinculació a xarxes i plataformes artístiques, per facilitar el contacte i l'intercanvi.
- Visibilitat social (oportunitat de presentar l'obra en la programació pròpia, oferir algun tipus de taller o de donar difusió a la seva trajectòria).

L'únic servei indispensable per parlar de residència artística és l'aportació d'un espai de treball, mentre que la resta es proporcionen o no, segons cada cas. De fet, per a la realitat municipal, podríem dir que **les residències artístiques son un recurs de suport a la creació basat, com a mínim, en la disposició d'un temps i un espai per al desenvolupament d'un treball creatiu**. En altres paraules, una de les característiques irreductibles d'una residència artística és la situació temporal d'un agent creador en un context diferent del que habitualment treballa i crea. I el valor d'aquesta situació resideix en les condicions ambientals (silenci, aïllament, concentració...) i tècniques que ofereix l'espai, però també en la potencial interacció amb l'entorn i els agents que el constitueixen, ja siguin altres creadors i creadores del territori o coincidents en el mateix espai de residència, ja siguin agents de l'ecosistema sociocultural local³⁵. Aquesta interacció està força present en el treball dels centres de creació o quan les residències artístiques s'ubiquen en centres educatius, però potser no es promou suficientment en el cas de l'acollida d'agents creadors en espais escènics municipals³⁶. És per això que es proposa posar accent en el procés de diàleg i intercanvi que es produeix durant l'estada entre agents creadors i territori. Les residències artístiques haurien de poder generar relacions estretes, lentes i durables en el temps entre espais i artistes, alentint el ritme de les produccions (Kulturaren Euskal Behatokia, 2017; OMC Working Group on Artists' Residencies, 2016).

Aquest enfocament implica **relaxar l'exigència de la producció d'obra i la seva exhibició**, que sovint es planteja com a contraprestació de la residència. Hi ha espais escènics i ens locals que associen la residència a l'exhibició o presentació d'una obra

35. Vegeu l'apartat 3.1.1. Posar en valor l'ecosistema local

36. Com s'ha esmentat, a l'Enquesta ODA24 només una petita part dels espais escènics municipals acompanya-ven les residències artístiques d'accions de desenvolupament d'enllaços amb altres col·lectius artístics (11%) o amb altres col·lectius no artístics (9%).

o treball resultant, encara que no sigui del tot acabat, segurament degut a la limitada disponibilitat de recursos, les dificultats d'encaix jurídicoadministratiu i la necessitat d'enriquir la programació cultural local. Però no totes les produccions creatives arriben a una residència en el mateix estadi ni necessiten aquest recurs per a la mateixa finalitat. En aquest sentit és útil la classificació que proposa el CoNCA (Gil et al., 2018)³⁷:

- Residències artístiques amb l'objectiu de dur a terme projectes de creació artística individuals³⁸ amb la màxima concentració i productivitat:
 - Procés de creació complet (recerca, creació i producció).
 - Procés centrat en l'estadi de recerca i creació.
 - Procés centrat en l'estadi de producció executiva, tècnica i d'explotació posterior.
- Residències artístiques amb l'objectiu de dur a terme un projecte de creació artística amb acompanyament per progressar en el desenvolupament professional.
- Residències artístiques amb l'objectiu d'enriquir el procés de creació artística a partir del contacte i l'intercanvi amb altres residents.
 - Per fer recerca i intercanviar coneixement o experiència.
 - Per dur a terme projectes de creació col·lectiva o compartida (cocreació).
- Residències artístiques amb l'objectiu de desenvolupar una creació en el marc d'una realitat social col·laborant-ne en el desenvolupament.
 - En una comunitat territorial.
 - En un centre educatiu.
 - En una organització productiva (empresa, associació...).

Com tota classificació, aquesta té un caràcter teòric i abstracta, i a la pràctica podem trobar residències que combinin elements de diferents tipologies. És el cas del concepte de *artista resident*, que té un enfocament més transversal i durador, la qual cosa li permet englobar diversos elements de la tipologia anterior. **L'artista resident** consisteix en la instal·lació d'un agent creador durant un període llarg de temps en un equipament cultural per desenvolupar un projecte creatiu amb la disposició d'espai de treball, de magatzem i de suport tècnic (Moraga, 2016). Acostumen a establir-se també espais de contacte amb la comunitat d'aquell territori oferint activitats

37. Existeixen diversos estudis i informes sobre la qüestió de les residències artístiques, que recreen el model, estableixen taxonomies i identifiquen casos concrets (Kulturaren Euskal Behatokia, 2017; OMC Working Group on Artists' Residencies, 2016; Gil et al., 2018; Gil et al., 2024; Moraga, 2016). Per al cas que ens ocupa ens hem basat sobretot amb els estudis del CoNCA (Gil et al., 2018; Gil et al., 2024), situats al context català, que presenten una taxonomia ben adaptada a la realitat de la província de Barcelona, a partir de l'estudi de 100 programes de residències artístiques a Catalunya i alguns casos internacionals.

38. Aquí individuals s'utilitza per la font bibliogràfica citada en el sentit que es tracta d'estadis dels processos de creació on no es necessita la interacció amb agents aliens a l'artista o a creacions que no tenen un caràcter de creació comunitària, compartida o participada per externs.

de formació i de creació de públics. En alguns casos, el concepte d'*artista resident* també s'utilitza quan s'encarrega a un artista el comissariat una part de la programació artística d'un equipament, però aquesta accepció s'allunyaria notablement de l'acció de suport a la creació que aquí ens ocupa.

Per últim, caldria apuntar també les residències en itinerància o itinerància de residències, és a dir el desenvolupament d'un projecte creatiu a partir d'un programa d'estades consecutives -si cal, amb lapses de temps entremig- en diferents espais de residència artística.

EXPERIMENT(S) 6 AKÍ - Companyia del Centre de les Arts del Circ (CAC) Rogelio Rivel, a l'Estruch, Fàbrica de Creació de les Arts en Viu, de l'Ajuntament de Sabadell. Foto: Clara Pedrol

Bones pràctiques de residències:

- **A l'Estruch, Fàbrica de Creació de les Arts en Viu, de l'Ajuntament de Sabadell**, disposen de diferents espais de residències multidisciplinàries per a artistes. Acullen i donen suport als creadors, especialment pel que fa a les arts escèniques (dansa, teatre, circ i nous formats), les arts visuals i les noves tecnologies, tant en l'àmbit de Catalunya com de la resta de l'Estat i, fins i tot, internacionalment. Entre els seus objectius, destaca la voluntat de treballar entorn de la creació artística emergent, el valor del procés, l'experimentació i la recerca de nous llenguatges artístics.
- **El Graner de Barcelona**, especialitzat en dansa, obre anualment una convocatòria de residències artístiques, en 8 modalitats, que van acompanyades de dotacions econòmiques d'entre 2.000 i 6.000 euros per companyia, segons la modalitat, així com espais de treball, oficina, residència tècnica, espai de descans i acompanyament en el desenvolupament de la proposta.
- **Cal Gras, residència artística d'Avinyó** d'iniciativa privada, impulsa juntament amb la Xarxa de Pobles Creatius (ajuntaments del Moianès, Lluçanès, Bages i Berguedà) tres convocatòries anuals d'estades de creació, amb allotjament inclòs: Testimoni Escènic, per a projectes d'arts escèniques en la fase final de producció;

Beca de Creació, per a projectes en fase d'investigació i recerca, en arts escèniques i en arts visuals; i Art i Territori, per a projectes de creació en arts visuals vinculats amb el territori. Les estades es complementen amb acompanyament artístic, dotacions econòmiques per cobrir despeses de manutenció i desplaçament i, en el cas de Testimoni Escènic, tres preestrenes de l'espectacle en municipis de la Xarxa.

- **Can Serrat d'El Bruc**, una de les residències més antigues de Catalunya, i **Cardant Cultura de Masies de Roda**, una de les més noves, ambdues d'iniciativa privada, segueixen un model similar al de Cal Gras, amb convocatòries d'estades de creació amb allotjament per a projectes arts escèniques, arts visuals i literatura. Cardant Cultura acompanya la residència amb serveis tècnics i assessorament especialitzat, mentre que Can Serrat reserva places de residència amb modalitat de copagament dels creadors i creadors.
- **Konvent Zero, centre independent i autogestionat, situat a Cal Rosal (Berguedà)**, acull artistes en residència tant permanent com temporal, de disciplines molt diverses, i en les convocatòries de residència aposta per llenguatges minoritaris, híbrids o experimentals com la novel·la gràfica, el paisatgisme, el circ contemporani, la contracultura rave o l'art sonor. Ofereix espai de treball i allotjament per períodes de durada diversa, amb la manutenció a càrrec de cada resident i la possibilitat de participar en espais d'intercanvi i contrast amb altres artistes del centre. També es demana a les artistes residents una petita contribució econòmica per al sosteniment del centre.
- **Les beques Montserrat Roig**, en l'àmbit de la literatura, i les **beques Carme Monturiol**, per dramaturgs i dramaturgues, ambdues de l'Ajuntament de Barcelona, ofereixen **suport econòmic i la residència de dos mesos en equipaments emblemàtics** de la ciutat de Barcelona.
- **Faberllull Olot** és una de les residències literàries gestionades per l'Institut Ramon Llull, en aquest cas en col·laboració amb l'Ajuntament d'Olot. Ofereix estades de creació amb allotjament per a guionatge de cinema, il·lustració, traducció, creació musical, escriptura per a espectacles d'arts escèniques, entre d'altres, algunes de les quals en col·laboració amb altres agents del sector.
- **El Teatre Auditori de Granollers**, equipament públic, compta amb el programa de l'*Artista convidat/da*, consistent en l'acollida d'un artista o companyia al llarg d'una temporada, durant la qual realitza actuacions dels seus espectacles, activitats de divulgació de la seva obra i de les temàtiques que aborda, projectes comunitaris de creació comunitària, entre d'altres.
- **LAVIRAL. Escola radical d'arts i ciències** va ser un projecte de creació, pensament i acció comunitària impulsat Tramoia Cultura i diferents centres de creació i entitats del territori, on un grup d'artistes i científics desenvolupava un procés creatiu compartit en itinerància per diferents residències artístiques del país, per tal de crear una metodologia de treball que pogués aportar solucions creatives als impactes locals de la crisi climàtica.

- **El projecte Priorat en Persona, impulsat pel Centre Quim Soler**, és com l'anterior un exemple de residència artística que busca desenvolupar una creació en un territori col·laborant amb el seu desenvolupament. Cada dos anys, sis escriptors i escriptores fan estada a la comarca i la coneixen de la mà d'amfitrions, per després produir breus peces literàries de gèneres diversos que es van incorporant a una obra col·lectiva en forma de diccionari, que és retrat de la interacció entre artistes i territori, i busca situar el Priorat a l'imaginari literari del país.
- Entre les residències artístiques més destacades del territori estatal es troben les que ofereix la **Casa de Velázquez a Madrid**, una institució francesa sota la tutela del Ministeri d'ensenyament superior i investigació del govern gal. S'ha consolidat com un espai de creació de referència per a artistes i investigadors en el camp de les arts visuals i les humanitats, tant de nacionalitat francesa com espanyola i d'altres països. Aquest model de residència combina la producció artística amb la recerca i la col·laboració interdisciplinària, facilitant la connexió dels creadors amb altres institucions europees.
- Un dels espais de referència en el context internacional és **Nova York**, que acull una àmplia xarxa de residències artístiques, de titularitat tant pública com privada. Segons la plataforma *Mapping Residencies*³⁹ aquesta ciutat compta amb més de 5.200 organitzacions artístiques sense ànim de lucre i 48 programes de residència per a artistes, amb **models que van des d'espais de treball temporals fins a centres de recerca**, creació i producció a llarg termini. Algunes de les iniciatives més reconegudes són Eyebeam Art i Technology Center, que combina art i tecnologia en un espai de recerca interdisciplinària, i Lower Manhattan Cultural Council, que gestiona espais de treball per a artistes en edificis corporatius.
- **Alemanya**, on institucions com Akademie Schloss Solitude (fundació pública, amb finançament públic) i Künstlerhaus Bethanien (entitat privada sense ànim de lucre, amb finançament públic i privat) s'han convertit en referents en la creació de programes de residència amb un **fort impacte internacional**. Aquests centres no només ofereixen espais per a la recerca i creació artística, sinó que també estableixen **connexions amb institucions acadèmiques i museus** per fomentar la recerca i la difusió de les obres produïdes.
- **Fora de l'àmbit occidental**, moltes residències han evolucionat cap a models més integrats amb les comunitats locals. Per exemple, a Llatinoamèrica, projectes com Centro Rural de Arte a l'Argentina (entitat del Tercer Sector sense ànim de lucre) i Plataforma Caníbal a Colòmbia (impulsada per la Fundación Divulgar, entitat del Tercer Sector sense ànim de lucre) han creat estructures flexibles basades en el treball col·lectiu i la interacció amb el territori. A l'Àsia, l'Asia-Australia-Europe Creative Residency Network (AAECRN, sub-xarxa de Res Artis, que s'esmenta tot seguit) ha treballat per establir relacions equitatives entre artistes de diferents continents, promovent models de residència compartida i col·laboracions a llarg termini.

39. Mapping residences and Contemporary Art <https://mappingresidencies.org/>

- A nivell mundial, i amb destacada presència als contextos africà i llatinoamericà, trobem **Res Artis**⁴⁰ (iniciativa privada sense ànim de lucre), que funciona com a xarxa de residències artístiques d'arreu del món, que agrupa més de 650 dispositius en més de 80 països. Han intentat reduir les desigualtats en l'accés a oportunitats internacionals, facilitant la creació de residències en regions tradicionalment menys representades en el circuit global de l'art. Així mateix, en els darrers anys s'han multiplicat les residències virtuals i les estratègies de suport a artistes en risc d'exclusió, especialment en països afectats per conflictes polítics i crisis econòmiques.
- Finalment, en un món cada cop més digitalitzat, s'estan desenvolupant noves formes de residència que combinen la mobilitat física amb la interacció en línia. Projectes com Unpacking Residencies (Doulos i Ploegman, 2018) han analitzat les **tensions entre mobilitat, producció cultural i gentrificació**, destacant la necessitat de repensar les residències artístiques com a espais de reflexió crítica i transformació social.
- A més de les residències tradicionals, han proliferat nous models que responen als reptes del segle XXI. Per exemple, el projecte Re-tooling Residencies⁴¹ ha analitzat com adaptar els programes de residència a pràctiques interdisciplinàries i sostenibles. Això ha portat al desenvolupament de **formats híbrids que combinen la mobilitat física amb residències virtuals**, que permet als artistes interactuar amb altres professionals sense necessitat de desplaçaments constants. Així mateix, diversos programes han incorporat criteris ecològics en la seva gestió, promovent la reducció de la petjada de carboni dels artistes en mobilitat i explorant nous formats de residència basats en la interacció amb entorns naturals. Això es reflecteix en experiències com les *residències ecològiques* impulsades per institucions a Escandinàvia, agrupats en la The Nordic Alliance of Artists' Residencies on Climate Action (NAARCA), una xarxa de residències tant públiques com privades com del Tercer Sector, que tenen per objectiu l'acció climàtica mitjançant residències artístiques. Igualment el centre Pollinaria a Itàlia (projecte privat sense ànim de lucre), és una granja on es combina la creació artística amb la recerca en sostenibilitat rural.

Residències autofinançades

Els recursos públics i privats de suport a la creació no arriben a tots els agents creadors i potser no tots ho requereixen. Hi ha artistes que opten per assumir els costos de les residències i hi ha centres de creació que ofereixen residències de pagament, sense beca o amb beca parcial, com és el cas de Can Serrat d'El Bruc. Les hostatgeries o allotjament religiosos situats en monestirs, santuaris i convents han estat històricament també espais d'acollida de residències de creació autofinançades pels propis creadors i creadores. Ofereixen allotjament i manutenció a preus molt assequibles, així com espais de treball i inspiració, que sobretot resulten adients per a processos de creació solitaris i silenciosos com l'escriptura o la il·lustració. És el cas de l'Hostatgeria del Monestir Sant Pere de les Puel·les a Barcelona, l'Hostatgeria de Poblet, L'Abadia de Santes Creus d'Aiguamúrcia, l'Hostatgeria del Monestir de Sant Daniel de Girona, el Santuari del Miracle de Riner o el Laboratori d'Arts Contemplatives, vinculat a la comunitat budista Casa Virupa de Llinars del Vallès.

40. Res-Artist: <https://resartis.org/>

41. Re-tooling Residencies: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/residencies/projects/re-tooling-residencies>

El model francès de residències artístiques

És interessant atendre al **model francès de residències artístiques** ja que es distingeix per haver avançat cap a una estructuració clara, amb un suport integral als artistes i una concepció àmplia de l'acompanyament artístic. Aquest sistema es basa en una combinació que passa pel **suport econòmic, tècnic i professional**, amb la voluntat de **garantir els drets laborals i de propietat intel·lectual**, i buscant la **integració de les residències dins del territori i del teixit cultural local**.

Les residències artístiques juguen un paper clau en el desenvolupament de l'**acompanyament artístic**, oferint espais per a la investigació i creació, amb el suport de professionals i tècnics especialitzats. A més, programes regionals com els de l'Île-de-France⁴² faciliten col·laboracions entre institucions i artistes, **promovent sinergies i optimitzant recursos**. Els centres de desenvolupament coreogràfic, com La Briqueterie⁴³, són exemples d'espais dedicats a la creació i difusió de projectes artístics, amb un **acompanyament continuat que inclou formació i coproducció**.

Tal com recull l'estudi de Moraga (2016) des de l'any 2006, França ha recollit dins de la normativa de les seves polítiques culturals una **definició del que s'entén per residència artística** que inclou els següents elements:

- L'existència d'un marc contractual clar entre l'entitat d'acollida i l'equip artístic, recollit per escrit en un conveni de residència, que regula perfectament la residència i els drets i obligacions de l'entitat d'acollida, la companyia i altres socis que poguessin intervenir.
- Un lloc amb els mitjans necessaris per el desenvolupament de la residència i adaptat a l'activitat artística que es realitzarà.
- Una lògica de corresponsabilitat i col·laboració entre l'entitat i la companyia i entre aquestes i el públic.
- S'ha d'establir un pagament per remunerar qualsevol activitat realitzada pels i les artistes, ja siguin exhibicions, tallers o altres accions. Pel que fa a les arts escèniques, es preveuen mecanismes de pre-compra i de producció d'espectacles per tal de garantir la viabilitat dels projectes.

Així mateix, també és destacable que a partir del 2016, les residències poden succeir en equipaments que no siguin culturals però han de comptar amb la col·laboració d'una entitat cultural per tal de garantir l'acompanyament artístic dels creadors i creadores. De fet, es tracta de fer compatibles usos diversos o facilitar la reconversió d'espais no culturals en residències creatives. És el cas de L'Observatori de l'Espai de

42. Programa de residències artístiques de la regió de Île-de-France: <https://www.iledefrance.fr/aides-et-appels-a-projets/programme-regional-de-residences-dartistes-arts-plastiques-numeriques-et-urbains>

43. La Briqueterie és un equipament considerat públic, atès que és un Centre de Développement Chorégraphique National (CDCN) i forma part del sistema de centres públics dedicats a la dansa contemporània a França, finançats pel Ministeri de Cultura francès. Però està gestionat per una entitat privada, que rep fons públics mitjançant convenis, subvencions i acords de col·laboració. És un cas molt comú a l'Estat francès. No es tracta d'un equipament públic on la gestió està externalitzada mitjançant una licitació, sinó una iniciativa privada sense ànim de lucre que rep consideració d'equipament i servei públic, amb el finançament i les obligacions corresponsants.

l'Agència Espacial Francesa, a Tolosa de Llenguadoc; La Friche la Belle de Mai, antiga fàbrica de tabac de Marsella; Antiga casa i taller d'Alexander Calder a Saché (Centre-Val de Loire).

Des de 2006, el Ministeri de Cultura i Comunicació va catalogar les residències, distingint entre: residències de creació, recerca o experimentació; residència-trampolí; residència "artista al territori"; residència en centres educatius; i residència d'artista associat. Aquest darrer tipus és el més proper al model de companyies residents i implica una col·laboració a llarg termini (de 2 a 3 anys) entre una entitat i una companyia per a la creació, la difusió i l'acció cultural.

Les residències d'artista associat, en particular, combinen la creació artística amb la participació comunitària i el desenvolupament de públics. Les entitats d'acollida ofereixen suport material, espais de treball, recursos humans, comunicació i difusió, així com oportunitats per coproduir i exhibir espectacles, tot promovent el desenvolupament territorial i la internacionalització dels artistes.

L'èxit dels diversos models de residència a França recau principalment en **garantir una durada suficient, disposar d'espais ben equipats i comptar amb una xarxa extensa d'entitats d'acollida** que permet evitar l'exclusió dels artistes que encara no tenen un espai de treball estable.

Residències artístiques. Recomanacions generals

- Establir un marc de relació clar entre l'entitat acollidora i els i les creadores en el qual es descriu el calendari, els recursos a disposició (tècnics, econòmics i humans) i els drets i deures per ambdues parts, així com qualsevol aspecte important pel desenvolupament de la residència.
- Implementar residències de llarga durada que permetin el desenvolupament qualitatiu de les diferents fases del procés de creació. Per això, pot ser interessant la mobilitat dels i les artistes en diferents espais de creació, especialitzats segons les diferents fases que solen donar-se en un projecte artístic (recerca, experimentació, prototipatge, producció i exhibició), articulats en un circuit estable per l'artista.
- Cal contemplar la remuneració de l'artista en totes aquestes fases, comptabilitzant en el barem el valor dels recursos que aporta la residència, així com els honoraris que hauria de cobrar l'artista quan es contempli l'exhibició de la seva obra. Per tal de comptabilitzar els honoraris és important recórrer a les entitats sectorials de cada disciplina artística.
- És important tenir present l'impacte enriquidor de les residències en quatre nivells: pels creadors i creadores que troben vies de professionalització; pels tècnics i tècniques que poden implicar-se en processos vius i inspiradors pel territori; pels públics que poden ser participants d'aquests processos de creació; i pels territoris que les acullen, als quals aporten capital cultural i projecció.
- Cal abordar les limitacions d'accés a les residències, com pot ser les dificultats de mobilitat o la conciliació familiar, entre d'altres. En són exemple les residències Mater Art de la Fabra i Coats⁴⁴ o el projecte Art Matern del centre inLoft de Copons⁴⁵. El seu objectiu és contribuir a mitigar l'estancament de les carreres de les dones creadores durant la seva etapa de cuidadores, especialment en les edats més primerenques. Fabra i Coats ofereix un espai de treball pensat per compartir amb les criatures i un servei de cura infantil amb una especialista titulada (0-5 anys), mentre que inLoft estén l'acollida a les famílies de les artistes perquè aquestes puguin compaginar el treball creatiu i les cures.
- S'haurien de contemplar residències amb projectes d'autories col·lectives en qualsevol disciplina, si bé són més freqüents en arts escèniques i música.

44. Mater Art: <https://www.barcelona.cat/fabraicoats/ca/convocatories/residencies-compartides/mater-community>

45. Art Materna: <https://www.inloft.cat/art-materna/>

3.2.2. Acompanyament

L'acompanyament o acompanyament artístic resulta complex de definir perquè al sector encara no hi ha prou consens al respecte i, segons qui abordi el concepte, la seva escala i àmbits d'actuació poden variar significativament. Si en fem una definició politètica⁴⁶, podem dir que es tracta d'una **intervenció a mida realitzada en favor d'un agent creador, per part d'una persona, entitat o equip especialitzat, durant un període de temps acotat i amb algun o alguns d'aquests enfocaments:**

- **Assessorament en algun àmbit temàtic concret**, com poden ser finançament, comunicació, aspectes jurídics i legals, recursos de suport a la creació, planificació i gestió de projectes, sostenibilitat, gènere, mediació comunitària, producció tècnica, introducció al sector, tècniques específiques o estratègia de distribució, entre d'altres. És una tasca que poden dur a terme personal tècnic municipal, si és un àmbit de la seva expertesa, o especialistes en la matèria en qüestió.
- **Mediació en un context local o segment artístic específic**, per connectar l'agent creador amb el territori o comunitat on realitza una part del seu procés de creació i/o per fomentar el diàleg amb artistes i agents locals, alhora que es fomenta el retorn social del treball creatiu. És una tasca que poden dur a terme personal tècnic municipal, professionals de la mediació, artistes locals, activistes culturals del municipi o gestors culturals locals.
- **Suport logístic o de secretaria tècnica per facilitar a l'agent creador les gestions per accedir als recursos** (espais, fons, materials, contactes...) que li calen durant una residència o una fase de la creació situada en una localitat. D'aquesta manera es poden posar a l'abast dels processos creatius, especialment en fases de documentació i recerca, recursos municipals com biblioteques, arxius, museus, col·leccions locals o altres elements patrimonials, i es reforça la connexió i el diàleg del treball artístic amb la localitat o territori. Aquesta és una tasca que pot dur a terme personal tècnic municipal i/o les persones responsables d'aquests equipaments o fons.
- **Mentoria: guiatge, assistència i suport per part d'un agent a persona o equip experimentat**, que comparteix la seva experiència, coneixements i contactes mitjançant consells i opinions en un marc de diàleg, relació i coneixença mútua. La mentoria pot contemplar a la vegada àmbits diversos, pot incloure alguns dels tres enfocaments esmentats, i pot centrar-se més en la vessant creativa, en la vessant organitzativa o en la vessant de difusió i mercat. En arts escèniques, quan la mentoria consisteix en assessorar el treball creatiu o aspectes artístics d'una creació, també es parla de mirada externa. La mentoria és una tasca que han de dur a terme persones amb coneixement de la disciplina, l'escena o el mercat en qüestió, preferiblement altres artistes amb llarga trajectòria o professionals de la gestió, la direcció artística o la representació d'artistes.

46. Una definició politètica és una categoria definida a partir d'un conjunt de característiques que els components particulars de la categoria no han de compartir necessàriament en la seva totalitat, la qual cosa permet incloure realitats heterogènies, complexes i dinàmiques (Southwold, 1978:369).

En el sector professional, les persones dedicades a la representació d'artistes i que tenen funcions d'agent o *manager* (no només de distribuïdor o *booker*), assumeixen molts d'aquest rols. És el cas dels i les mànagers musicals, les distribuïdores d'arts escèniques, els agents literaris, les editorials o els marxants i galeristes d'art. Són **acompanyaments de llarga durada, basats en un vincle durador i una relació comercial amb l'agent creador**, que tenen una perspectiva de desenvolupament artístic i de carrera, i d'inversió a mitjà i llarg termini. Per aquesta raó, l'acompanyament ofert en el marc del suport a la creació i amb una durada més acotada, molt sovint s'adreça a artistes emergents i/o sense representant, i pren una orientació professionalitzadora. Malgrat això, en ocasions també pot tenir sentit oferir-ho a artistes més consolidats, sobretot quan es tracta de mediacions, assessoraments temàtics puntuals o mentories artístiques per a un procés de creació concret.

A França, on el suport a la creació té més trajectòria i articulació, l'acompanyament artístic ha estat llargament conceptualitzat, si bé sovint serveix per englobar el conjunt d'accions de suport a la creació, des de la formació fins a l'exhibició, passant per la cessió d'espais i l'ajut a la producció de materials plàstics, sonors o audiovisuals, entre d'altres recursos (incloure les referències). A casa nostra, La Central del Circ⁴⁷ i La Marfà de Girona⁴⁸ es van inspirar en el model francès per desplegar els seus projectes d'acompanyament com a programes de suport integral (cf. Beaume, 2019; Generalitat de Catalunya i APCC, 2023). Ambdós centres disposen de formacions, espais d'assaig i creació, equips tècnics, personal especialitzat en plantilla, una xarxa de col·laboradores expertes i dotació pressupostària per remunerar aquestes col·laboracions o altres recursos externs que siguin necessaris. Aquest també és el model de la Xarxa de Cases de la Música⁴⁹ o, amb menor escala, del Centre Cultural Albareda de Barcelona⁵⁰ i el seu programa 3.8 de suport a la creació musical emergent, compartit amb l'Espai Jove La Bàscula⁵¹, situat al mateix districte barceloní de Sants-Montjuïc. La Central del Circ, a més, compta amb laboratoris de creació, espais de diàleg i intercanvi artístic, i Cases de la Música compta amb sales d'exhibició i acords amb fires i mercats estratègics per programar propostes del seu programa de suport a la creació. Per la seva banda, el Programa d'impuls a les arts d'arrel⁵², que promou la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural del

47. Equipament públic, de titularitat municipal i finançament compartit entre l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, forma part de la Xarxa de Fàbriques de Creació de Barcelona, està gestionat per una entitat sectorial representativa, l' Associació de Professionals del Circ de Catalunya (APCC), mitjançant el model de gestió cívica de l'Ajuntament de Barcelona, que permet acotar els concursos públics per a la gestió d'equipaments estratègics de la ciutat per tal que recaigui en entitats sense afany de lucre, representatives del seu sector professional, social o cultural.

48. Equipament públic gestionat per personal municipal, amb acords de col·laboració i cessió d'espais amb dos projectes del sector de la música: Casa de la Música de les Comarques Gironines i Escola Universitària de la Música (EUMES).

49. Equipaments privats, que habitualment s'articulen entorn una sala de concerts, i que acostumen a incloure altres serveis com bucs d'assaig, estudis d'enregistrament i altres espais per a la realització d'activitats formatives. Estan gestionats per entitats sense afany de lucre o societats mercantils. Es conceben com una col·laboració públic-privada, on hi participen econòmicament els ajuntaments dels municipi on s'ubica cada Casa, així com el Departament de Cultura de la Generalitat al projecte conjunt de Cases de la Música. S'articulen mitjançant la xarxa de Cases de la Música (associació sense ànim de lucre).

50. Centre cívica de Barcelona, amb gestió externalitzada.

51. Equipament juvenil de Barcelona, gestionat per personal municipal de l'Institut de la Joventut de Barcelona.

52. Programa d'impuls a les arts d'arrel <https://firamediterrania.cat/programa-dimpuls-a-les-arts-darrel/impuls-a-les-arts-darrel>

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i la Fira Mediterrània de Manresa, contempla acompanyaments artístics en els àmbits de la dansa, la música i el teatre. En el cas de la música, els projectes reben durant un any l'assessorament d'un o diverses persones expertes del sector, a més d'una dotació econòmica per a la creació d'una obra que s'ha de presentar a la Fira Mediterrània⁵³. En el cas de la dansa, s'adreça a esbarts i l'acompanyament preveu una modalitat d'intervenció en el procés creatiu i una altra d'intervenció en la fase d'ideació i recerca, concretament amb l'aportació de coneixements de l'àmbit de la dansa d'arrel⁵⁴.

En tots aquests casos, el ventall de recursos funcionen com a opcions modulars amb les quals es configuren itineraris a mida segons les necessitats de cada artista. **L'acompanyament, concretament en l'enfocament de mentoria, és la columna vertebral d'aquest sistema perquè és la persona o equip mentor qui conjuntament amb l'artista decideix quins d'aquests recursos cal mobilitzar.** En aquest sentit, és important que hi hagi bona sintonia entre l'agent creador i qui fa la mentoria, per la qual cosa seria recomanable que l'ens que ofereix l'acompanyament tingui diverses opcions disponibles pel que fa a persones o equips mentors i que l'artista pugui escollir entre aquestes.

Com s'ha esmentat, és important que **les persones encarregades de realitzar acompanyaments siguin especialistes del seu àmbit (temàtic, disciplinar o sectorial), on comptin amb trajectòria, perspectiva i contactes, i siguin capaces de detectar-hi oportunitats i riscos.** En el cas de les mentories, cal tenir un coneixement ampli i panoràmic del sistema cultural específic o escena de la disciplina artística en qüestió (cf. Troguet, 2025):

- els agents que hi participen (artistes, centres, entitats sectorials, institucions, representants d'artistes...);
- els recursos i circuits disponibles (formacions, ajuts, festivals, fires, premis...);
- els marcs normatius que intervenen;
- els codis que regulen les relacions entre agents i l'accés als recursos;
- la cadena de valor i els models econòmics més habituals.

Sovint també és clau comptar amb **experiència, habilitats i eines per a la gestió de projectes**, ja que alguns dels aspectes recurrents on els agents creadors poden flaquejar i l'acompanyament pot ajudar tenen a veure amb: la planificació i la calendarització de tasques; l'elaboració del pressupost, l'estratègia de finançament i d'aliances; la definició del relat i l'elaboració dels materials de presentació del projecte; l'organització interna de l'equip artístic i tècnic implicat, entre d'altres.

Com apunten Beaume (2019) i Campos (2022) per als casos de La Central del Circ i del Graner respectivament, **sobretot en les mentories cal poder desplegar apti-**

53. <https://firamediterrania.cat/ca/pagines-musica-darrel/bases-convocatoria-acompanyament-i-suport-creacio-programa-dimpuls-musica-darrel>

54. <https://firamediterrania.cat/ca/pagines-dansa-darrel/bases-de-la-convocatoria-per-al-suport-a-esbarts-en-projectes-de-creacio-accio-3>

tuds, aproximacions i tècniques relacionals que permetin un guiatge dialògic i compartit amb qui rep l'acompanyament. Especialment quan es tracta directament amb els creadors i les creadores, s'ha de tenir en compte que estan posant la seva creació (i per tant una part de si mateixos) a examen d'un agent extern, cosa que pot resultar sensible i cal abordar amb delicadesa, i on cal gestionar expectatives i riscos, amb les corresponents tensions i frustracions derivades. Es tracta doncs de generar espais de confiança, a partir de l'escolta activa i el respecte, el reconeixement i la sinceritat, la generositat, la flexibilitat, la suggestió i la proposta (Troguet, 2025).

Dins de l'àmbit de l'acompanyament, també podem considerar tot un seguit **d'iniciatives que es mouen entre l'assessorament, la formació i l'ajuda mútua**, i que també són claus per a la viabilitat dels projectes creatius, la seva inserció a l'escena i professionalització, i el seu impacte sociocultural. Es tracta per exemple de l'Oficina de Suport a les Empreses Culturals (OSEC)⁵⁵, que l'Ajuntament de Cardedeu va crear en el marc del seu servei municipal de promoció econòmica (Centre de Suport Empresarial i Tecnològic de Cardedeu), entenent per tant l'activitat cultural professional com un activitat econòmica estratègica per al territori. L'OSEC s'adreça a professionals, artistes, empreses i persones emprenedores del sector cultural i creatiu de Cardedeu i municipis del voltant, amb el suport dels respectius ajuntaments i la Diputació de Barcelona. Ofereix assessorament tècnic, formacions i acompanyaments puntuals en tràmits de subvencions, de propietat intel·lectual o gestions similars. A Tarragona, el Programa de suport a la creació i a la pràctica cultural⁵⁶, servei conjunt de diferents àrees municipals, contempla formacions culturals per a tots els públics i també acompanyaments personalitzats per a artistes professionals, amateurs o emergents, oferts per personal municipal i professionals del sector, que van des de l'assessorament en la tramitació de llicències d'activitat o de filmació en espai públic fins a la conceptualització de projecte, el suport a la producció o l'elaboració de plans de comunicació. Fundació SGAE també compta amb la iniciativa Soc Autor⁵⁷, un programa de formacions per a músics emergents, que s'organitza de forma descentralitzada pel territori en col·laboració amb Cases de la Música. Aquesta xarxa, per la seva part, també ofereix formacions similars, com també ho fa La Marfà de Girona, amb el Curs de Gestió en el Sector Musical.

De fet, les **formacions professionalitzadores** podrien semblar tangencials per al suport a la creació però són clau per **millorar les oportunitats artístiques i laborals dels agents creadors, garantir la solvència, la solidesa, la viabilitat i la continuïtat dels processos creatius, i eixamplar les possibilitats d'inserció de les creacions a l'escena i el mercat**. A escala municipal, també podem destacar iniciatives com la de la Factoria Cultural de Terrassa, que a través del Programa d'Alt Rendiment en Dansa (PAR en Dansa)⁵⁸ facilita una formació especialitzada per a joves ballarins i ballarines d'entre 16 i 22 anys que volen fer el salt al món professional. En una altra mesura, aquest és un paper similar al que juguen els **ensenyaments artístics amb vocació professionalitzadora**, com són els graus professionals de música, dansa o arts plàstiques, que en alguns casos s'ofereixen conservatoris municipals, centres integrats,

55. Oficina de Suport a les Empreses Culturals: <https://www.csetc.cat/oficina-suport-empreses-culturals-osec/>

56. Programa de suport a la creació i a la pràctica cultural: <https://www.tarragona.cat/cultura/suport-cultural/assessorament>

57. Programa Soc Autor: <https://www.socautor.cat>

58. Programa PAR en Dansa – Factoria Cultural de Terrassa <https://www.pardansa.com/>

escoles d'arts o altres centres públics de titularitat municipal. També ofereixen iniciatives formatives orientades a la professionalització dels mercats estratègics i les fires professionals d'arts escèniques, algunes de les quals són d'iniciativa municipal amb participació de la Generalitat de Catalunya, per exemple Mostra Igualada, Fira Mediterrània de Manresa, FiraTàrrrega, FiM Vila-seca o Trapezi de Reus.

Per últim, cal destacar l'experiència de la Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya (PAAC), que ofereix **espais compartits d'autoaprenentatge i suport mutu** en qüestions com la fiscalitat, una iniciativa formativa de tipus col·lectiu que també seria fàcil promoure i facilitar des dels municipis. De fet, moltes associacions professionals tenen serveis de consulta especialitzada en temes fiscals i jurídics, que també resulten un suport clau per a les artistes professionals o amb vocació professional.

Com s'ha vist, el de l'acompanyament és un camp polièdric, en el qual hi caben accions diverses, totes elles adreçades a apuntalar i orientar els processos creatius, així com a donar suport i assessorament als agents creadors. No hi ha doncs models estandarditzats d'acompanyament però existeix el debat sobre si seria útil establir-los (Campistrous i Daporta, 2021). En tot cas, de moment encara estem en un escenari d'experimentació i debat, però dins del qual trobem algunes tipologies i orientacions identificables, així com referències pràctiques que poden servir d'exemple als municipis i el seu personal tècnic.

3.2.3. Coproduccions

Es parla de **coproducció** quan la creació d'una obra artística rep l'aportació de recursos, normalment econòmics, per part de diferents agents, que generalment s'anomenen coproductors. Aquí producció s'entén en un sentit similar al del sector del cinema, on fa referència al conjunt d'activitats o funcions econòmiques i financeres encaminades a la realització d'un film.

L'horitzó d'una coproducció sempre és una obra, un resultat artístic final, pel qual els agents coproductors aposten sense haver-lo vist, ja que l'obra no està creada en el moment de formalitzar l'acord de coproducció. Aquesta aposta acostuma estar fonamentada en: el coneixement i confiança en l'agent creador; l'aval que suposa la implicació d'altres coproductors; i l'accés a algun element que esbossi l'obra que es vol crear (idea, esbós, guió, croquis...), juntament amb el projecte de la producció (justificació, objectius, pla de treball i calendari, pressupost, trajectòria de l'agent creador...).

Els recursos que aporten els coproductors són generalment econòmics, però també poden ser en espècies (assessorament, cessió d'infraestructures o materials, acompanyament artístic...). No hi ha un valor establert a partir del qual es merita la condició de coproducció, tot i que en el sector hi ha qui advoca per consensuar un import mínim⁵⁹. Actualment els termes d'una coproducció són fruit de l'acord entre l'agent creador o el seu representant i els agents que donen suport a la creació. I aquest acord es pot convenir de manera bilateral, és a dir negociant-ne els termes individualment amb cada coproductor, o de manera multilateral, és a dir amb la participació de tots els agents coproductors.

59. Vegeu més avall el model exposat de Fira Tàrrrega, referent a l'import mínim.

Quan des d'un ajuntament s'ofereix algun tipus de suport la creació d'una obra, és habitual **pactar el reconeixement de la condició de coproductor en el relat i els materials de difusió de l'obra com a part de la contraprestació**. Aquesta circumstància es dona sobretot quan els recursos rebuts no formen part d'un programa articulat de suport a la creació i qui els aporta espera un resultat final en forma d'obra que es pugui exhibir o difondre. La condició de coproductor és en aquests casos un valor afegit per a qui aposta per l'obra en creació, en forma del que s'anomena capital simbòlic.

Es podria dir que **a Catalunya el principal agent coproductor és la Generalitat**, amb les diferents línies de subvencions que aporten recursos econòmics a la producció d'obres artístiques, especialment des de l'Institut Català d'Empreses Culturals (ICEC) i l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural, que vehicula els ajuts de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural i de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques, entre d'altres. Però generalment les bases d'aquest tipus d'ajuts públics, tant de la Generalitat de Catalunya com d'altres institucions, estableixen que el reconeixement de la seva aportació es fa sota la rúbrica "amb el suport de", seguit del logotip de la institució en qüestió. I per tant no consten explícitament com a coproductores.

Altres agents coproductors habituals són:

- els mateixos agents creadors (artistes, companyies, autors i autores);
- els seus representants (mànagers, distribuïdores, agents de representació);
- els centres de creació;
- les fires professionals i mercats estratègics d'arts escèniques (Fira Tàrraga a través del seu programa de suport a la creació, Fira Mediterrània a través de l'Obrador d'Arrel, FiM Vila-seca o Fitkam sense programa estructurat, entre d'altres);
- festivals (GREC, elPetit, Festival de Llegendes de Catalunya, So de Cobla, Festival Nosaltes, Festival TNT, Dansàneu, Figueres Mou, Sismògraf...);
- sales d'exhibició, centres d'arts, teatres i altres equipaments escènics de titularitat privada o mixta;
- les productores audiovisuals, en el cas del cinema i l'audiovisual;
- les editorials, en el cas de la literatura;
- ajuntaments, per mitjà dels espais escènics municipals, festivals públics, fires professionals i altres iniciatives.

Segons l'informe anual del Cercle de Comparació Intermunicipal d'espais escènics de la Diputació de Barcelona (2024b), als espais escènics participants d'aquest grup, el 2023 una mitjana del 17,4% de les actuacions professionals programades havien estat produïdes amb participació de l'espai, pràctica que ha crescut un 40% des de 2020. **Participar en coproduccions és doncs una estratègia habitual entre**

els ajuntaments per donar suport a la creació, aportar singularitat i atractiu a la programació, i donar valor afegit i projecció a l'espai escènic.

Fira Tàrrrega ha articulat la seva estratègia de coproduccions sota la rúbrica *Còmplices de la Creació*⁶⁰, on regula els drets i deures dels agents que s'impliquen en els projectes que formen part de Territori Creatiu, el seu programa Suport a la Creació. Distingeix entre dues modalitats, *Coproducció i Complicitat*. Per a la primera s'estableix una aportació mínima de 5.000 euros per agent coproductor, al qual es pot afegir opcionalment acompanyament o cessió d'espais. La segona, que no merita la condició de coproductor però sí de còmplice a la fitxa artística de l'espectacle, consisteix en la cessió d'espais per a residència artística, l'acollida d'assajos oberts o presentacions o la contractació per avançat d'actuacions.

L'instrument jurídic més utilitzat per part dels ens públics a l'hora de formalitzar una coproducció és la contractació artística. Fins i tot ho fan d'aquesta manera els centres de creació que són referents en programes de coproducció, com és el cas de L'Estruch de Sabadell o La Marfà de Girona. En són excepció a estudiar i a prendre com a model El Canal de Salt, la Fira Mediterrània de Manresa, el Festival GREC i FiraTàrrrega. El primer, equipament de titularitat municipal, vehicula el seu programa de coproduccions mitjançant una licitació conjunta de contractes menors de coproducció artística⁶¹. La Fira Mediterrània, organitzada per una fundació pública, tot i vincular associar la coproducció a una actuació final a les fires, fan un contracte de coproducció separat dels contracte d'exhibició i aquell recull el gran gruix del pressupost pactat. El Festival GREC, de l'Ajuntament de Barcelona, fa un sol contracte artístic, on recull tant la coproducció com l'exhibició, amb imports i dates de facturació diferenciades per a cadascun dels dos conceptes. Fira Tàrrrega, organitzada per un ajuntament, també requereix exhibició final i formalitza un contracte de coproducció, alhora que ofereix una residència al final de la qual la companyia pot rebre el 75% de l'import, en concepte de coproducció, mentre que el 25% restant s'associa a l'actuació a la fira⁶². En la resta de casos, es contracta l'exhibició d'una obra que encara no està creada o està en procés de creació, i per tant l'aportació econòmica no es pot fer efectiva fins que aquesta representació té lloc.

Aquesta darrera fórmula suposa dos perjudicis importants per a l'agent creador:

- la feina de creació no es remunera fins al moment de l'exhibició, fet que implica un lapse de temps que pot arribar a allargar-se diversos mesos, durant els quals l'agent creador ha d'assumir el seu sosteniment i les despeses directes associades a la creació;
- la feina de creació es confon administrativament amb la feina de d'exhibició, de manera que la primera pot resultar menystinguda a efectes de reconeixement i

60. <https://www.firatarrega.cat/territori-creatiu/complices-creacio/>

61. Programa de Companyies Residents d'El Canal de Salt: <https://elcanalsalt.cat/convocatories/programa-de-companyies-residents/>

62. Bases del Programa de Suport a la Creació de FiraTàrrrega 2025: https://www.firatarrega.cat/media/upload/pdf/2025_suport-a-la-creacio_bases-convocatoria_cat_editora_14_248_1.pdf. FiraTàrrrega ha anunciat que aquesta és la seva darrera convocatòria d'aquest programa i del que dedicaven a l'escriptura de creacions artístiques vinculades a les arts escèniques i a l'espai públic, anomenat Hivernem. Argumenten que actualment ja existeix per a les arts de carrer una "xarxa d'equipaments que es dediquen a oferir espais de residència i coproducció (...) per tot el país, de manera que la Fira pot replegar els seus recursos per dedicar-los a la seva missió principal, com a espai d'exhibició, punt de trobada i intercanvi professional i mercat d'arts escèniques" (Fira de Teatre al Carrer de Tàrrrega, s.d.).

remuneració, i fins i tot la compensació econòmica de l'exhibició (caixet) pot acabar sent l'única remuneració per tasques que haurien d'estar diferenciades.

Aquests possibles perjudicis es poden evitar **articulant les produccions mitjançant una convocatòria pública de subvencions, ajuts o beques per a la fase de creació**, com ja fan els ajuntaments de Barcelona, Terrassa o Girona, entre d'altres municipis, o la Generalitat de Catalunya. En aquest sentit, les beques per a la creació, traducció i investigació literàries de la Institució de les Lletres Catalanes són un model interessant per contrastar amb altres disciplines, ja que requereixen la realització d'una obra però no la seva publicació, edició o difusió, que no és pròpiament competència de la institució, i per tant l'ajut s'associa al treball creatiu.

En qualsevol cas, si s'opta per convocatòria públiques d'ajuts a la fase de creació, separada de l'exhibició o difusió, les bases haurien de contemplar:

- la possibilitat de demanar bestretes d'una part de l'import atorgat;
- l'obligació per part de l'agent creador beneficiari de presentar alguna documentació que acrediti el treball realitzat, ja sigui en forma de mostra de l'obra acabada (si la disciplina permet presentar-la sense exhibir-la o difondre-la, com en el cas de la literatura, les arts visuals o la música enregistrada) o altres d'altres formats que puguin aportar valor a altres artistes, a la comunitat o a futures accions de suport de l'ens impulsor (relatoria, recull documental, enregistraments, reportatge audiovisual...);
- l'obligació per part de l'agent creador beneficiari de difondre la col·laboració de la institució pública com a coproductora de l'obra resultant, quan aquesta tingui lloc;
- en cas que es vinculi a l'exhibició final d'una obra, que l'import de l'ajut es separi entre la part destinada a la creació (que s'hauria d'abonar mentre es duu a terme aquesta fase) i la part destinada a l'exhibició (que s'abonaria un cop realitzada l'exhibició).

En tot cas, l'exhibició de l'obra al municipi que la finança podria ser una obligació o no, segons es vulgui recollir a les bases. Però preferiblement **la recepció de l'ajut no hauria de substituir ni disminuir el caixet artístic per l'eventual exhibició**.

Si la convocatòria d'una línia d'ajuts no és viable o la coproducció s'ha de gestionar igualment mitjançant un contracte artístic d'exhibició, es recomana que:

- la contraprestació econòmica sigui major que el caixet artístic habitual, per tal de remunerar la feina de creació, encara que sigui nominalment considerada una remuneració de l'exhibició;
- s'utilitzi el model de pressupost de contracte menor per actuacions artístiques pactat el 2021 per l'Associació Professional de Representants, Promotors i Màangers de Catalunya i el Col·legi de Secretaris, Interventors i Tresorers d'Administració Local

(CSITAL) de Barcelona⁶³, que reconeix que el 40% d'un caixet artístic correspon a la producció (no a l'exhibició) i l'artista té dret a percebre'l en el moment de signatura del contracte i encara que l'exhibició s'hagi d'anul·lar per una causa no imputable a l'artista;

- el reconeixement públic de la condició de coproductor es reculli al contracte, per exemple als apartats on s'especifiquen els termes de la difusió, comunicació i publicitat de l'obra i/o de l'actuació.

Les coproduccions són una fórmula habitual en les diferents arts escèniques, però no es dona tant en altres disciplines. En literatura o, cada cop menys, en música, les editorials o les discogràfiques poden aportar recursos a un artista per a la creació d'una obra futura, i aquest acord es formalitza amb un contracte.

Coproduccions. Resum pràctic

- Participar en una coproducció és aportar recursos (econòmics o d'altre tipus) a una obra en procés de creació, en un moment en què l'obra encara no està acabada.
- Es parla de coproducció perquè hi ha més d'un agent que hi posa recursos, essent un d'ells l'agent creador en la majoria dels casos.
- Quan es participa en una coproducció cal dimensionar l'aportació de recursos tenint en compte que el procés de creació i l'exhibició són dues feines diferents, que mereixen la seva remuneració específica cadascuna d'elles.
- És recomanable vehicular les coproduccions mitjançant una convocatòria d'ajuts o beques a la creació, que sigui de concurrència pública i permeti separar la creació de l'exhibició.
- Si no és possible, es pot estudiar la fórmula del contracte de coproducció, també separat del contracte d'exhibició, o sinó optar pel contracte artístic basat en el Model de pressupost de contracte menor per actuacions artístiques d'ARC i el CSITAL, que reconeix que el 40% d'un caixet artístic correspon a la producció.

63. Model de pressupost de contracte menor per actuacions artístiques: https://www.csitalleida.cat/wp-content/uploads/2023/02/Model_pressupost_contracte_menor_CSITAL-ARC.docx

Festivals i suport a la creació

L'ecosistema cultural català està poblat de festivals d'arts que fan accions de suport a la creació, especialment amb encàrrecs de produccions ad hoc, la implicació en coproduccions i el desplegament de residències artístiques. Generalment són iniciatives que apunten cap a la creació d'una obra o resultat artístic palpable, que pugui ser exhibit o difós en el marc de l'esdeveniment en qüestió.

Entre els festivals que encarreguen noves produccions o s'involucren en coproduccions amb altres agents, hi trobem el GREC de Barcelona⁶⁴, el Festival de Llegendes de Catalunya de Sant Martí de Tous⁶⁵, Festival Sense Portes d'Argentona⁶⁶, Panoràmic. Festival de cinema, fotografia i més⁶⁷, Ex Abrupto de Mojà⁶⁸, elPetit. Festival internacional d'arts per a la primera infància⁶⁹ o Amb So de Cobla de Palamós⁷⁰. També n'hi ha que despleguen programes propis, com el festival TNT de Terrassa, amb residències artístiques en col·laboració amb l'Estruch, el Graner i la UAB⁷¹; el Festival Nosaltres de Mataró, amb una beca de creació⁷²; el festival GarGar d'art mural de Penelles⁷³, que encarrega cada any diversos murals a les parets d'aquesta petita localitat de la Noguera; o l'Eufònic de Terres de l'Ebre, amb l'estada col·lectiva de creació digital BotCamp⁷⁴ o el projecte internacional Co-vision per abordar des de la creació artística i cultural l'estat del patrimoni natural⁷⁵. Finalment, és interessant destacar un festival que és en sí una residència artística amb participació social, Músics en Residència d'Allella⁷⁶. La iniciativa reuneix durant una setmana músics emergents i consolidats, que s'allotgen en cases particulars del municipi i preparen amb assajos oberts concerts únics de música de cambra.

Al llarg d'aquest estudi s'esmenten els programes de suport a la creació de mercats i fires professionals d'arts escèniques, com és el cas de l'Obrador d'Arrel de Fira Mediterrània amb una xarxa àmplia i diversa d'aliances i agents coproductors; Territori Creatiu de FiraTàrraga, referent en l'àmbit de les arts de carrer; el projecte Acceleradora per a grups musicals emergents del Mercat de Música Viva de Vic (MMVV) i Cases de la Música⁷⁷; el nou programa de suport a la creació de FiM Vila-seca, adreçat a projectes de música familiar i la innovació de formats i públics⁷⁸; o del desaparegut programa de Mostra Igualada. En els casos de Fira Mediterrània i FiraTàrraga també alguns ajuts també inclouen residències.

Els festivals i les fires organitzades pels ajuntaments són bons pretextos per impulsar iniciatives de suport a la creació com les descrites, atès que són projectes culturals amb fórmules jurídiques consolidades i fonts de finançament reconegudes, on s'hi poden encabir processos creatius i de col·laboració artística.

64. Festival GREC: <https://www.barcelona.cat/grec/ca>

65. Festival Llegendes de Catalunya: <https://www.llegendes.cat/>

66. Festival Sense Portes: <https://www.festivalsenseportes.cat/>

67. Festival Panoràmic: <https://festivalpanoramic.cat/>

68. Festival Ex Abrupto: <https://www.exabrupto.cat/>

69. Festival elPetit: <https://www.elpetit.cat/>

70. Festival Amb So de Cobla: <https://ambsodecobla.cat/>

71. Programa de residències del festival TNT: <https://tnt.cat/sobre-el-programa/>

72. Festival Nosaltres: <https://nosaltresfest.cat/>

73. Festival GarGar: <https://www.gargarfestival.com/>

74. Projecte BotCamp del festival Eufonic: <https://botcamp.plan9.cat/>

75. Projecte Co-vision del festival Eufonic: <https://eufonic.net/covision/>

76. Festival Músics en Residència: <https://www.musicsenresidencia.com/>

77. Projecte Acceleradora del MMVV i Cases de la Música: <https://www.casadelamusica.cat/index.php/creacio/acceleradora-mmvv>

78. Programa de Suport a la Creació de FiM Vila-seca: <https://www.fim.cat/programa-de-suport-a-la-creacio/>

3.2.4. Beques, premis i subvencions

Els suports econòmics són una eina fonamental per afavorir la creació artística i cultural en l'àmbit local. **Si bé alguns agents creadors poden entendre i assumir la creació com una inversió, per a la gran majoria és inviable no disposar de suport econòmic durant el procés creatiu i l'explotació d'una eventual obra futura tampoc arribarà a amortitzar els recursos invertits en la creació.** A la província de Barcelona i al conjunt de Catalunya, molts ajuntaments i altres en públics i entitats privades han desplegat diferents mecanismes de suport econòmic a la producció creativa. Tanmateix, cal analitzar la diversitat, eficàcia i impacte real d'aquests instruments per tal d'optimitzar-los i fer-los més accessibles i transformadors.

Beques i ajuts

Aplicades al suport a la creació, les **beques** son aportacions econòmiques o en espècies que es concedeixen a individus o agrupacions d'individus sense necessitat de personalitat jurídica perquè duguin a terme una activitat de creació, en què l'import no ha de ser retornat i en principi tampoc justificat mitjançant l'acreditació de despeses. Es tracta d'un **ajut al treball creatiu dels creadors i creadores, en què s'ha d'acreditar la realització efectiva de l'activitat** per al qual ha estat atorgat, ja sigui amb una memòria d'activitats, la presentació de resultats o una mostra de l'obra produïda, si és el cas. Les beques es vehiculen habitualment mitjançant convocatòries públiques de concurrència competitiva, especialment quan qui les atorga és una administració pública. És un ajut que es pot adreçar a diferents fases o àmbits de la creació i no sempre exigeix la producció d'una obra final. En cas que ho exigeixi, no hauria d'implicar-ne l'exhibició o difusió al municipi finançador sense una aportació econòmica addicional en concepte de caixet, com s'ha esmentat més amunt.

Aquests suports es materialitzen mitjançant dues modalitats principals: el **suport directe**, que inclouen ajudes financeres atorgades directament als agents creadors, i el **suport indirecte**, en què l'agent responsable del programa assumeix el cost dels serveis i recursos necessaris per a la producció artística. Aquestes ajudes poden estar orientades a la recerca, la creació, la formació o la mobilitat artística, assegurant així la viabilitat dels projectes i la professionalització dels creadors. Aquesta diferenciació permet optimitzar els recursos i garantir un suport més ajustat a les necessitats específiques de cada artista o col·lectiu.

En aquest àmbit destaquen iniciatives municipals com les beques Barcelona Crea⁷⁹ o Terrassa Crea⁸⁰, que s'adrecen a projectes artístics de nova creació totes les disciplines artístiques i que tinguin relació amb la ciutat que les impulsa. Són ajuts econòmics de 6.000 euros en el cas de Barcelona i d'import variable amb un màxim de 10.000 euros en el cas de Terrassa, que abona el 90% de l'ajut en el moment de la concessió. Barcelona ha inclòs en el programa Barcelona Crea ajuts del mateix import atorgat per les Fàbriques de Creació de la ciutat, amb bases específiques segons les característiques i àmbit de cada equipament, alguns dels quals acolliran les propostes seleccionades en residència. I també ha impulsat una modalitat de beques Crea en col·laboració amb agents diversos del sector cultural. Per la seva banda, Terrassa

79. <https://www.barcelona.cat/barcelonacultura/ca/suportcultura/beques-barcelona-crea-2025>

80. <https://www.terrassacultura.cat/beques/beques-terrassa-crea-2025/>

contempla també dins el programa Crea unes beques de residència en equipaments artístics municipals, d'entre dues setmanes i dos mesos de durada, per a alguns dels projectes beneficiaris dels ajuts. Ambdues ciutats compten amb jurats professionals especialitzats i requereixen la justificació de les beques amb una memòria que exposi: la descripció de les fases de treball fetes, el calendari i la metodologia emprada, l'explicació dels resultats obtinguts i les perspectives de futur de la proposta.

A la demarcació de Girona també tenen força trajectòria, impacte i reconeixement les beques Girona Crea i les Beques AGITA de Figueres⁸¹, adreçades a persones i col·lectius de totes les disciplines artístiques, preferentment emergents. En aquest darrer cas, es requereix el compromís de realitzar la primera presentació pública del projecte a Figueres.

Un exemple de referència és la Convocatòria de Projectes Artístics /Unzip⁸², de l'Ajuntament d'El Prat de Llobregat, esmentada més amunt⁸³. Aquesta iniciativa comprèn diverses línies d'ajut a la creació per a diferents llenguatges artístics, com la fotografia, l'audiovisual o la música. Tots els projectes han de tenir una vocació comunitària i situada al territori, concretament a la realitat específica d'El Prat de Llobregat. En aquest sentit, algunes línies d'ajut són més genèriques a nivell de disciplina artística però apunten específicament cap al treball creatiu amb barris, contextos o col·lectius concrets. Cada modalitat està vinculada i gestionada per un centre cívic de la localitat, que estan especialitzats a nivell de disciplines artístiques, i la dotació és de 2.000 euros per projecte seleccionat.

L'Ajuntament de Mataró també impulsa anualment el programa Fet a Mataró d'Ajuts a la creació d'arts en viu, concretament en els àmbits del teatre, dansa, circ, arts de carrer i nous llenguatges⁸⁴. La convocatòria contempla tres modalitats de cessió d'espais escènics i material tècnic, una de les quals (*Artista associat*) s'acompanya d'una dotació econòmica de 3.000 euros per a cadascuna de les dues places disponibles. Per la seva banda, El Mataró | Art | Contemporani (M|A|C)⁸⁵, centre d'art que l'ajuntament promou juntament amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, té previst desplegar una borsa d'ajuts a la producció i la recerca, en el marc del programa M|A|C Lab.

En una línia similar funciona la convocatòria de creació conjunta del festival IF Barcelona i Fira Mediterrània, en el marc de l'Obrador d'Arrel, adreçada a propostes de teatre visual, teatre d'objectes o titelles que treballin a partir de la memòria, el llegat i la tradició. Es requereix el resultat d'un espectacle en directe que es programa en ambdues cites, contempla una aportació econòmica per a la companyia seleccionada, ofereix una residència artística a cada localitat i facilita l'acompanyament d'una persona professional en el procés de curadoria i desenvolupament de la creació.

En l'àmbit de la música, la Xarxa de Cases de la Música, amb projectes de col·laboració públic-privada a Terrassa, Barcelona, Mataró, L'Hospitalet i Manresa, en el cas de la província de Barcelona, desplega cada any de forma conjunta un complet

81. <https://www.figuera.cat/tramits/convocatories/agita>

82. Detalls de la Convocatòria de projectes artístic /Unzip, de l'Ajuntament d'El Prat de Llobregat: <https://www.el-prat.cat/cultura/unzip-arts-visuals/convocatoria-de-projectes-artistics-unzip>

83. Vegeu l'apartat 3.1.5. Apostar per l'articulació, la planificació i l'avaluació

84. <https://www.culturamataro.cat/ajuts-a-la-creacio-fet-a-mataro-2026>

85. <https://www.mataroartcontemporani.cat/>

Programa de Suport a la Creació⁸⁶. La iniciativa, adreçada sobretot a músics i formacions emergents, contempla ajuts específics per a enregistraments, producció de directes, producció de videoclips i composició, així com modalitats d'acompanyament com la Incubadora (un grup per cada Casa), el Grup Cases de la Música (un grup conjunt per any) o l'Acceleradora (un grup conjunt per any) en col·laboració amb el Mercat de Música Viva de Vic. En tots els casos, els ajuts funcionen com a dotacions econòmiques nominals, que es materialitzen en espècies, atès que cada Casa responsable gestiona i assumeix directament el cost del servei atorgat en cada beca. En el cas de les modalitats d'acompanyament, l'import atorgat constitueix també una borsa nominal assignada a cada seleccionat, que es destina a contractar els serveis de suport que l'artista i qui l'acompanya (Casa de la Música de referència) pacten segons les necessitats del primer i el pla de treball consensuat, fins a esgotar el pressupost.

En el camp de la literatura, és interessant assenyalar les Beques Finestres d'Assaig⁸⁷, impulsades per la Fundació Finestres per fomentar la creació literària, de 25.000 euros i una estada a la Residència Literària Finestres per a cadascuna de les 6 seleccionades.

Finalment, un exemple interessant per la seva escala, context i naturalesa, són les beques de creació artística que convoca el Consorci del Lluçanès, a través de l'Escola de Música i Arts del Lluçanès (EMAL)⁸⁸, dotades amb 2.000 euros cadascuna, i adreçades a propostes musicals de l'àmbit del jazz, una, i a propostes d'arts escèniques o música, l'altra.

Premis i concursos artístics

Els **premis** son **reconeixements econòmics, en espècie o simbòlics que s'atorguen a projectes acabats o en curs, així com a idees**, mitjançant una convocatòria de concurrència competitiva. Per al suport a la creació, són rellevants els guardons que:

- suposen una **aportació econòmica que compensa part de la inversió realitzada per l'agent creador** en el procés de creació, com és el cas dels premis literaris econòmicament dotats;
- suposen una **aportació econòmica o en espècie per desenvolupar una idea artística o continuar desenvolupant un projecte creatiu** en marxa i/o ampliar-ne la difusió, que en ocasions es complementa amb accions de suport i acompanyament posterior, com és el cas dels premis literaris que impliquen la publicació de l'obra o molts concursos actuals de grups musicals novells, que impliquen la contractació d'actuacions posteriors, enregistraments, recursos materials o campanyes de comunicació;
- són resultat d'un **concurs que en el seu procés ja ha implicat accions d'acompanyament i suport** a la creació, com és el cas del concurs Sona 9 per a grups musicals novells que canten en català.

86. <https://casadelamusica.cat/index.php/creacio/convocatoria-d-ajuts-a-la-creacio>

87. Beca Finestres d'Assaig: <https://fundaciofinestres.com/certamen/beca-finestres-assaig/>

88. Beques de creació artística de l'Escola de Música i Arts del Lluçanès: <https://www.llucanes.cat/beques-de-creacio-artistica/>

En l'àmbit literari, existeixen molts premis i concursos impulsats des dels municipis, ja siguin per part dels ens locals, entitats culturals o en col·laboracions mixtes. Dels organitzats per ajuntaments, la Institució de les Lletres Catalanes en comptabilitza 163 a tot el país⁸⁹. Alguns d'aquests certàmens s'adrecen a professionals i amateurs de manera indistinta. Des del sector professional s'apunta cap a la necessitat de revisar l'actual panorama per revertir un sistema que compta amb l'existència d'una quantitat molt elevada de convocatòries però amb aportacions generalment petites, per tendir cap a guardons més ben dotats econòmicament que contribueixin a sostenir el treball creatiu professional.

Entre els premis literaris impulsats per ajuntaments de la demarcació de Barcelona es poden assenyalar com a exemples: el Premi de poesia Gabriel Ferrater de Sant Cugat, en col·laboració amb Edicions 62 i la Comissió Ciutadana Gabriel Ferrater, dotat amb 10.000 euros i la publicació de l'obra; els Premis Literaris de Calldetenes, en les modalitats de novel·la, poesia, teatre i còmic; el Premi de Novel·la Negra L'H Confidencial, dotat amb 12.000 euros; el Premi de Poesia Martí Dot de Sant Feliu de Llobregat per a poetes joves, que inclou 1.500 euros i la publicació de l'obra amb Viena Edicions. Fora de la demarcació destaca el Premi de Narrativa Diré el Que em Fuig de Reus, amb 6.000 de dotació. Els premis i concursos literaris són un camp poblat per fundacions i entitats del sector sense afany de lucre, com poden ser la Fundació Prudenci i Bertrana, la Fundació Carles Riba o Òmnium Cultural, així com per les empreses editorials. Aquests darrers certàmens pertanyen a un àmbit més aviat professional, mentre que els premis impulsats des dels municipis abasten tant creadors i creadores amateurs com semi-professionals. La precarietat de molts escriptors i escriptores amb vocació professional fa que alguns premis i concursos, pensats més per a creadors i creadores amateurs, puguin constituir per als primers un recurs per a una subsistència fràgil.

En l'àmbit musical, el concurs Sona 9, impulsat pel Grup Enderrock, 3Cat i la Generalitat de Catalunya, s'adreça a grups musicals novells que canten en català. Contempla una fase selectiva que ja comporta, per als finalistes, accions de suport a la creació com l'enregistrament de cançons a l'estudi o la producció del directe que tenen lloc abans de la final. Els premis contemplen altres accions de major envergadura com l'enregistrament d'un disc o un videoclip, una campanya de promoció i publicitat, un programa d'acompanyament artístic per part de Cases de la Música o una gira de concerts remunerats pels principals festivals i fires del país. Alguns concursos musicals han anat adoptant aquest model i han substituït les aportacions econòmiques directes per recursos en espècies o han introduït accions de suport i assessorament a les fases selectives. És el cas de Delayta'ns⁹⁰, impulsat per l'Ajuntament de Premià de Mar, que inclou una tutoria i acompanyament per part del jurat especialitzat del concurs i suport en la preparació de l'actuació en directe. Hospisona, impulsat per la Casa de la Música de L'Hospitalet amb el suport de l'ajuntament, ofereix un premi en espècies consistent en producció del directe, l'enregistrament del videoclip, un assessorament en l'estratègia de mercat i una borsa de 3.000 euros per invertir en serveis per el desenvolupament del projecte musical.

89. Base de dades de premis literaris identificats per la Institució de les Lletres Catalanes: <https://cultura.gencat.cat/ca/ilc/que-fem/premis-literaris/index.html>

90. <https://premiademar.cat/que-es-delaytans>

Els premis també poden ser una fórmula per fer possible l'arrencada, el desplegament o la continuïtat de projectes creatius. La Fundació Carulla és un exemple paradigmàtic d'aquesta línia, amb els seus diferents premis: Premis Lluís Carulla, adreçat a idees o projectes culturals, amb una dotació de 100.000 euros i una fase selectiva prèvia on les candidatures finalistes guadeixen d'un programa d'acompanyament; Premis Baldiri, centrats en l'encreuament entre arts, educació i llengua, especialment en el context escolar; Premis Francesc Candel, per a projectes culturals amb impacte social que promoguin la inclusió de persones migrants⁹¹.

Subvencions

Per últim, les **subvencions** son ajudes econòmiques públiques adreçades tant a individus com a entitats tant públiques com privades, amb personalitat jurídica, pensades per **finançar accions o projectes concrets relacionats amb la creació, sempre amb un criteri d'interès públic.** L'import no ha de ser retornat en forma econòmica, però a diferència de les beques **s'ha d'acreditar el compliment dels objectius o compromisos adquirits, així com l'ús dels fons mitjançant l'aportació d'un pressupost d'execució i els corresponents justificants de despesa.** Les subvencions en l'àmbit de la creació poden anar a adreçades a:

- Agents creadors per desenvolupar accions del procés de creació (recerca, investigació, assaig, residència, producció...).
- Entitats, empreses o institucions que despleguin accions, projectes i programes de suport a la creació.

Des de la perspectiva municipal, un exemple paradigmàtic és la Convocatòria General de Subvencions per a projectes, activitats i serveis de districte i de ciutat de l'Ajuntament de Barcelona, que contempla una línia (Am. Espais de creació) per finançar els projectes de suport a la creació, és a dir que ofereixen recursos de foment i acompanyament dels processos creatius, el talent i la creativitat. També té dues línies que donen suport directe a projectes de creació, en aquest cas de dimensió comunitària (Línia Ai. Creació artística comunitària) o en centres escolars (Línia Cf. Promoure processos de creació artística en contextos educatius)⁹².

Les convocatòries de subvencions a projectes i activitats culturals que impulsen molts municipis acostumen a tenir unes bases prou àmplies per acollir i finançar iniciatives de creació artística o actuacions de suport a la creació impulsades per entitats, empreses o particulars, com podria ser el cas de les Subvencions destinades a projectes i activitats de promoció i difusió cultural de l'Ajuntament de Manresa⁹³ o les Subvencions per donar suport a activitats culturals impulsades per entitats sense ànim de lucre o persones físiques de l'Ajuntament de Granollers⁹⁴.

91. Convocatòries de la Fundació Carulla: <https://fundaciocarulla.cat/convocatories/>

92. Detalls de la convocatòria 2025 de subvencions a projectes i activitats de districte i de ciutat de l'Ajuntament de Barcelona: <https://ajuntament.barcelona.cat/ca/informacio-administrativa/subvencions/convocatoria-general-de-subvencions-projectes-activitats-i-serveis-de-districte-i-de-ciutat-lany-2025>

93. Detalls de les subvencions destinades a projectes i activitats de promoció i difusió cultural de l'Ajuntament de Manresa <https://www.manresa.cat/web/menu/9281-subvencions-de-cultura>

94. Detalls de la convocatòria 2025 de les Subvencions per donar suport a activitats culturals impulsades per entitats sense ànim de lucre o persones físiques de l'Ajuntament de Granollers https://seuelectronica.granollers.cat/portal/sede/se_contenedor2.jsp?seccion=s_ftra_d4_v1.jsp&contenido=4199&tipo=4&nivel=1400&layout=se_contenedor1.jsp

Sovint les bases d'aquestes línies d'ajut inclouen els conceptes *creació cultural* o *creació artística*, però no sempre contemplen la distinció perfilada més amunt, entre agents creadors i agents que impulsen actuacions de suport a la creació, amb les diferències de naturalesa i necessitats entre els dos perfils. Per exemple, en molts casos les societats mercantils o les persones físiques queden excloses d'aquestes convocatòries, tot i ser formes jurídiques utilitzades per companyies d'arts en viu, creadors i creadores individuals o projectes dedicats al suport a la creació.

Els ajuntaments, com a institucions que promouen actuacions de suport a la creació, poden ser al seu torn beneficiaris de subvencions que contemplin aquest tipus d'activitats i que impulsen la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, com es detalla més endavant⁹⁵. Aquests i altres institucions també compten amb convocatòries adreçades tant a agents creadors com a entitats i empreses que promouen actuacions de suport a la creació.

Beques, premis i subvencions. Recomanacions

En relació als diferents mecanismes de suport econòmic a la creació es recomana:

- Fomentar la **regularitat i estabilitat** de les convocatòries, per tal que els agents creadors puguin planificar i confiar en les eines de suport.
- **Simplificar els processos administratius** i adaptar-los a les realitats del sector creatiu, especialment dels projectes de petit format o individuals.
- **Garantir la transparència, la diversitat i l'expertesa** en els jurats i criteris de selecció, fomentant la representativitat territorial i de disciplines.
- **Incloure processos de retorn i socialització** de la creació (exposicions, tallers, publicacions, etc.), per afavorir la relació entre creadors i comunitat.
- **Incorporar noves formes de suport**, com les microbeques, les ajudes a la mobilitat o les aliances público-comunitàries.
- **Fer extensius els ajuts a totes les formes jurídiques** que utilitzen tant agents creadors com agents de suport a la creació (entitats sense afany de lucre, persones físiques, agrupacions de persones físiques, societats mercantils...), per tal d'acollir-ne la diversitat i no impedir-ne la professionalització.

3.2.5. Centres i espais de creació

Els centres de creació constitueixen un element clau dins l'ecosistema cultural contemporani, ja que permeten el desplegament de la pràctica artística en condicions que faciliten la recerca, l'experimentació i la producció. Aquests espais, molt diversos en la seva forma, estructura i naturalesa jurídica a Catalunya, tenen com a denominador comú el seu compromís amb el suport als processos creatius, situant els creadors i creadores al centre de la seva acció.

El concepte d'*espai de creació* s'ha imposat com a categoria àmplia i flexible, però sovint esdevé massa genèric i vinculat a un espai físic. Per això, es proposa adoptar progressivament **el terme centre de creació quan ens referim a organitzacions formalitzades que concentren activitats i serveis orientats al suport a la creació**. La distinció no és només semàntica, sinó funcional i política: mentre que un "espai" pot

95. Vegeu l'apartat 3.3.2. Suport econòmic

ser simplement una infraestructura o un recurs físic, **un centre implica una estructura organitzativa, una programació definida i, sovint, una línia artística pròpia**. Aquesta línia pot estar marcada per una direcció artística formal o per la naturalesa i el propòsit del projecte, però en qualsevol cas es tradueix en criteris de programació, acompanyament i relació amb l'entorn.

Aquest criteri permet incloure tant centres amb seu física, com són Roca Umbert a Granollers, Cal Gras a Avinyó o el Teatre Nu a Sant Martí de Tous, entre molts d'altres, així com iniciatives sense espai propi, però amb una trajectòria consolidada i una capacitat demostrada d'activació de processos de creació, com és el cas d'Idensitat⁹⁶ o Procrea⁹⁷.

Els centres de creació poden tenir titularitat pública, privada o mixta, i adoptar una gran varietat de models de gestió. Algunes de les fórmules són:

- **Gestió directa per part de l'ajuntament mitjançant personal municipal**, com L'Estruch de Sabadell o el Convent de les Arts d'Alcover o La Marfà de Girona, que al seu torn també incorpora col·laboracions i cessions d'espais a entitats i projectes estratègics del sector de la música.
- **Gestió per part d'empreses municipals, organismes autònoms o consorcis d'administracions** com Roca Umbert de Granollers, El Canal de Salt o El Graner de Barcelona, que gestiona el Mercat de les Flors.
- **Gestió externalitzada amb licitació pública** com la Residència Literària de Barcelona, el Centre Cultural Albareda de Barcelona o La Capsa d'El Prat de Llobregat.
- **Cessió d'ús a col·lectius artístics**, com L'Obrador de Deltebre.
- **Concessions de béns immobles de domini públic i titularitat municipal** a entitats sectorials i/o representatives que gestionen els espais i hi realitzen projectes de suport a la creació, com Hangar, La Central del Circ, la Nau Ivanow o altres Fàbriques de Creació de Barcelona.
- **Fórmules de col·laboració publicoprivada** a través de convenis com és el cas dels programes de Cal Gras o el projecte de Cases de la Música, on conviuen centres de titularitat municipal i espais d'iniciativa privada, així com actors públics i privats.

A la ciutat comtal, per exemple, el **model de gestió comunitària** —emparat per la Carta Municipal— ha donat lloc a experiències singulars i diverses quant al perfil dels agents gestors. És el cas de l'Ateneu 9 Barris i La Farinera del Clot, gestionats per entitats socials del territori sense ànim de lucre, amb una clara vocació comunitària i d'arrelament local. Per altra banda, espais com La Central del Circ responen a un model diferent, ja que són gestionats per entitats representatives del propi sector professional, amb un enfocament més orientat al desenvolupament artístic i a l'acompanyament de

96. Idensitat: <https://www.idensitat.net/ca/>

97. Procrea: <https://www.procrea-art.com/>

trajectòries creatives. Tots ells combinen gestió democràtica, arrelament territorial i programació artística amb una forta dimensió social. Aquesta diversitat d'enfocaments exemplifica la riquesa de formes de gestió comunitària presents a la ciutat.

La diversitat també és notable pel que fa a les línies d'actuació. Hi ha centres més orientats a la producció artística mentre que d'altres prioritzen la recerca, la hibridació de llenguatges i l'experimentació, com TPK de L'Hospitalet de Llobregat o Idensitat. Algunes iniciatives articulen la creació amb la mediació i la dimensió comunitària, com els centres cívics d'El Prat de Llobregat, Cal Gras d'Avinyó o L'animal a l'esquena de Celrà, que obren espais de trobada entre artistes i col·lectius diversos, tot afavorint el vincle amb l'entorn social. I d'altres projectes posen èmfasi en el diàleg artístic amb l'entorn natural, com el CACiS de Calders, Centre d'Art i Natura de Farrera o Can Silvestre de Riudarenes. Aquesta polivalència respon a les múltiples formes que adopta la creació contemporània, així com a les necessitats específiques de cada context territorial i social.

L'anàlisi del mapatge encarregat per Xarxaprod (Calafell et al., 2017) mostra que, malgrat la seva importància, la majoria dels centres de creació operen amb pressupostos reduïts i estructures organitzatives fràgils. Aproximadament la meitat tenen pressupostos inferiors als 50.000 euros anuals i equips formats per entre dues i cinc persones. La seva sostenibilitat depèn sovint de fórmules mixtes de finançament, intercanvis en espècies i convocatòries públiques discontinües. Amb tot, són espais altament actius, que ofereixen residències, cessió d'espais, formació i, en molts casos, beques o ajuts a la creació.

A la província de Barcelona, segons dades recents del Cercle de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals (Diputació de Barcelona, 2024b), es comptabilitzen 21 espais de creació actius entre els 31 municipis participants, sense incloure-hi la ciutat de Barcelona. La pandèmia de la COVID-19 va reduir notablement el nombre de projectes acol·lits, passant d'una mitjana de 38,3 l'any 2018 a 22,9 el 2020, però a partir de 2022 s'observa una recuperació progressiva. Amb tot, encara es desconeix amb detall com es duen a terme aquests programes: si incorporen acompanyament econòmic, si tenen connexió amb iniciatives educatives o comunitàries, o si existeixen criteris clars de selecció. D'altra banda, com s'ha esmentat la XarxaProd compta actualment amb 58 centres associats.

Diversos municipis han apostat per **transformar antics espais industrials en equipaments culturals** que allotgen projectes de suport a la creació. És el cas de Can Bagaria, a Cornellà de Llobregat, una antiga fàbrica tèxtil reconvertida en escola de música i espai creatiu; de la Fàbrica la Blava a Roda de Ter; o de La Fàbrica a Santa Eulàlia de Ronçana. També destaquen projectes situats en edificis d'altres usos, com les Escoles Velles a Sant Esteve de Palautordera, el Convent de les Arts d'Alcover o Konvent Zero de Cal Rosal. Aquests equipaments combinen la conservació patrimonial amb la generació de valor cultural i social, i funcionen com a nodes actius del teixit creatiu local.

L'experiència francesa ofereix un model de referència per entendre com l'articulació entre finançament públic, gestió territorial i col·laboració públic-privada pot sostenir un ecosistema de creació robust. Amb una xarxa d'equipaments com les Scènes Nationales, els Centres Dramàtics Nacionals (CDN) o els Centres Nacionals de Creació Musical, França ha consolidat un sistema que garanteix suport a la creació arreu del territori, combinant institucions públiques, fundacions privades i iniciatives híbrides. Espais com La Chartreuse o La Friche la Belle de Mai són exemples

de laboratoris culturals que connecten artistes, col·lectius socials i institucions locals amb un fort compromís comunitari.

Pel que fa a les **formes de col·laboració entre ajuntaments i centres de creació**, es detecta una gran variabilitat. En alguns casos, com el TPK a L'Hospitalet de Llobregat, el suport públic es concreta en la cessió d'espais i suport econòmic sostingut a un projecte de llarga trajectòria. En altres, com L'Obrador de Deltebre o Faberllull a Olot, la col·laboració es formalitza a través de convenis que garanteixen la continuïtat dels projectes a canvi de retorns socials pactats. No obstant això, persisteixen tensions entre la necessitat d'autonomia dels centres i la rigidesa dels marcs administratius municipals, que sovint dificulten la flexibilitat necessària per respondre a les necessitats canviants dels processos de creació.

Més enllà dels centres especialitzats, **altres equipaments municipals poden esdevenir espais de suport a la creació**. És el cas de biblioteques, arxius, museus, centres cívics, escoles d'adults, teatres, centres de recerca científica o fins i tot magatzems i espais logístics. Algunes d'aquestes infraestructures ja acullen projectes de residència, com mostra l'Enquesta ODA24, que evidencia que el 48% dels espais escènics municipals consultats realitzen algun tipus de residència artística, tot i que només un 13% ho fa amb un programa estructurat i pressupost assignat.

Experiències com el programa BiblioLab⁹⁸, impulsat des de la Diputació de Barcelona, o el projecte Creadors en Residència, desplegat pel Consorci d'Educació de Barcelona, demostren que biblioteques i centres educatius poden acollir processos de creació amb retorn comunitari, especialment en disciplines com la literatura, la música o l'escriptura teatral. També és rellevant el cas de l'Arxiu Comarcal de l'Urgell, que ha impulsat un programa de residències vinculades al seu fons documental. Aquestes iniciatives mostren que la creació pot desenvolupar-se en espais no convencionals, sempre que s'hi articuli un suport adequat i es garanteixi una relació significativa amb l'entorn.

En definitiva, els espais i centres de creació constitueixen una **infraestructura essencial per al desenvolupament cultural territorial**, però també una eina estratègica per activar processos de transformació, participació i producció simbòlica. El seu reconeixement institucional, la consolidació de models de col·laboració estables i la definició d'indicadors d'impacte han de formar part de les estratègies municipals de suport a la creació en els propers anys.

MARBI. Espais de creació compartida a Lleida

Les comarques de Ponent compten amb un interessant i prolífic ecosistema creatiu, sobretot en el camp de les arts escèniques i específicament en les adreçades a la infància i la joventut. Diverses companyies, entitats i professionals d'aquest territori van unir esforços per reconvertir l'antiga fàbrica d'ascensors Marvi, als afores de Lleida, en un espai de creació i producció. Rebatejat com a MARBI (Molts Artistes Remenant Bones Idees), el centre és l'espai de treball, taller i oficines de companyies teatrals, professionals de l'escenografia, la fotografia o el disseny de llums i de so per a espectacles, així com la TTP – Associació professional de Teatre per a Tots els Públics de Catalunya. En aquest marc s'estableixen sinergies, col·laboracions i suport mutu, tant en els processos creatius com en la professionalització i projecció dels projectes. Aquesta és una iniciativa privada i comunitària que segurament podria comptar amb un major suport per part de les administracions, establint marcs de col·laboració duradors que reforcessin la sostenibilitat del projecte, així com el seu interès públic i impacte social.

98. BiblioLab <https://bibliotecavirtual.diba.cat/ca/bibliolab>

3.2.6. Circuits i xarxes de suport a la creació

La consolidació de circuits i xarxes de suport a la creació és fonamental per superar la fragmentació de les polítiques culturals i fomentar una articulació territorial i sectorial més robusta, descentralitzada i sostenible. Aquestes estructures —formalitzades o no— **afavoreixen la complementarietat entre recursos, la circulació d'artistes i coneixement, i la construcció d'aliances entre institucions, espais i col·lectius diversos**. A través de circuits i xarxes es poden enfortir ecosistemes creatius locals, connectar-los amb dinàmiques supralocals i generar una capacitat més gran d'incidència, de continuïtat i de projecció internacional.

Circuits territorials de suport a la creació

En molts territoris amb característiques de dispersió poblacional o composició mancomunada —el Consorci del Lluçanès, la Mancomunitat de la Vall del Tenes o la Mancomunitat de la Conca d'Òdena—, es constata una **oportunitat estratègica per a l'articulació de circuits territorials de suport a la creació**. A partir d'experiències com la Xarxa de Pobles Creatius, es poden imaginar programes compartits que, aprofitant la proximitat geogràfica i la diversitat d'equipaments i iniciatives, ofereixin **itineraris creatius enriquidors i coherents**. Aquest abordatge guanya especial rellevància en contextos rurals o de mitjana dimensió, on cap municipi per si sol pot oferir un ecosistema complet de suport a la creació, però on la cooperació territorial pot generar una massa crítica suficient.

En aquest marc, es podrien impulsar **models de residència artística en format múltiples llocs** (*multisite*), en què els creadors es desplaressin per diversos municipis com a part d'un mateix procés creatiu. Les estades podrien tenir una continuïtat cronològica o una diversificació funcional: per exemple, fer recerca en un municipi, producció en un altre i contrast o assaig en un tercer. També es poden imaginar **programes compartits on cada municipi aculli una fase determinada del procés creatiu** —formació, experimentació, creació, difusió— i on la mobilitat entre localitats sigui part constitutiva del recorregut artístic.

Altres formats poden incloure **circuits d'exhibició compartida**, on els resultats d'un projecte creatiu es presentin en diversos municipis implicats, o **residències temàtiques vinculades al territori**, com ara creacions literàries o musicals inspirades en paisatges naturals, espais patrimonials o arxius històrics locals. En aquests casos, les accions de retorn a les comunitats esdevenen centrals, tancant el cicle de creació amb impacte local.

La viabilitat d'aquests circuits requereix l'existència d'un espai de coordinació, un model de governança compartit i un agent articulador que assegurï la continuïtat del procés. Aquest rol de mediació pot ser assumit per un tècnic mancomunat, una entitat cultural del territori, un centre de creació amb capacitat operativa o bé per un professional extern especialitzat. Més que una figura concreta, es tracta d'un rol imprescindible per garantir la coherència, evitar disfuncions i connectar polítiques locals amb estructures supramunicipals com la Diputació o la Generalitat. Aquest perfil hauria de combinar coneixement situat del territori, competència en polítiques culturals i capacitat de mediació entre actors diversos.

En aquest sentit, és útil pensar en referents propers com els tècnics coordinadors dels plans locals de foment de la lectura, que actuen com a nodes territorials de polítiques compartides. També caldria explorar instruments jurídics i mecanismes admi-

nistratius que permetin aquesta articulació entre municipis, assegurant el finançament i les condicions laborals per a les figures que assumeixin aquest lideratge.

Al llarg d'aquest estudi, s'han esmentat alguns **espais de coordinació i trobada entre personal tècnic municipal**, que podrien articular, vehicular o propiciar algunes d'aquestes iniciatives d'enxarxament i col·laboració entre municipis, com és el cas de:

- els Cercles de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals de la Diputació de Barcelona;
- les trobades de formació impulsades pel CERC i l'ODA;
- les trobades semestrals del Programa.cat;
- o les activitats de formació i debat adreçades a programadors i promogudes per la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques en el marc dels mercats i fires professionals d'arts en viu.

Xarxa de Pobles Creatius

La Xarxa de Pobles Creatius és un projecte impulsat des del **centre de creació Cal Gras** (Avinyó, Bages) des del 2013 i agrupa **catorze ens locals de la Catalunya Central** (Artés, Avinyó, Balsareny, Callús, Gironella, Santa Maria d'Oló, Navarcles, Navàs, Prats de Lluçanès, Sallent, Sant Feliu Sasserra, Santpedor, Sant Salvador de Guardiola, Cabrianes i Sant Vicenç de Castellet). Es tracta d'un model innovador de col·laboració intermunicipal, articulació territorial i foment de la cultura des de la proximitat.

La iniciativa exemplifica com els ajuntaments poden donar suport real als processos de creació artística, fins i tot en municipis amb recursos escassos o sense programació estable. Aquest suport no es concep únicament com una cessió d'espais o una contribució econòmica puntual, sinó com la **participació en una xarxa col·laborativa**, on cada municipi aporta una quota anual equitativa mínima que permet cofinançar una programació articulada de residències, preestrenes i processos creatius compartits. A nivell jurídic s'articula mitjançant acords bilaterals entre l'Associació Cal Gras i cadascun dels municipis participants, amb fórmules que passen per convenis, contractes de serveis o subvencions nominatives, segons cada cas. A més tant l'entitat articuladora com els ajuntaments reben subvencions per finançar les activitats de la Xarxa.

Una clau del projecte és la seva **governança horitzontal** entre els diferents municipis participants, i la coordinació de Cal Gras com a entitat neutral i externa, que no representa cap municipi concret, però que coneix el territori i les seves dinàmiques, i actua com a agent mediador. Un altre element clau és **el focus en el procés creatiu, per davant del resultat final**. El projecte reconeix el valor de la recerca, l'experimentació i l'assaig com a parts integrants i valuoses de la pràctica artística, i no exigeix com a retorn una peça acabada. En aquest sentit, les preestrenes i les trobades amb el públic es conceben com a espais de proximitat i interacció, no com a espectacles a l'ús.

Pobles Creatius ha contribuït a generar complicitats entre equips municipals dels diversos ajuntaments, i ha afavorit la consolidació de programacions estables, l'increment de l'ús cultural dels equipaments públics i la projecció del territori com a actiu cultural.

Xarxes de treball

Les xarxes sectorials de treball són essencials per garantir una articulació més enllà del territori immediat i per facilitar l'intercanvi de coneixements, recursos i pràctiques entre espais, agents i institucions. En el context català, l'entitat **Xarxaprod** exerceix un paper central en aquest sentit. Integrada per espais de creació de titularitat pública, privada i comunitària, promou criteris compartits de qualitat, defensa condicions laborals dignes per als artistes i treballadors culturals, i desenvolupa accions d'incidència política en l'àmbit del suport a la creació.

Xarxaprod ha contribuït a impulsar iniciatives de gran valor estratègic. Entre elles, destaca la creació de la **Xarxa RESIB**⁹⁹, que agrupa els centres de creació amb residència artística de les Illes Balears i té com a objectiu reforçar el suport a la creació en aquest territori i establir aliances amb la Xarxa Prod i la **xarxa Air de Midi d'Occitània** (Espelt, 2025). Aquesta iniciativa s'inscriu en el projecte REC. Xarxa de Centres de Creació de l'Euroregió Pirineus Mediterrània¹⁰⁰, que articula la cooperació entre Catalunya, les Illes Balears i la regió francesa Occitània, promovent la mobilitat artística, la cocreació transfronterera i la col·laboració institucional.

En l'àmbit de les arts en viu, cal destacar **experiències d'enxarxament que agrupen diferents espais escènics municipals** i que tenen experiències de producció conjunta d'espectacles o circulació de produccions que han rebut suport d'un dels espais aliats. És el cas de Teatres Amics¹⁰¹, de Teatres en Xarxa¹⁰², de Teatrets d'Osona¹⁰³ o del programa GPS (Girem Propostes Singulares)¹⁰⁴.

Un altre exemple de xarxa especialitzada és el **Sistema Públic d'Equipaments d'Arts Visuals de Catalunya** (SPEAV)¹⁰⁵, que connecta equipaments enfocats a la recerca, la producció i l'exhibició de les arts visuals contemporànies. Aquesta xarxa contribueix a la consolidació de pràctiques compartides en aquest sector i a la promoció de creadors visuals arreu del territori. En formen part alguns centres que tenen el suport a la creació com a línia estratègica d'actuació, com és el cas de M|A|C de Mataró, Lo Pati d'Amposta, la Roca Umbert de Granollers o el Bòlit de Girona.

Experiències d'internacionalització

En l'àmbit internacional, projectes com Trans Europe Halles¹⁰⁶, Res Artis¹⁰⁷ o On the Move¹⁰⁸ han esdevingut referents en l'articulació d'espais culturals independents. A través d'aquestes plataformes, **centres de creació d'arreu d'Europa han pogut compartir experiències, generar projectes comuns i establir itineraris de mobilitat artística**. Alhora constitueixen bancs de recursos i compiladors d'informació sobre oportunitats de mobilitat artística a nivell internacional, a més de promoure estudis, guies i mapatges d'iniciatives de suport a la creació, especialment residències artístiques. Projectes com *Pépinieres Européennes pour Jeunes Artistes*¹⁰⁹ han contribuït a la professionalització de joves creadors mitjançant programes de residència, men-

99. Xarxa RESIB: <https://www.xarxaresib.org/>

100. REC – Xarxa de centres de creació de l'Euroregió <https://xarxaprod.cat/rec/>

101. Agrupa l'Atrium Viladecans, el Kursaal de Manresa, el Teatre-Auditori Sant Cugat, el Teatre Auditori de Granollers i L'Atlàntida de Vic.

102. Agrupa el Teatre Àngel Guimerà d'El Vendrell, el Teatre Municipal Cooperativa de Barberà del Vallès, el Teatre Núria Espert de Sant Andreu de la Barca, el Teatre Mercè Rodoreda de Sant Joan Despi, el Teatre Clavé de Tordera, el Teatre Auditori de Llinars del Vallès, el Teatre Lloret de Mar i el Teatre de Valls. Vegeu <https://www.teatresenxarxa.cat/>

103. Agrupa els teatres municipals de Sant Hipòlit de Voltregà, Roda de Ter i Tona. Vegeu: <https://teatretsosona.cat/>

104. Agrupa el Teatre Auditori de Granollers, del Teatre Auditori de Cardedeu, el Teatre Auditori de Llinars del Vallès i el Teatre Auditori Can Palots de Canovelles.

105. https://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgpc/subdireccio_general_de_promocio_cultural/Equipaments/xarxa_publica_de_centres_i_espais_d_arts_visuals_de_catalunya_xav/

106. Trans Europe Halles <https://www.teh.net/>

107. Res Artis <https://resartis.org/>

108. On the Move: <https://on-the-move.org/>

109. Pépinieres Européennes de Création <http://pepinieres.eu/>

toria i intercanvi internacional. Igualment, la xarxa UNESCO de Ciutats de la Literatura¹¹⁰ articula programes compartits de residències i activitats creatives dirigides a professionals de l'escriptura.

A Catalunya, la Central del Circ o Hangar a Barcelona treballen la connexió internacional mitjançant la participació en projectes europeus o l'aliança amb centres de creació d'altres països. La Residència Literària de Barcelona també acull creadors i creadores internacionals a la ciutat, alhora que envia artistes a centres d'altres ciutats, en el marc de la designació de Barcelona com a Ciutat de la Literatura UNESCO¹¹¹. A Girona La Marfà té una línia de residències internacionals per acollir projectes compartits entre músics catalans i artistes d'altres indrets. FiraTàrrrega forma part de la xarxa europea In Situ, dedicada a la creació artística a l'espai públic, en el marc de la qual participen al programa PLATFORM 2025-2028¹¹², de suport a artistes emergents que vulguin desenvolupar la seva creació artística en espais públics i/o espais no convencionals en l'àmbit europeu. Per la seva part, l'Institut Ramon Llull compta amb una línia específica de subvencions per a projectes de residències internacionals. Des de l'àmbit privat i comunitari, centres com el Konvent de Cal Rosal, Can Serrat d'El Bruc o el CACIS de Calders compten també amb convocatòries per a artistes internacionals.

Totes aquestes experiències posen en relleu el paper fonamental de les xarxes com a infraestructures invisibles però essencials: afavoreixen l'escalabilitat dels projectes artístics, contribueixen a la descentralització cultural i connecten els processos locals amb circuits de dimensió regional, estatal i internacional. El seu enfortiment hauria de ser una prioritat per a les polítiques públiques de suport a la creació, especialment en un context de dispersió territorial i recursos limitats.

En definitiva, circuits territorials i xarxes sectorials són dues formes complementàries de vertebrar el suport a la creació. Les primeres permeten articular aliances horitzontals entre municipis propers; les segones, en canvi, connecten verticalment els espais de creació amb altres nivells institucionals i amb el context internacional. Totes dues responen a la necessitat de **pensar la cultura en clau cooperativa, relacional i descentralitzada**, i constitueixen eines indispensables per a un model de suport a la creació més resiliència, equilibrat i estructural.

3.2.7. Foment d'una ciutadania creativa

Com s'ha esmentat més amunt¹¹³, l'actual paradigma dels drets culturals recull l'accés a la creació cultural i a la pràctica artística, no només per als agents creadors que són professionals o tenen la voluntat de professionalitzar-se, sinó també per a la ciutadania en **general**. Aquí conflueixen els conceptes de *suport de la creació* i de *participació cultural*, per propiciar un accés universal a la cultura que no sigui només com a públic, sinó també com a agents actius en la pràctica artística i en la creació.

110. Cites of literature <https://www.citiesoflit.com/>

111. Residència literària internacional de Barcelona <https://ajuntament.barcelona.cat/ciutatdelaliteratura/ca/barcelona/residencia-literaria-internacional>

112. Projecte Platform d'In Situ, participat per FiraTàrrrega: <https://www.firatarrega.cat/territori-creatiu/insitu-platform/>

113. Vegeu l'apartat 2.3. Dinàmiques emergents per a l'enfortiment

Es tracta doncs de fomentar els hàbits culturals també en la seva vessant pràctica i participativa.

A continuació es proposen un seguit d'accions i estratègies que es poden impulsar des de les administracions locals **per fomentar la pràctica artística i els processos creatius entre la ciutadania**. Les propostes s'estructuren tres blocs, relatius a:

- la formació artística i l'accés al coneixement cultural;
- les relacions que s'estableixen entorn al fet creatiu;
- els espais i els equipaments per a la creació.

Fomentar la creació entre la ciutadania

Formació i accés al coneixement

Dotar els equipaments municipals de recursos artístics

Entre les condicions que possibiliten l'exercici de la pràctica artística i l'accés al seu coneixement, s'hi troba comptar amb **equipaments culturals i educatius dotats dels recursos, equips i materials artístics necessaris**. En aquest marc, resulta clau també que els consistoris col·laborin en equipar els centres educatius que són titularitat d'altres administracions.

Així doncs, es proposa dotar de fons bibliogràfics artístics les biblioteques municipals i escolars, i equipar amb bon material tècnic i artístic les escoles municipals d'arts, els centres cívics i els centres educatius. Entre els instruments per planificar aquest tipus mesures s'hi compten els Plans Lectura Municipals, que la Diputació de Barcelona promou des de fa anys i que la Generalitat de Catalunya va començar a subvencionar el 2024; els Plans Educatius d'Entorn; o Plans estratègics en diferents disciplines, com el Pla estratègic per a la música que va impulsar l'Ajuntament de Vic amb la Diputació de Barcelona el 2024 (Micó et al., 2024). El document situa la música com a eix estratègic transversal de l'acció cultural a la ciutat i hi estructura el rol dels equipaments públics. Aquest tipus d'eines permeten fer una bona diagnosi del context territorial, detectar agents clau i traçar un seguit de línies estratègiques i accions que ajudin a estructurar els recursos i comprometre els agents polítics, tècnics i la ciutadania en general.

Fomentar el paper de les escoles de música i arts

Les escoles municipals de música i arts tenen un paper clau per **afavorir l'educació artística amb preus públics, contribuint al foment de la creativitat i l'expressió artística, generant un viver de nous creadors i creadores i mantenint viu l'ecosistema cultural**. La Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts (XEMMA) en té adscrites una seixantena de la província de Barcelona. Entre elles s'hi compten projectes singulars com l'Escola Municipal de Música - Centre de les Arts de L'Hospitalet (EMMCA)¹¹⁴, referent en l'aliança amb els centres escolars, l'Escola de Música i Arts del Lluçanès (EMAL)¹¹⁵, amb el seu model itinerant i un programa de beques de creació, o l'Escola Municipal de Música de Mataró¹¹⁶, pionera en descentralitzar la seva oferta formativa aprofitant els espais de les escoles de primària en horari no lectiu.

Igualment s'ha de tenir en compte la necessitat de **reforçar l'oferta per a persones adultes**, com fan l'Arsenic de Granollers¹¹⁷, centre de creació i escola de teatre ubicada a Roca Umbert o l'Escola Municipal d'Humanitats¹¹⁸ i l'Escola Municipal d'Arts de Girona¹¹⁹, ubicats al centre cultural La Mercè. També a Girona, La Marfà compta amb una oferta de tallers, cursos i formacions puntuals a l'entorn de la pràctica musical, que no tenen una estructura programàtica com en una escola de música però que donen també resposta a necessitats i possibilitats de perfils diversos de població.

114. Escola Municipal de Música - Centre de les Arts de L'Hospitalet: <http://www.centredelesarts-l-h.cat/>

115. Escola de Música i Arts del Lluçanès: <https://www.llucanes.cat/emal/>

116. Escola Municipal de Música de Mataró: <https://www.emmmataro.cat/>

117. Arsenic de Granollers: <https://www.arsenicreacio.com/>

118. Escola Municipal d'Humanitats de Girona: <https://web.girona.cat/ccm/emhu/inici>

119. Escola Municipal d'Arts de Girona: <https://web.girona.cat/ccm/ema/inici>

Val a dir que les formacions musicals populars (bandes, orquestres, batucades i cors), els esbarts dansaires i els grups de dansa, o els grups de teatre amateur, formades generalment per no professionals -però sovint també amb presència de professionals-, són una bona **estratègia de participació cultural, creació comunitària i inclusió social**, que es pot promoure des dels ajuntaments. També ho són les escoles o cursos d'escriptura impulsats des de les biblioteques municipals.

Entre les actuacions que poden plantejar els ajuntaments en aquest àmbit s'hi compten:

- el desplegament d'escoles municipals de música i arts;
- allà on no hi ha oferta pública, el suport a les escoles de música i arts d'iniciativa privada o comunitària, amb cessions d'espais o altres acords de col·laboració;
- les beques per a la formació artística de la ciutadania en aquestes escoles;
- el desplegament d'una oferta de propostes formatives puntuals i independents d'arts per a diferents perfils de persones.

Relacions i comunitat entorn al fet creatiu

Incentivar i acompanyar la creació comunitària

La **innovació ciutadana i la cocreació** són motors de creativitat, vertebren de xarxes de suport mutu i generen i enforteixen el sentiment de pertinença al territori. Es poden impulsar programes i projectes col·laboratius en els quals veïns i veïnes treballin plegades per transformar l'espai públic o desenvolupar prototips de solucions urbanes. Així mateix, es poden impulsar processos de cocreació amb l'objectiu de generar peces artístiques col·lectives.

Es poden trobar exemples de projectes comunitaris al Festival d'Arts Comunitàries de Catalunya¹²⁰ que es celebra a Barcelona, a les produccions impulsades de l'Obrador d'Arrel de Fira Mediterrània on participen agrupacions amateurs de cultura popular, o tenir com a referent el programa Cultura Viva¹²¹, també a Barcelona, que ofereix suport a les pràctiques culturals comunitàries de valor públic, entre d'altres. També és destacable el projecte de creació comunitària *Dones pageses, dones dempeus!*, impulsat per tècnics municipals de Mataró que alhora són artistes d'arts en viu. Es tracta d'una peça teatral de creació comunitària i situada a cada municipi, que es treballa amb dones que viuen a l'entorn rural. S'ha dut a terme a Argentona (Festival Sense Portes), Òrrius i Mataró (Festival 2 Terços)¹²². També pot ser inspirador el programa Concomitentes¹²³, que busca involucrar ciutadans, artistes i mediadors/es en la creació d'obres d'art que responguin a necessitats, inquietuds o desitjos socials en contextos concrets. Els ciutadans són els qui presenten les iniciatives i és el programa qui fa una criada a mediadors/es que s'encarregaran d'acompanyar aquestes propostes.

120. Festival d'Arts Comunitàries de Catalunya: <https://www.faacc.org/>

121. Programa Cultura Viva de Barcelona: <https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca>

122. Projecte Dones pageses, dones dempeus!: <https://www.festival2tersos.cat/dones-pageses-dones-dempeus/>

123. Programa Concomitentes: <https://concomitentes.org/>

Promoure el contacte amb creadors i creadores

La proximitat amb els i les artistes no només permet conèixer de prop la seva feina, sinó també presentar la pràctica artística com una possibilitat en l'itinerari formatiu o recreatiu de qualsevol persona. Per això es poden organitzar rutes pels diferents estudis i tallers d'artistes, programar activitats culturals de petit format en aquests espais tallers o generar mentories entre persones en la pràctica artística i artistes locals. En aquest sentit, pot ser inspirador el projecte Mentores i Aprenents de la PAAC¹²⁴, que podria adaptar-se a figures d'aprenents no necessàriament amb formació o experiència artística. També cal destacar el programa Tallers Oberts promogut per l'associació d'Artistes i Artesans del FAD Barcelona¹²⁵, que es celebra a la mateixa ciutat i a Vic; o les iniciatives de La Volta¹²⁶, una associació d'artistes i artesans del barri de Sant Narcís de Girona que programa jornades, tallers i mercats artístics. En alguns municipis es promou la iniciativa “Botiguer/a per un dia”, on infants i joves poden estar durant una tarda coneixent i col·laborant en un comerç local, cosa que es podria aplicar amb tallers o estudis d'artistes locals.

En l'àmbit educatiu, hi ha diversos programes que promouen la interacció entre l'alumnat i els creadors i creadores, així com a la creació en el context escolar, en diferents disciplines com: el cinema i la fotografia, amb Cinema en Curs i Fotografia en Curs; el teatre i l'escriptura dramàtica, amb el Torneig de Dramatúrgia per instituts¹²⁷; la música, amb els projectes Cantània¹²⁸ o La Clika; la literatura, amb el projecte Escriptors a les escoles impulsat per l'Ajuntament de la Bisbal de l'Empordà¹²⁹.

Crear i fomentar espais de governança ciutadana

Pressupostos participatius, taules de treball mixtes i espais de coordinació amb la ciutadania permeten que els mateixos veïns i veïnes tinguin una incidència en les polítiques culturals. A més de donar veu, aquests processos fomenten la corresponsabilitat i la creativitat col·lectiva: la planificació d'un festival de barri o la definició d'un nou centre cultural pot esdevenir una experiència de creació compartida. Tenim, entre d'altres, l'exemple de la incorporació de nous espais de governança que estableix el *Pla per a la reactivació de la política cultural i creativa de Granollers post Covid-19* (Gómez i Pinotti, 2022), que reactiva el Consell de Cultura de Granollers com a òrgan de representació i interlocució entre l'Administració pública i el sector cultural i creatiu, incorporant a la ciutadania com a subjecte del dret cultural. Així mateix, també incorpora la creació d'una “Assemblea ciutadana per la cultura”, amb una periodicitat anual, on qualsevol veí o veïna pot participar.

124. Projecte Mentores i Aprenents de la PAAC: <https://www.paac.cat/i/aprenents-i-mentores/>

125. Programa Tallers Oberts de la FAD: <https://www.fad.cat/ca/projects/8534/tallers-oberts-bcn-2>

126. Projecte La Volta de Girona: <https://femlavolta.cat/>

127. Projecte Torneig de Dramatúrgia per a Instituts de Tramoia Cultura: <https://tramoiacultura.cat/Torneig-de-dramaturgia-per-a-instituts>

128. Projecte Cantània de L'Auditori de Barcelona: <https://www.auditori.cat/ca/esdeveniment/cantania/>

129. Projecte Escriptors a les escoles de La Bisbal d'Empordà: <https://labisbal.cat/serveis/educacio/escriptors-a-les-escoles/>

Espais i equipaments per a la creació

Facilitar espais i recursos públics per a la creació

La cessió d'espais i recursos per la creació és clau per garantir el dret a la creació. Quan abordem la gestió i promoció de recursos per a la creació és important tenir en compte la varietat de disciplines artístiques i les necessitats tècniques i logístiques que cadascuna d'elles requereix.

En l'exercici de la democratització dels recursos públics, els centres cívics són un exemple a tenir en compte. Alguns d'ells ofereixen, entre d'altres, laboratoris fotogràfics, forns de ceràmica o sales d'assaig per la ciutadania, de forma gratuïta o amb baix cost. En són un exemple els incomptables bucs d'assaig dels centres cívics i equipaments joves arreu del territori. A Vic destaca l'Espai Lab Ausa¹³⁰, un estudi musical i plató audiovisual dins de la Biblioteca Pilarin Bayés, que es defineix com un espai de suport a la creació artística i un laboratori ciutadà d'experimentació i creació de continguts digitals. A El Prat de Llobregat és rellevant el Sistema d'Arts en Viu, que vertebrava serveis i equipaments amb espais per a la creació ciutadana com els bucs d'assaig i l'estudi de so de La Capsa¹³¹, les sales d'assaig de L'Artesà, la sala del Teatre Kaddish o altres sales en diferents centres cívics de la ciutat. En l'àmbit de les arts escèniques podem trobar sales d'assaig allotjades en teatres municipals, com és el cas del Teatre de la Garriga o a diferents teatres de Terrassa, coordinats a través de Terrassa Arts Escèniques. Els centres d'art i fàbriques de creació també ofereixen serveis de cessió d'espais, com és el cas del Roca Umbert¹³², que disposa de bucs d'assaig, tallers per les arts visuals, les arts en moviment i espais per a la cultura popular.

Cal també contemplar tot l'entramat d'espais privats que ofereixen lloguer d'espais per al desenvolupament artístic, així com les seus de les entitats socials i culturals que esdevenen llocs comuns per a l'assaig de companyies i artistes. Desplegar línies d'ajut per la millora d'aquests espais o generar espais de col·laboració amb equipaments i agents culturals pot ajudar a la millora de l'ecosistema cultural.

Per últim, és important recordar que el carrer és un escenari privilegiat per a la creativitat, és lloc de socialització, d'experimentació i de trobada amb la cultura. Les arts de carrer, les mostres artístiques, les instal·lacions interactives i els jocs urbans són recursos que es poden activar a través de jornades, festivals i mostres. En són un exemple el programa Juguem a les places¹³³ de l'Ajuntament de Barcelona, els programes per promoure els músics al carrer de Barcelona¹³⁴, Girona¹³⁵ o Terrassa¹³⁶, o la plataforma europea In Situ¹³⁷, de la qual en forma part Fira Tàrrrega, amb un programa de suport a la creació per projectes artístics que treballen a l'espai públic i a espais no convencionals.

130. Espai Lab Ausa a Vic: <https://www.bibliotecapilarinbayes.cat/espais/espai-lab/>

131. La Capsa d'El Prat de Llobregat: <https://lacapsa.org/bucs>

132. Cessió d'espais a Roca Umbert de Granollers: <https://www.rocaumbert.com/ca/cessio-despais.html>

133. Programa Juguem a les places: <https://ajuntament.barcelona.cat/educacio/ca/juguem-les-places>

134. Projecte Música al carrer de l'Ajuntament de Barcelona: <https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projecte/musica-al-carrer>

135. Projecte Girona, carrers de música de l'Ajuntament de Girona: <https://web.girona.cat/carrersdemusica>

136. Projecte Terrassa Vibra de l'Ajuntament de Terrassa, gestionat per Casa de la Música de Terrassa: <https://www.terrassa.cat/terrassa-vibra>

137. Plataforma In Situ: <https://www.in-situ.info/>

Convertir la creació i la mediació en eixos dels equipaments culturals

Els equipaments culturals municipals, com és el cas de museus i centres d'art, poden jugar un paper clau el foment de la creació entre la ciutadania si donen importància a l'educació artística i la mediació cultural. Disposar d'una persona referent en educació artística o mediació, oferir recursos pedagògics per escoles i famílies, i establir xarxes amb altres equipaments i agents culturals del municipi pot ajudar a convertir aquests espais en veritables laboratoris de creativitat.

En aquest sentit és exemplar d'El Prat de Llobregat, on la mediació forma part integral de l'acció cultural de la ciutat i també de l'equip tècnic del departament de cultura municipal, de manera que aquest enfocament impregna totes les actuacions i lidera dos programes concrets: el programa /UNZIP Arts Visuals, que comprèn les accions d'educació, mediació i suport a la creació de les arts visuals; i el programa IntersECCions, que treballa l'educació i la cultura de forma transversal, conjuntament amb la Secció d'Educació de l'Ajuntament¹³⁸.

Habilitar circuits d'exhibició per a artistes amateurs i semi-professionals

És important generar circuits d'exhibició de les pràctiques artístiques dutes a terme per persones que no es dediquen professionalment al sector. Persones usuàries de les programacions de tallers d'art i expressió artística (en equipaments municipals però també en tallers i centres privats), corals, grups de teatre i música no professionals, artistes de carrer o persones que formen part de la cultura popular, entre d'altres, conformen tot un entramat d'agents culturals que són imprescindibles en l'ecosistema cultural. Generar espais d'exhibició en equipaments culturals, en el marc de la festa major, fires, mostres i festivals o a l'espai públic permet visibilitzar i promoure la capacitat creativa de la ciutadania i atraure nous públics.

Alhora, és complementari a l'apunt anterior reforçar i ampliar els circuits d'exhibició i difusió del treball dels artistes semi-professionals i les propostes artístiques amb menor capacitat de convocatòria. Actualment, la manca de circuit fa que l'escena artística amateur i aquestes propostes hagin de compartir els pocs espais de difusió disponibles, cosa que genera greuges i reforça la precarietat dels agents creadors amb vocació professional.

En aquest sentit és clau també l'adaptació de les normatives d'ordenança pública per tal de facilitar la programació d'activitats culturals en establiments de restauració, llibreries, museus, sales d'exposicions, locals d'entitats i altres establiments comercials del municipi. El programa Espais de Cultura Viva de l'Ajuntament de Barcelona¹³⁹ pot ser un model a tenir en compte, que s'inspira en les successives lleis anomenades Live Music Act del Regne Unit o iniciatives homòlogues a l'Estat francès.

3.2.8. La intersecció de la cultura amb altres àmbits

En els darrers anys ha anat prenent força una mirada transversal que reconeix el **paper essencial de la cultura i les arts en el desenvolupament educatiu, el benestar comunitari i la transformació social** al nostre territori. Aquestes iniciatives han

138. Sobre la mediació cultural a El Prat de Llobregat: <https://www.elprat.cat/cultura/mediacio-cultural>

139. <https://www.barcelona.cat/culturaviva/ca/projete/espais-cultura-viva>

obert la porta a una nova etapa en què les pràctiques artístiques esdevenen eines per fomentar espais de col·laboració i participació d'agents diversos sota objectius comuns en matèria educativa, sanitària i social, entre d'altres. Alhora, aquestes pràctiques permeten que els creadors i creadores puguin tenir un paper clau, desplegant la seva pràctica artística en relació a les problemàtiques i reptes socials.

Cultura i educació

Iniciatives com el **Programa per millorar la presència de les arts i la cultura en l'educació**¹⁴⁰ (Generalitat de Catalunya, 2024) que estan impulsant un enfortiment de la presència de les arts en el sistema educatiu promovent les pràctiques artístiques com a eina tant per enriquir l'aprenentatge i la millora educativa o el Fòrum de les Arts en l'Educació, elaborat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA) amb l'objectiu d'avançar cap a un Pla Nacional de les Arts a l'Educació i del qual se n'ha després la Carta de les arts a l'educació (2022)¹⁴¹ donen compte del treball recent en aquest binomi cultura i educació.

Un llarg recorregut al nostre territori durant el qual s'han anat donant diverses iniciatives que van des de propostes en les quals els infants i joves són subjectes més passius (com poden ser les tradicionals visites guiades a museus o com a públic d'espectacles diversos) fins a propostes més participades, en què la pràctica artística esdevé un element vehicular, amb espais compartits d'aprenentatge, investigació i producció artística.

Un exemple destacat és el suport de la Diputació de Barcelona a la **Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts (XEMMA)**, que impulsa projectes educatius interdisciplinaris, laboratoris de creació amb impacte local i residències d'artistes en contextos escolars. Aquest model combina proximitat territorial i governança col·lectiva, i articula pràctiques de creació i mediació cultural arrelades als municipis. Tot i que el suport econòmic estructural a la creació i la producció cultural recau principalment en la Generalitat de Catalunya, iniciatives com la XEMMA exemplifiquen el potencial dels ens locals i supramunicipals per reforçar el teixit creatiu i democratitzar-ne l'accés a través de propostes d'art i educació.

L'extensió d'aquest tipus de metodologies ha incentivat **la presència de creadores i creadors en processos d'art i educació**, que han anat assumint el rol d'artistes-educadors/es, d'artistes-talleristes o de mediadores culturals, entre d'altres categories. Un fet que també s'explica tant per la desmaterialització de l'art, que ha comportat l'aparició de pràctiques més processuals i relacionals; com per la precarietat del sector artístic, que ha obligat a les artistes a buscar nous espais i rols professionals.

Alguns exemples de programes que promouen el binomi cultura i educació dins dels quals els creadors i les creadores tenen un paper important en el desenvolupament dels processos serien:

- **Espai-C.** El Programa Espais C, Espais de creació artística a les escoles de primària, introdueix l'art de manera contínua dins l'escola mitjançant la creació d'un espai-taller coordinat conjuntament per l'alumnat, un artista resident i un/a mestre/a

140. Programa per millorar la presència de les arts i la cultura en l'educació: <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/culturaeducacio/index.html>

141. Carta de les arts a l'educació: <https://conca.gencat.cat/ca/ambits-dactuacio/educacio-i-cultura/Forum-de-les-Arts-a-lEducacio/1r-Forum-de-les-Arts-a-lEducacio/carta-de-les-arts-a-l-educacio/index.html>

referent. Els centres educatius cedeixen un espai-taller a joves creadors perquè durant tot un any desenvolupin els seus projectes. Els creadors, a canvi, han d'obrir les portes de l'espai-taller a grups d'infants que, de manera lliure, poden anar a desenvolupar els seus projectes compartint el taller amb l'artista.

- **EN RESIDÈNCIA.** Programa que introdueix la creació contemporània als centres públics d'educació secundària a través del contacte directe i continuat d'un creador amb els estudiants. EN RESIDÈNCIA, ideat en cooperació amb l'Associació A Bao A Qu, proposa als artistes que concebin una obra específicament pensada per ser duta a terme juntament amb un grup d'estudiants d'educació secundària obligatòria (ESO). El programa també incorpora la participació d'equips de mediació, experts en el desenvolupament de processos de creació en context educatiu formal.

Algunes **iniciatives que poden promoure el binomi cultura i educació** que puguin ser una eina pel suport a la recerca i la creació podrien ser:

- **Residències artístiques temporals en centres educatius** i escoles d'art municipals
- Implementar **la figura de l'artista als centres educatius**, no com a residència temporal si no com un espai i un perfil permanent
- **Formació artística pel professorat**, entenent que poden ser, entre d'altres, una eina per desenvolupar metodologies artístiques pels creadors i creadores
- **Processos de cocreació amb infants i joves a través de serveis especialitzats.**
- **Creació de materials i recursos pedagògics** desenvolupats per artistes amb el suport de professionals de l'educació

Cultura i salut

En els últims anys **la cultura s'ha anat establint com una eina per promoure la salut personal i comunitària**, així com prevenir, pal·liar i acompanyar els efectes físics, psíquics i emocionals dels i les pacients. Un fet que ha estat possible gràcies als estudis científics que posen de manifest els seus beneficis en diferents àmbits, però també de l'experiència compartida arrel de la Covid-19, durant la qual la cultura va ser una eina per alleugerir els seus impactes, especialment pel que fa a la salut mental. En son un exemple les Jornades Interacció 2021 "Cultura i Salut: generant benestar"¹⁴², organitzades pel CERC (Diputació de Barcelona), que van obrir un espai de reflexió i difusió per consolidar i impulsar iniciatives que fusionen cultura i salut, aportant tant evidència científica com bones pràctiques, i assenyalant la necessitat de polítiques locals més integradores i proactives.

Les principals iniciatives en l'àmbit de la cultura i la salut han estat impulsades per l'Agència de Salut Pública de Catalunya (ASPCAT) i l'Institut Català de la Salut (ICS), amb la col·laboració d'equipaments socials i culturals; així com espais de tre-

142. El programa i materials disponibles de les Jornades Interacció 2021 "Cultura i Salut: generant benestar": <https://www.diba.cat/es/web/cerc/interaccio>

ball compartit entre administracions, com la Comissió de Museus i Salut¹⁴³, impulsada per la Diputació de Barcelona i el Departament de Cultura de la Generalitat i integrada per representants del món de la salut i d'institucions patrimonials. Aquest espai promou iniciatives que creuen salut i cultura a través d'estudis, guies i jornades que poden ser un repositori d'eines útils si es volen iniciar projectes en aquest sentit.

Dins d'aquest àmbit, podem distingir projectes d'**art i salut**, com podria ser, per exemple, pintar un mural, incloure l'exhibició de peces d'art o fer concerts en centres sanitaris, una fórmula que pot servir per crear espais més amables i lúdics, entre d'altres; i les arts en salut, que s'entendrien com a intervencions artístiques amb objectius de salut explícits que poden tenir el seu seguiment per professionals de l'àmbit sanitari.

En l'esmentat àmbit dels museus, un dels principals referents catalans en projectes d'arts en salut és el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), que impulsa des de fa anys diverses iniciatives amb l'Hospital Universitari Vall d'Hebron, com Obrint Portes, per a joves que han viscut un procés oncològic, o un projecte adreçat a dones d'origen cultural divers amb un trastorn per estrès posttraumàtic¹⁴⁴. També participa del projecte Art Gran, de l'Agència de Salut Pública de Catalunya, juntament amb altres centres de Barcelona com el Museu Picasso, el MACBA o el CCCB, per combatre la solitud de les persones grans a través d'activitats als museus. I és organitzador de la trobada Healing Arts Barcelona l'octubre 2025, que "busca integrar les arts en la salut a les polítiques públiques per millorar el benestar físic, mental i social, reunint institucions, professionals i comunitats per fomentar la col·laboració i impulsar canvis sistèmics"¹⁴⁵. L'ICS i el Departament de Cultura també promouen des de 2020 el programa Recuperart-19¹⁴⁶, per a la millora del benestar emocional dels professionals sanitaris afectats per la crisi de la COVID-19, en el marc de diversos museus catalans. Igualment, el 2024 els Departaments de Cultura i de Salut de la Generalitat de Catalunya van engegar la convocatòria Eixart. Art i Salut, en el marc del Pla d'Impuls de les Arts Visuals, per desenvolupar un projecte artístic de recerca, mediació i producció en diferents centres d'atenció primària de Catalunya (Vic, Amposta, Mataró i Lleida), en col·laboració amb els centres d'art contemporani de cada localitat¹⁴⁷.

Terrassa també és un referent en aquest sentit, amb el programa Arts in Health del Museu de Terrassa, que contempla com a línia de treball estratègica (Marés et al., 2023); la Taula de Salut Mental de Terrassa¹⁴⁸; els festivals CreativaMent¹⁴⁹ i MentalFest¹⁵⁰, de cocreació amb persones amb trastorns mentals, i reflexió i conscienciació sobre els estigmes entorn a la salut mental; i les iniciatives en aquesta línia que impulsen les Unitats de Salut Mental de la Fundació Assistencial Mútua Terrassa

143. <https://cultura.gencat.cat/ca/temes/museus/dimensio-social/museus-i-salut/index.html>

144. Projectes d'art en salut del MNAC: <https://www.museunacional.cat/ca/programes-comunitaris>

145. Healing Arts Barcelona: <https://www.healingartsbarcelona.org/>

146. Programa Recuperart-19: <https://ics.gencat.cat/ca/Recuperart19/index.html>

147. Més informació sobre la convocatòria Eixart. Art i Salut: <https://cultura.gencat.cat/ca/detall/Noticies/Cultura-i-Salut-impulsen-la-primera-convocatoria-dEixart.-Art-i-salut-per-desenvolupar-un-projecte-artistic-en-diferents-centres-datencio-primaria-de-Catalunya>

148. Taula de Salut Mental de Terrassa: <https://www.terrassa.cat/tsmt>

149. Festival CreativaMent: https://www.terrassa.cat/creativament_2023

150. Festival MentalFest: <https://volant.cat/projectes/mental-fest/>

o el Consorci Sanitari de Terrassa. Per la seva part, la Universitat de Vic, amb el suport de diversos institucions i municipis catalans, organitza el novembre de 2025 el Congrés Internacional C-25 d'Arts i Humanitats per al Benestar i la Inclusió¹⁵¹.

Aquí podem assenyalar el Laboratori d'Art Comunitari (LAC)¹⁵², el programa de creació comunitària de Can Castells Centre d'Art de Sant Boi de Llobregat, que impulsa experiències d'intercanvi i creació compartida entre artistes i persones usuàries de Parc Sanitari Sant Joan de Déu i l'Hospital psiquiàtric Benito Menni-Germanes Hospitalàries, a més de residències de gent gran, centres de dia, clubs socials de col·lectius amb diversitat funcional centres oberts, i el Centre Penitenciari de Dones de Barcelona.

En aquest sentit, la Diputació de Barcelona compta amb la línia de suport CulturaMent¹⁵³, dins de la seva convocatòria d'ajuts als municipis per a Projectes Culturals. Aquesta línia específica està pensada per a projectes que utilitzin les arts i la cultura per promoure el benestar emocional, mental i social de persones amb malalties mentals.

En l'àmbit de la literatura, també resulta interessant el projecte Nascuts per llegir, impulsat des de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona, és justament un programa de promoció de la lectura per a infants de 0 a 3 anys que treballa conjuntament entre biblioteques i centres sanitaris. Compta amb la complicitat dels i les professionals d'ambdós serveis per promoure el gust de la lectura i el vincle afectiu entre adults i infants al voltant del llibre. També són destacables les iniciatives per acostar les arts en viu a les persones usuàries d'hospitals, residències i centres sanitaris, com Pallapupas¹⁵⁴ amb el clown o el projecte Sinèrgic¹⁵⁵ amb la música.

Acollint-nos als requisits dels projectes d'*arts en salut*, les iniciatives de cultura i salut haurien de ser processos promoguts per grups motors integrats per personal sanitari i social especialitzat, promovent el codisseny de metodologies amb les mateixes persones destinatàries, generant eines d'avaluació i contemplant el retorn a la comunitat. Així mateix, i com aposta perquè aquest binomi impulsi iniciatives de suport a la creació, els creadors i les creadores haurien de tenir un paper actiu en el desenvolupament d'aquestes.

Algunes **propostes de cultura i salut** que puguin ser una eina pel suport a la creació:

- Residències artístiques en centres de salut
- Processos de cocreació amb col·lectius específics
- Tallers artístics per a col·lectius específics
- Jornades, cicles i altres espais que promoguin l'encreuament entre cultura i salut

151. Congrés Internacional C-25 d'Arts i Humanitats per al Benestar i la Inclusió: <https://mon.uvic.cat/catsalutmental/2025/09/30/congres-art-i-humanitats-per-al-benestar-i-la-inclusio/>

152. <https://www.santboi.cat/ciutadania/cultura/can-castells-centre-dart/lac>

153. Ajut a Projectes Culturals de la Diputació de Barcelona: <https://catalegdeserveis-cercador.diba.cat/fitxa?id=296513>

154. Projecte Pallapupas: <https://pallapupas.org/>

155. Projecte Sinèrgic: <https://www.neandertal.cat/sin%C3%A8rgic>

- Intervencions artístiques en centres de salut

Alguns **agents amb els quals podem establir col·laboracions** per a projectes de cultura i salut són:

- Metge o metgessa familiar
- Treballador/a social del CAP
- Serveis socials
- Centres residencials
- Referent de Benestar Emocional i Comunitari (RBEC)
- Personal de l'Agència de Salut Pública de Catalunya
- Personal sanitari especialitzat

Cultura i acció comunitària

La cultura com a eina de transformació social és una dimensió històricament activada pels moviments socials, que han posat en entredit la idea del consum cultural i han contribuït a la concepció de la democràcia cultural. Actualment existeixen iniciatives institucionals o institucionalitzades que beuen d'aquesta aproximació i la posen en pràctica.

En aquest diàleg entre la cultura i acció comunitària, el paper dels creadors i de les creadores és essencial per elaborar propostes en què l'art sigui un mitjà de transformació social, creant espais de reflexió i producció cultural crítica i capaç d'assenyalar o transformar les estructures de desigualtat.

Aquest tipus d'iniciatives poden estar creats en aliança amb moviments socials, com s'assenyalava a l'inici, o a través d'iniciatives públiques. Entre moltíssims agents socials i culturals, poden ser **possibles col·laboradors**:

- Plans de Barri
- Plans Comunitaris
- Casals de barri i centres cívics
- Entitats del tercer sector
- Ateneus i espais autogestionats
- Entitats i col·lectius culturals (vinculats a la memòria històrica, a la fitografia, a la lectura, etc.)
- Col·lectius pel dret a l'habitatge, feministes, antirracistes, etc.

És un exemple de bona pràctica el projecte de dansa Moving!¹⁵⁶ liderat per l'artista Maria Ferrer, en col·laboració amb el projecte Pla d'Accollida Poble-sec x Tothom, de la Coordinadora d'Entitats del Poble-sec i el Centre Cívic El Sortidor. Aquesta iniciativa s'adreça a joves migrants no acompanyats que a través de la dansa busca generar un espai de trobada i vincle. A més, el projecte aposta per acompanyar la professionalització dels i les joves, cercant fórmules d'accés a la formació en dansa i al circuit artístic.

3.3. Suport de les administracions supralocals

Aquest estudi s'adreça als municipis i les seves recomanacions centrals en els marges d'actuació dels ens locals en matèria de suport a la creació. Però en aquesta tasca els ajuntaments no estan sols i és clau la concurrència d'altres administracions i la cooperació amb aquestes. Aquest apartat aborda **el paper de les administracions supralocals, especialment la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, i recull propostes de suport als municipis** per tal que aquests puguin comptar amb millors recursos per desplegar polítiques de suport a la creació, tant des de la vessant econòmica com de l'acompanyament i la coordinació.

3.3.1. Acompanyament als tècnics i tècniques municipals

Per al disseny i desplegament d'iniciatives de suport a la creació és clau que els ajuntaments comptin amb suport i acompanyament. Cal destacar aquí **el paper de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona**, que ofereix **recolzament i assessorament als ens locals de la demarcació en matèria de polítiques i gestió de la cultura**. En aquest marc, **el Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) constitueix un dispositiu estratègic, durador i sostenible**. En col·laboració amb l'Oficina de Difusió Artística (ODA), ha analitzat de quina manera pot oferir recursos per millorar les polítiques de suport a la creació des de l'àmbit local. Aquesta orientació s'ha produït a mesura que s'han intensificant les polítiques de suport a la creació per part de les diferents administracions del país, i que han anat sorgint iniciatives de suport per part de diferents agents privats i públics.

Així doncs, en les diferents línies de treball del CERC s'han anat incloent diverses eines i recursos que aborden el suport a les polítiques de suport a la creació, alguns dels quals es relacionen a continuació:

- **Informació:** el Centre d'Informació i Documentació del CERC (CIDOC), que recull més de 15.000 referències que aborden polítiques i gestió cultural per a la consulta de la ciutadania, entitats i institucions interessades, també ha inclòs referències al seu arxiu sobre polítiques de suport a la creació. Així mateix, també s'ha abordat la qüestió des de la comunitat virtual Interacció, amb articles que recullen diferents iniciatives, tant del país com internacionals, i obren debat sobre la qüestió. Aquests articles ofereixen exemples als ens locals i als agents culturals, a partir dels quals es poden extreure idees per dissenyar les polítiques de suport a la creació.

156. Projecte Moving!: <https://www.movingproject.net/>

- **Formació:** dins l'àmplia oferta de cursos que ofereix el CERC als equips tècnics municipals i que aborden aspectes diversos de la gestió cultural, s'ha intentat incloure les polítiques de suport a la creació en el marc de cursos que tracten aspectes més amplis, i darrerament s'han programat cursos que tracten específicament aquesta qüestió. Aquestes activitats formatives també són articuladores d'espais per a l'intercanvi, el debat i la reflexió compartides entre els responsables municipals de cultura, que permeten el coneixement i l'aprenentatge mutu, el contrast i la configuració de marcs conceptuals compartits.
- **Assessorament:** en l'elaboració de plans estratègics i plans d'usos per a la gestió d'equipaments, especialment els darrers anys, també s'ha tingut en compte com es poden estructurar actuacions de suport a la creació considerant les diferents realitats territorials, que permetin establir bases sòlides que els facin sostenibles en el temps. Aquestes actuacions són incloses a les línies estratègiques que estructuren els diferents plans.
- **Estudis i recerca:** com és el cas d'aquest estudi, s'ha dirigit la mirada cap a incloure el suport a la creació, des de les eines que mesuren l'acció cultural als municipis. També s'han analitzat i recopilat bones pràctiques, que serveixen com a exemples per concebre i desplegar actuacions i polítiques culturals de suport a la creació als municipis. Cal esmentar també la reflexió sobre els sistemes d'avaluació dins l'activitat del Cercle de Comparació Intermunicipal de Serveis Culturals, on els equips tècnics municipals de cultura de diversos ajuntaments contrasten les seves realitats i accions, a partir de paràmetres i anàlisis compartides. L'àmbit del suport a la creació s'ha anat configurant com a un dels més rellevants en els darrers temps, tant pel que fa la mesura de la seva activitat en els diferents municipis, com en els debats que s'estructuren en diferents sessions.
- **Suport econòmic:** tot i no comptar amb una línia específica de suport a la creació, hi ha diversos ajuts econòmics als municipis per desenvolupar projectes o línies de treball que poden inscriure's en el marc del suport a la creació, per part de les diferents oficines de la Gerència de Cultura de la Diputació de Barcelona¹⁵⁷.

El *Pla de Drets Culturals de la Diputació de Barcelona (2024-2027)* recull com a **àmbit estratègic la creació artística i literària**, des de la perspectiva de la participació cultural. Es contempla d'una banda **identificar, reconèixer, agrupar i donar suport als agents existents** que donen suport a la creació al territori, així com dissenyar **i impulsar actuacions concretes** de suport a la creació.

El present document és el resultat d'una de les primeres accions de prospecció, estudi i prescripció. Aquest treball ha permès identificar alguns aspectes o qüestions en les quals les administracions supralocals poden incidir, de manera coordinada amb altres institucions o xarxes que també estan treballant en aquesta línia, **per facilitar la tasca dels municipis en l'àmbit del suport a la creació**:

157. Vegeu l'apartat 3.3.2. Suport econòmic

- **Instruments jurídics:** estudiar sobre les fórmules jurídiques més idònies i ajustades a dret per donar cobertura a les diferents accions de suport a la creació, tot garantint l'eficiència administrativa i els drets de les persones beneficiàries. A partir d'aquí, desplegar recursos formatius, guies pràctiques i models en aquest àmbit per als equips tècnics municipals, així com espais de consulta col·laborativa, intercanvi d'experiències i "creativitat jurídica" amb l'acompanyament o assessoria d'entitats o persones expertes en aquest camp.
- **Acompanyament artístic:** estudiar i reflexionar sobre el concepte d'acompanyament artístic, així com la seva concreció, modalitats i recursos necessaris per desplegar-lo.
- **Metodologies d'avaluació:** establir marcs conceptuals compartits i models estandarditzats per a l'avaluació de les polítiques i actuacions de suport a la creació, tant des de la perspectiva de la gestió, com dels processos i agents als quals es dona suport, com de l'impacte artístic, social i cultural d'aquestes actuacions i treball creatiu que es realitza en el seu marc.
- **Mediació artística:** desplegar recursos formatius sobre mediació cultural i desenvolupament de públics, per tal de capacitar els equips tècnics municipals en aquest àmbit i garantir el retorn sociocomunitari del treball creatiu al qual es dona suport.
- **Eines per documentar el treball creatiu:** establir mecanismes i metodologies per documentar el treball creatiu que rep suport municipal, de manera el procés creatiu pugui servir a altres artistes i agents, i que l'acreditació del bon ús dels recursos públics rebuts no hagi de passar per necessàriament l'exhibició d'una obra final, sinó per la documentació i seguiment dels processos en sí. A partir d'aquí, desplegar recursos formatius en aquest àmbit per als equips tècnics municipals.
- **Eines per al dimensionament econòmic:** estudiar i reflexionar amb el sector sobre els paràmetres de valoració econòmica i remuneració d'accions com les coproduccions, les residències, els acompanyaments o l'exhibició, entre d'altres.
- **Ajuts econòmics:** desplegar línies de subvenció als municipis per desenvolupar programes i actuacions de suport a la creació.
- **Xarxa d'espais i centres de creació:** desenvolupar un mapa viu i col·laboratiu d'equipaments, centres i espais que realitzen accions de suport a la creació, per tal de visibilitzar-los i promoure l'intercanvi d'experiències, la identificació de bones pràctiques, la seva articulació compartida i la possible coordinació dels recursos i actuacions que despleguen. Aquesta iniciativa pot inspirar-se i coordinar-se amb l'experiència de Xarxaprod, que ha establert criteris de classificació dels espais de creació actius a Catalunya i ha posat en relleu la necessitat de sistematitzar la informació per facilitar la mobilitat i les aliances.
- **Assegurar la difusió:** desplegar línies de suport que facilitin la difusió dels processos creatius realitzats al territori i dels seus resultats artístics.

3.3.2. Suports econòmics

Com ja s'ha argumentat, el suport econòmic és clau per a la creació i per a les polítiques de suport a la creació des dels municipis. Encara més si entenem que la creació no sempre ha de resultar en obres per difondre o exhibir, que cal donar valor a les fases de creació i experimentació, i que en ocasions els processos creatius són dilatats en el temps. En aquest paradigma, **els ens locals també requereixen de suport econòmic específic per desplegar estratègies de suport a la creació.**

Suport als ens locals

Com s'ha apuntat més amunt¹⁵⁸, la **Generalitat de Catalunya és actualment una de les principals fonts de recursos** en aquest sentit. Concretament, la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques té com a línia estratègica el suport a la creació i és l'organisme que vehicula el suport als ajuntaments i als centres de creació de titularitat pública. Dins la mateixa Generalitat, també hi ha altres organismes que promouen algunes línies d'ajut on hi podrien tenir cabuda les actuacions municipals de suport a la creació, totes elles gestionades per l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural (OSIC). Algunes d'aquestes convocatòries són:

- **Subvencions per a les activitats dels centres de creació i producció d'arts escèniques, música i arts visuals de caràcter professional en equipaments de titularitat pública (CLT050)**¹⁵⁹

Adreçada a: ajuntaments i altres ens públics vinculats que gestionin un equipament de titularitat pública, així com a empreses i entitats amb conveni o contracte de cessió d'un espai o equipament de titularitat pública. En són beneficiàries actualment L'Ateneu Popular 9Barris, L'Estruch de Sabadell, el CAC Rogelio Rivel de Barcelona, el Circ Cric, la Sala de Sabadell, el Convent de les Arts d'Alcover, el CAN de Ferrera, L'Obrador de Deltebre, la Fabra i Coats de Barcelona, la Central del Circ, la Roca Umbert de Granollers, La Escocesa del Poblenou o La Marfà de Girona, entre d'altres.

Activitats subvencionables: activitats de suport a la creació artística professional articulades en un programa que inclogui recerca i creació, suport a la producció, formació, difusió i exhibició, internacionalització i activitats al territori.

També hi ha una línia similar de **Subvencions per desplegar, de forma íntegra, les línies d'actuació pròpies dels centres públics de creació i producció d'arts escèniques, música i arts visuals de caràcter professional per al període 2023-2025 (CLT520)**¹⁶⁰, que només es va convocar el 2023 amb caràcter triennal i en va resultar com a únic beneficiari El Canal de Salt.

158. Vegeu els apartats 3.2.3. Coproduccions i 3.2.4. Beques, premis i subvencions

159. <https://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-per-a-les-activitats-dels-centres-de-creacio-i-produccio-darts-esceniques-musica-i-arts-visuals-de-caracter-professional-en-equipaments-de-titularitat-publica>

160. <https://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-per-a-les-activitats-dels-centres-de-creacio-i-produccio-darts-esceniques-musica-i-arts-visuals-de-caracter-professional-en-equipaments-de-titularitat-publica>

- **Subvencions per a activitats municipals i comarcals d'arts escèniques, música i arts visuals en l'àmbit de l'ensenyament reglat (CLT092)¹⁶¹**

Adreçada a: ajuntaments, entitats municipals descentralitzades i consells comarcals.

Activitats subvencionables: en la modalitat B s'inclouen "projectes participatius que involucren l'alumnat en un procés creatiu o pràctica artística sota el guiatge dels mateixos professionals (...) que orientin la seva activitat a promoure i facilitar la participació en el desenvolupament dels processos de creació en entorns i contextos educatius en les diferents fases: recerca, investigació, creació, producció i exhibició".

- **Subvencions per al suport a l'organització i celebració de premis i concursos culturals (CLT500)¹⁶²**

Adreçada a: ajuntaments i altres ens públics vinculats, entitats sense afany de lucre, entitats gremials i sectorials, consorcis i universitats públiques.

Activitats subvencionables: l'organització i celebració de premis o concurs culturals en la majoria de disciplines artístiques i culturals, amb exclusió dels que siguin de tipus educatiu o adreçats a població escolar, i aquells que derivin en l'atorgament posterior de beques.

- **Subvencions per a la producció d'espectacles i d'exposicions relacionats amb la cultura popular i tradicional (CLT025)¹⁶³**

Adreçada a: ajuntaments i altres ens públics vinculats, entitats sense afany de lucre, i empreses.

Activitats subvencionables: la producció d'espectacles inèdits o exposicions de nova creació relacionats amb les arts d'arrel o la cultura popular i tradicional. Aquí els ens locals podrien ser promotors d'aquestes noves creacions o produccions en l'àmbit de les arts d'arrel.

Per la seva part, la Diputació de Barcelona també compta amb recursos de finançament als ens locals, on poden tenir cabuda actuacions de suport a la creació:

- **Subvencions a Projectes Culturals (codi 296513)¹⁶⁴**

Adreçada a: ajuntaments, consells comarcals, mancomunitats i altres ens locals.

Activitats subvencionables: contempla dues línies d'actuació:

- Programes culturals: projectes que abastin qualsevol àmbit i disciplina de l'acció cultural local, on s'hi poden incloure accions de suport a la creació o processos creatius.

161. https://cultura.gencat.cat/ca/detall/Noticies/CLT092_not

162. Detall i tràmit de les Subvencions per al suport a l'organització i celebració de premis i concursos culturals: <https://web.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-per-al-suport-a-lorganitzacio-i-celebracio-de-premis-i-concursos-culturals-CLT500?category=740579c2-a82c-11e3-a972-000c29052e2c&moda=1>

163. Detall i tràmit de les Subvencions per a la producció d'espectacles i d'exposicions relacionats amb la cultura popular i tradicional: <https://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-per-a-la-produccio-despectacles-i-dexposicions-relacionats-amb-la-cultura-popular-i-tradicional-catalana-popular-y-tradicional-catalana>

164. Detalls del recurs de suport econòmic a Projectes culturals de la Diputació de Barcelona: <https://catalegde-servis-cercador.diba.cat/fitxa?id=296513>

- **CulturaMent:** projectes culturals adreçats a persones amb malalties mentals i a les persones que en tenen cura, que utilitzin les arts i la cultura per promoure el benestar emocional, mental i social, oferint espais creatius que fomentin l'expressió, la connexió social i la millora de la qualitat de vida d'aquestes persones.
- **Subvencions a Festivals artístics (codi 289109)**¹⁶⁵
Adreçada a: ajuntaments, consells comarcals, mancomunitats i altres ens locals.
Activitats subvencionables: festivals artístics dedicats a un o diversos àmbits de la creació artística professional, realitzats en un o diversos municipis. Com s'ha esmentat més amunt¹⁶⁶, els festivals organitzats pels municipis poden ser un bon pretext per promoure la creació artística i donar-hi suport.

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya disposa d'altres subvencions als ens locals, que tenen més a veure amb la difusió i l'exhibició que no pas amb la creació. Però com passa amb els esmentats ajuts a Festivals artístics de la Diputació de Barcelona, **algunes iniciatives de difusió i exhibició poden acollir, facilitar i promoure processos creatius.**

Tot i aquests possibles encaixos, a vegades tangencials, els ajuntaments que impulsen accions de suport a la creació sense vinculació a un centre de creació ni associades a la participació d'un segment social específic (població escolar o persones amb malalties mentals), no disposen actualment de cap línia de suport econòmic específica i explícita per a aquest propòsit. Resulta essencial poder impulsar des de la Generalitat de Catalunya i/o la Diputació de Barcelona **programes d'ajut als consistoris per tal que puguin donar cobertura econòmica a les seves estratègies de suport a la creació** i d'aquesta manera garantir la seva estabilitat i les condicions per a creadors i creadores. El suport des d'administracions supralocals, mitjançant requisits o valoracions recollides a les bases, també pot ser una eina per fomentar bones pràctiques, destensar l'exigència d'obra final, promoure l'articulació de les accions en programes i l'accessibilitat mitjançant convocatòries públiques o esperonar la coordinació entre municipis, entre d'altres. És important també que aquestes noves línies puguin tenir en compte la realitat dels municipis més petits i d'aquells amb menys trajectòria en el suport a la creació, que poden estar en disposició de desplegar accions més modestes però no per això menys significatives.

Per altra banda, una proposta de suport econòmic indirecte a la creació per via dels ajuntaments es podria vehicular a través del Programa.cat, que és la línia de suport a la programació estable d'arts escèniques als municipis. De la mateixa manera que hi ha espectacles que compten amb un suport extraordinari, ja sigui perquè estan recomanats i es consideren d'especial interès o ja sigui perquè representen un gènere minoritari a fomentar, es podrien aplicar suports addicionals a les propostes que:

- siguin fruit d'un procés de creació al qual l'ajuntament sol·licitant o un altre ajuntament ha aportat recursos;

165. Detalls del recurs de suport econòmic a Festivals Artístics de la Diputació de Barcelona: <https://catalegdeserveis-cercador.diba.cat/fitxa?id=289109>

166. Vegeu el quadre "Festivals i suport a la creació" dins l'apartat 3.2.3. Coproduccions

- siguin fruit d'un procés de creació que ha tingut lloc en un centre de creació de la demarcació;
- o altres fórmules que es podrien explorar en la direcció de promoure la difusió i exhibició de les propostes resultants de processos de creació amb suport, especialment en les etapes inicials d'estrena i presentació.

Suport als agents creadors

Si posem el focus als ajuts que des del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya s'ofereix als agents creadors, la **diversitat de suports, modalitats i lògiques** s'eixampla. Trobem línies de suport promogudes per:

- l'**Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC)**, en l'àmbit de la creació artística professional, sobretot adreçats a empreses, siguin persones físiques o jurídiques;
- la **Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques**, tant en forma de beques de creació adreçats a persones físiques com d'ajuts a activitats professionals en diferents disciplines, adreçats a entitats sense afany de lucre;
- la **Institució de les Lletres Catalanes**, amb beques de creació i investigació literària;
- la **Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural**, amb ajuts per a projectes relacionats amb les arts d'arrel i la cultural popular.

Algunes d'aquestes línies d'ajut també s'adrecen a les entitats i les empreses que impulsen programes de suport a la creació. També existeix una **línia específica per als centres de creació d'iniciativa privada o comunitària**, la de Subvencions per a projectes de suport a la recerca i la creació d'arts escèniques i arts visuals de caràcter professional¹⁶⁷, que s'adreça a les iniciatives d'aquests dispositius tan estratègics i necessaris.

Per la seva banda, la Diputació de Barcelona disposa de la **línia de subvencions BiblioLab**¹⁶⁸, que s'adreça a entitats sense afany de lucre, per finançar projectes de creació comunitària a les biblioteques i bibliobusos de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona (XBM).

En l'àmbit de la projecció exterior, cal destacar també **el paper de l'Institut Ramon Llull (IRL)**, que impulsa programes de residències, coproduccions i internacionalització per a creadors i creadores, facilitant l'accés a circuits internacionals i promovent la presència de les arts catalanes a l'exterior.

En el context espanyol, un dels actors principals en aquest àmbit és l'**Institut Nacional de les Arts Escèniques i de la Música (INAEM)**, que finança línies específiques per a companyies d'arts escèniques i musicals que desenvolupen programes de residència i formació. Així mateix, **Acción Cultural Española (AC/E)** ha jugat un

167. Subvencions per a projectes de suport a la recerca i la creació d'arts escèniques i arts visuals de caràcter professional (CLT509): <https://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-per-a-projectes-de-suport-a-la-recerca-i-la-creacio-darts-esceniques-i-arts-visuals-de-caracter-professional-CLT509>

168. Detalls de les Subvencions BiblioLab de la Diputació de Barcelona: <https://www.diba.cat/ca/web/biblioteques/bibliolab/ajuts-2025>

paper fonamental en la promoció de la internacionalització dels creadors i creadores espanyols mitjançant ajuts a la mobilitat i residències artístiques en col·laboració amb institucions estrangeres.

Quan es tracta d'ajuts a la creació, **tot i que generalment els beneficiaris són els agents creadors, els ens locals hi poden tenir un paper**, ja sigui amb un compromís de suport, col·laboració o difusió del projecte creatiu, ja sigui amb un assessorament en la recerca de subvencions com en la seva tramitació.

Val a dir que actualment existeix un ventall força ampli d'ajuts, sobretot per part de la Generalitat de Catalunya i adreçats als agents creadors. Però a aquests **no sempre els resulta fàcil entendre'n la lògica de modalitats, requisits, objecte, calendari, beneficiaris i organismes responsables**. Per exemple, hi ha ajuts molt similars que es troben en organismes diferents, segons la personalitat jurídica del beneficiari, i aquesta lògica no es reproduïx de forma equivalent a totes les disciplines artístiques¹⁶⁹.

Segurament caldria una **revisió global del conjunt d'ajuts a la creació, per aportar-hi una mirada programàtica i una articulació estratègica**, la qual cosa li conferiria caràcter de sistema i en milloraria l'eficiència i l'impacte. En aquest sentit, els marc de treball compartits que s'apunten tot seguit poden oferir espais des d'on donar resposta a aquesta necessitat.

3.3.3. Marcs de treball i coordinació interadministrativa

La consolidació d'un ecosistema cultural equilibrat i sostenible passa per la creació d'un marc institucional, normatiu i operatiu que permeti articular les polítiques de suport a la creació més enllà dels equipaments i programes concrets. Això implica **reforçar els espais de coordinació interadministrativa, desenvolupar marcs legals i laborals específics, i garantir mecanismes d'interlocució amb els agents del sector** per tal de formular estratègies compartides, coherents i sensibles a la diversitat territorial i disciplinària.

En aquest sentit, **el Consell de la Mancomunitat Cultural pot esdevenir un espai de referència per a la governança coordinada entre la Generalitat, les diputacions i els ens locals**. Tot i que actualment actua sobretot com a espai d'intercanvi d'informació i reflexió entre institucions, té el potencial per exercir funcions estratègiques més ambicioses, com l'elaboració i seguiment de plans de cooperació cultural, la definició de línies comunes de suport a la creació, i l'estudi compartit de polítiques culturals a partir del treball de grups tècnics. Per millorar la seva efectivitat, se'l podria dotar de major capacitat operativa i integrar-hi canals d'interlocució estructurats amb les xarxes professionals, els centres de creació i altres agents del sector, així com crear una taula tècnica interadministrativa que pugui esbossar i aterrar l'aplicació de les polítiques prèviament al seu desplegament institucional.

Al mateix temps, cal avançar en el **desenvolupament i desplegament de marcs legals específics que reconguin el treball creatiu**. L'Estatut de l'Artista (2023)¹⁷⁰, aprovat pel govern espanyol, representa un pas endavant en el reconeixement dels

169. En són un bon exemple les línies de subvencions a activitats o projectes de caràcter professional en diferents disciplines, que basculen entre l'ICEC i la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques, segons el cas.

170. L'Estatut de l'Artista (2023) <https://www.cultura.gob.es/destacados/estatuto-del-artista.html>

drets laborals i fiscals dels treballadors culturals, però encara està en fase de desplegament parcial i no resol qüestions clau relacionades amb la intermitència, la pluriactivitat i la remuneració dels processos previs a la producció o l'exhibició. A nivell català, el conveni col·lectiu de regulació salarial per al sector de les arts escèniques i visuals, si bé suposa un avenç en la protecció de condicions laborals, no cobreix específicament les fases de recerca i creació, que continuen sense un reconeixement jurídic clar. **Aquest buit normatiu contribueix a la desvalorització social i econòmica del treball creatiu i posa en risc la continuïtat professional dels artistes**, especialment en contextos territorials on l'accés als recursos públics és més limitat.

Per fer front a aquestes mancances estructurals, l'estudi ha recollit la necessitat tant dels equips municipals de cultura com dels agents creadors d'establir **eines de coordinació que permetin compartir recursos, definir estratègies conjuntes i afavorir la coproducció entre municipis**. La creació d'una xarxa tècnica de referents en polítiques de creació, la formulació de protocols interadministratius de col·laboració, o la consolidació de rols articuladors (com centres de creació amb capacitat tècnica o tècnics municipals de referència) poden contribuir a garantir una major coherència i continuïtat en les polítiques públiques de suport a la creació. Aquest enfocament permetria transitar cap a un model més flexible, basat en programes de suport escalables segons la maduresa dels projectes, i en mecanismes de mediació cultural que vinculin creació, comunitat i territori.

En aquest marc, una **coordinació efectiva entre l'àmbit autonòmic i el local** resulta fonamental per a una distribució més equilibrada de recursos i oportunitats. Si bé les comunitats autònomes tenen competències en matèria cultural, la implementació de moltes polítiques recau sobre els ajuntaments, que gestionen la major part dels equipaments culturals i mantenen una relació directa amb els agents creatius locals. Aquesta distribució competencial fa imprescindible l'alineació d'estratègies, especialment per evitar la concentració de recursos a les capitals i afavorir circuits territorials que connectin infraestructures i programes a escala nacional i local. Segons l'informe de Moraga (2016), una col·laboració estructurada entre administració autonòmica i ajuntaments permetria consolidar itineraris estables per a creadors i companyies, i corregir desequilibris territorials.

En aquest context, altres països europeus —com França o Alemanya— ofereixen models inspiradors de circuit cultural compartit, en què la creació transita per fases clarament definides (recerca, creació, producció, difusió) dins d'un sistema estructurat amb implicació supralocal i local. La clau d'aquests models és la combinació de recursos estables, planificació estratègica conjunta i capacitat d'adaptació a les dinàmiques del sector.

En conjunt, la consolidació d'un **marc interadministratiu estable, amb governs cooperatius, normatives ajustades a la realitat del treball creatiu i línies de suport estructurades**, és una condició necessària per al desplegament efectiu d'un sistema de suport a la creació cultural arrelat, just i eficient. Aquesta articulació entre espais institucionals, normatius i financers hauria de ser entesa com una **infraestructura política per garantir els drets culturals, la continuïtat de les pràctiques creatives i la diversitat territorial de la vida cultural**.

4. Reflexions finals

Aquest treball s'ha concebut com una guia pràctica per orientar el desplegament de polítiques municipals de suport a la creació i producció cultural, basada en una anàlisi contextualitzada del territori. Més enllà de ser un exercici de reflexió, es presenta com un **recurs operatiu per als equips tècnics i polítics dels ajuntaments, fonamentat en dades, experiències i contrast empíric**. L'escenari en què s'inscriu és especialment rellevant, tant per la vitalitat del teixit creatiu —amb una proliferació notable d'espais, iniciatives i pràctiques arreu del territori— com per la necessitat creixent de dotar d'orientació, coherència i estructura unes polítiques que, massa sovint, han estat marcades per la fragmentació, la desigualtat i la dependència de voluntats individuals o cicles polítics concrets. En aquest context, **el suport a la creació es presenta com un conjunt d'iniciatives diverses, sovint desarticulades, que no provenen exclusivament de l'administració pública**. Hi conviuen iniciatives d'origen comunitari, privat o públic-privat, amb escassa coordinació i sense una terminologia compartida. El mateix concepte de residència artística, per exemple, és interpretat de maneres molt diferents segons l'àmbit i el territori, fet que evidencia la manca d'un marc conceptual compartit que dificulta la transferència de pràctiques i la construcció de polítiques coherents. Tot i això, l'estudi no proposa definicions tancades ni pretén establir una classificació total de les pràctiques existents. Qualsevol intent de fixar terminologies o models de manera rígida podria limitar el potencial de les iniciatives situades, que són les que haurien de guiar i inspirar les polítiques públiques. L'enfocament aquí adoptat aposta per **reconèixer la pluralitat de formes, agents i contextos, i construir, des d'aquesta diversitat, eines de suport més justes i adaptables**. Aquest estudi no només vol oferir una fotografia del moment present, sinó que pretén esdevenir una eina metodològica oberta, capaç d'alimentar el debat i de proporcionar recursos útils per al disseny i l'adaptació de polítiques culturals.

Com hem avançat, la recerca ha evidenciat que existeix un **ecosistema creatiu amb gran potencial**, sostingut per la combinació d'equipaments consolidats, iniciatives amb models de gestió arrelats al territori i projectes que experimenten amb llenguatges híbrids o articulen pràctica artística, mediació i dimensió comunitària. Aquesta vitalitat es veu reforçada per l'**interès creixent d'algunes administracions per incorporar la creació** en marcs més amplis de drets culturals, participació ciutadana o transformació social. En aquest context, **els municipis poden assumir un rol estratègic** que vagi més enllà de la simple programació d'activitats o gestió d'infraestructures, i esdevenir veritables impulsors del dret a la creació com a bé comú.

Aquest ecosistema és viu i està en constant transformació. Conèixer-lo i reconèixer-lo és imprescindible per desplegar recursos de suport a la creació que siguin realment accessibles, inclusivament i alineats amb les necessitats del sector artístic. Però també amb els grans reptes que enfrontem com a societat: les crisis socials, ecològiques,

tecnològiques i epistemològiques que travessen els nostres temps exigeixen polítiques culturals amb capacitat crítica i transformadora.

Ara bé, aquest potencial es veu condicionat per un conjunt de factors estructurals que en dificulten el ple desenvolupament. L'esmentada indefinició conceptual limita la capacitat de construir polítiques coherents i impedeix avançar cap a models compartits d'avaluació i seguiment. A aquesta indefinició s'hi suma una mancança gairebé generalitzada d'indicadors i eines sistemàtiques de seguiment, fet que dificulta una valoració rigorosa de l'impacte real, més enllà del recompte d'activitats o la mera ocupació dels espais.

Una altra qüestió clau que emergeix del treball és la desigualtat territorial. Tot i la presència creixent d'iniciatives en municipis petits i mitjans, la **concentració de recursos estructurals** —tant humans com financers i d'infraestructura— a Barcelona i la seva àrea metropolitana continua essent una realitat. Aquest desequilibri afecta l'accés a oportunitats per part de creadors i creadores d'altres zones i limita la capacitat dels equipaments locals per desplegar polítiques estables i amb visió a llarg termini. Això posa de manifest la **necessitat d'enfortir mecanismes de cooperació intermunicipal**, d'aprofitar xarxes existents com XarxaProd i de consolidar espais de treball compartit com els Cercles de Comparació Intermunicipal.

També es fa evident que **les condicions laborals de molts agents del sector creatiu continuen marcades per la precarietat**, la intermitència i la manca de reconeixement institucional. La inexistència de circuits de difusió estables, l'excés de burocratització de les convocatòries públiques, la debilitat dels marcs contractuals i la poca adaptació dels instruments jurídics als processos de creació no finalista són factors que limiten la professionalització. Aquesta situació s'agreuja en molts municipis on els serveis de cultura no disposen de personal tècnic especialitzat, i on una sola persona ha d'assumir múltiples funcions, sovint amb recursos limitats i sense formació específica en acompanyament artístic, mediació o gestió cultural amb visió sistèmica. **Qualsevol suport a la creació ha de contemplar la professionalització del sector**. Això implica garantir una remuneració justa, condicions laborals dignes i la possibilitat de traçar itineraris de futur. En aquest procés, l'acompanyament tècnic i artístic, així com la formació continuada, són eines clau per sostenir trajectòries i enfortir la qualitat del teixit creatiu.

Davant d'aquest escenari, l'estudi proposa un canvi de mirada que situï **la creació no com una activitat complementària dins la política cultural municipal, sinó com un eix amb capacitat d'implicació i impacte transversals**. A partir de les dades recollides, especialment les aportades per l'enquesta elaborada per l'Oficina de Difusió Artística als espais escènics municipals, s'ha pogut constatar que hi ha una predisposició institucional per obrir-se al suport a la creació, però sovint manca un marc operatiu i normatiu que en faci possible la implementació efectiva. Aquesta enquesta, combinada amb els grups focals i l'anàlisi documental, han aportat una base empírica per a l'elaboració d'un diagnòstic contextualitzat i realista, que reconeix tant les fortaleces com les tensions i oportunitats del sistema. Per fer front a aquesta complexitat, **els equips tècnics municipals han de treballar amb una mirada situada, que parteixi de la realitat concreta del seu municipi, però que tingui en compte les estructures i tendències que operen a escala global**. Aquesta doble perspectiva és essencial per dissenyar polítiques que siguin rellevants localment, però que alhora estiguin connectades amb els grans debats i transformacions del sistema cultural.

Malgrat el caràcter analític i pràctic del treball, **cal reconèixer algunes limitacions**. Tot i que s'han pogut incorporar les aportacions d'agents jurídics especialitzats, no s'ha comptat amb entrevistes a càrrecs polítics municipals, la qual cosa podria haver afegit una mirada més institucional sobre la voluntat política, les prioritats reals i la capacitat de transformació dels ajuntaments. També cal assenyalar la manca de dades sistemàtiques sobre l'impacte educatiu, social o comunitari dels programes de suport a la creació, així com l'escassetat d'avaluacions continuades en la majoria de les iniciatives públiques analitzades. Les persones en els rols d'intervenció i secretaria municipals, com a figures clau del servei públic, haurien d'assumir un paper proactiu en la implementació de les polítiques culturals. El marc jurídic no hauria de ser un obstacle, sinó una eina de suport per garantir la legalitat, la seguretat i la viabilitat de les accions. Per això, també **és fonamental que els equips tècnics coneguin i tinguin al seu abast un mapa clar dels instruments jurídics existents** i de les possibilitats que aquests ofereixen per donar cobertura a les polítiques de suport a la creació.

Tot i aquestes limitacions, el treball ofereix una base sòlida que obre nous camins per a la recerca i l'acció futura. Serà important aprofundir en l'estudi de les condicions laborals del sector des d'una perspectiva interseccional i territorial, explorar les connexions entre suport a la creació i altres polítiques públiques com la salut, l'educació o el desenvolupament local, i impulsar marcs d'avaluació compartits, codissegats entre administracions i agents del sector. **Les accions de suport a la creació han de deixar enrere lògiques productivistes centrades exclusivament en resultats tangibles i exhibibles, així com relacions clientelars entre institucions i agents**. Això vol dir reconèixer el valor de la recerca i l'experimentació no només com a fase inicial, sinó com a nucli de molts processos creatius. Són pràctiques amb valor intrínsec que afavoreixen la innovació artística, la diversitat de llenguatges i l'encreuament amb altres camps del coneixement. És essencial que aquests suports es fonamentin en el principi de servei públic, i que reconeguin el valor dels processos creatius més enllà del seu rendiment immediat. En aquest sentit, les residències, les subvencions i els programes d'acompanyament s'haurien de planificar amb una visió de llarg termini, garantint el temps necessari per al desenvolupament profund i coherent dels projectes. També caldria explorar les possibilitats de creuar els sistemes d'indicators ja existents en l'àmbit de l'economia social i solidària, especialment aquells que fan referència a la governança democràtica, la sostenibilitat econòmica i l'impacte comunitari, per tal d'enriquir l'avaluació de les pràctiques creatives i millorar-ne la integració amb altres models de desenvolupament transformador. Paral·lelament, **cal harmonitzar els diversos estudis i mapatges existents** per evitar-ne la fragmentació i avançar cap a un coneixement compartit que permeti fer polítiques culturals informades i amb capacitat d'impacte real. I, de forma complementària, es fa cada cop més evident la necessitat de repensar i adaptar els instruments jurídics i administratius actuals per donar cobertura a pràctiques artístiques que no encaixen en les lògiques productivistes o finalistes habituals.

En síntesi, aquest estudi aporta una base per orientar la presa de decisions i contribuir a la construcció de polítiques de suport a la creació més justes, distribuïdes i estructurades a escala municipal. El seu valor rau no només en el diagnòstic, sinó en la capacitat de generar consensos i horitzons compartits. Situar la creació al centre de la política cultural municipal implica reconèixer-la com una pràctica transformadora, un espai de recerca col·lectiva i un dret fonamental vinculat a la democràcia cultural i a la capacitat dels territoris d'imaginar i construir futurs possibles.

5. Referències

- ACOSTA, T.L. [TAU LUNA], BRUNA, P. [PAULA], CARMINATI, N. [NATALIA], LENDÍNEZ, R. [ROSA], EGAÑA, L. [LUCIA], & RACCO, G. [GIULIANA]. (2023). *Guia per a unes convocatòries cuidades*. Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya. <https://paac.cat/i/convocatories-cuidades/>
- Ajuntament de Barcelona. (2021). *Fem cultura. Pla de drets culturals de Barcelona*. <https://www.barcelona.cat/culturaviva/sites/default/files/2021-05/Pla%20Drets%20Culturals.pdf>
- Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura. (2016). *Fàbriques de creació. Indicadors quantitativus*. Glossari. https://barcelonadadescultura.bcn.cat/wp-content/uploads/2018/02/4_FC_Glossari_Fabriques_feb2016.pdf
- Art Motile. (2015). *AIR array: Perspectives on artist in residence programmes*.
- Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. (s.d.). *Bones pràctiques en premis literaris*. Recuperat el 23 d'octubre de 2025 de <https://www.escriptors.cat/temes-professionals-premis-drets-autor>
- ASTUDILLO, C. [CAROLINA]. (2023). *Recull d'estratègies i recursos en perspectiva intercultural per a professionals de joventut*. Generalitat de Catalunya. Departament de Drets Socials. https://ejoventut.gencat.cat/web/.content/e-joventut/recursos/tipus_de_rekurs/documentacio/arxiu/Recull-destrategies-i-recursos-en-perspectiva-intercultural-per-a-professionals-de-joventut.pdf
- BAJTIN, M. [MIJAIL]. (2003). *La cultura popular en la Edad Media y en el Renacimiento el contexto de François Rabelais*. Alianza.
- BALTÀ, J. [JORDI], & BASHIRON, H. [HERMAN]. (2021). *Cultura, medi ambient i emergència climàtica*. Diputació de Barcelona. <https://cerc.koha.es/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=46678>
- BEAUME, J. [JULIETTE]. (2019). *Acompanyar artistes: Estudi per a l'oficina d'acompanyament a l'artista emergent de La Central del Circ*. La Central del Circ. https://lacentraldelcirc.cat/wp-content/uploads/2022/06/Estudi_Acompanyar_Artistes_01-04-19.pdf
- BECKER, H. S. [HOWARD SAUL]. (1982). *Art worlds*. University of California Press.
- CALAFELL, M. [MIREIA], CASADO, J. [JON], & CAUSSA, A. [ALEIX]. (2017). *Mapatge d'espais de creació i producció de Catalunya: Informe de resultats*. Consell Nacional de la Cultura i les Arts; XarxaProd. https://conca.gencat.cat/web/.content/Enllac/publicacions/darreres_publicacions/Informe-de-resultats-Mapatge-dEspais-de-Creacio-i-Produccio-amb-credits.pdf
- CAMPISTROUS, J. P. [JUAN PABLO], & DAPORTA, M. [MATÍAS]. (2021). *Estudio específico sobre convocatorias de residencias de artes vivas en la provincia de Barcelona: De cómo las instituciones trabajan y piensan los procesos de convocatorias abiertas para acoger artistas residentes*. El Graner. https://granerbcn.cat/wp-content/uploads/2021/05/Estudioconvocatorias_CampistrousDaporta.pdf

- CAMPOS, C. [CAROLINA]. (2022). *Interrogar el acompanyar*. Ressò.
- CANADELL, G. [GEMMA], & SAIS, C. [CARME]. (2011). *Guia de bones pràctiques de la gestió cultural*. Associació de Professionals de la Gestió Cultural de Catalunya. https://gestiocultural.org/documentosCms/15072020122914APGCC_Guiadebonespra%CC%80ctiques.pdf
- Ciutats i Governes Locals Units. Comissió de Cultura. (2008). *Agenda 21 de la cultura*. https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/2025-05/ag21_es_ok.pdf
- Ciutats i Governes Locals Units. Comissió de Cultura. (2015). *Cultura 21: Accions*. https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/2025-05/c21_015_cat_3.pdf
- CODES, M.-A. [MIQUEL-ÀNGEL], MERCADÉ, A. [ALBERT], SEGURANYES, M. [MARIONA], LÓPEZ, O. [OLGA], MENÉNDEZ, X. [XAVIER], & VICENS, J. [JOAN] (Dir.). (2024). *Codi de bones pràctiques per a concursos de direcció i caps d'àrea de museus i centres d'art*. Associació Catalana Crítica d'Art; Associació de Professionals de la Museologia de Catalunya. <https://www.museologia.cat/wp-content/uploads/articulos/rvrf52cojh16pdw0fgrlqxdbr.pdf>
- COLOMBO, A. [ALBA], & BADIA, T. [TERE]. (2018). *Fàbriques de creació: Objectius comuns i indicadors per al diagnòstic de la realitat d'acció*. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura. https://www.bcn.cat/cultura/docs/Fabriques_de_Creacio_2018.pdf
- COLOMBO, A. [ALBA], & FONT, M. [MARTÍ]. (2020). *Fàbriques de creació: Objectius comuns i indicadors per al diagnòstic de la realitat d'acció. Segona fase: operativització dels indicadors comuns*. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura. https://www.bcn.cat/cultura/docs/Informe_cualitativa_Fabriques_Creacio_2.pdf
- CONSELL NACIONAL DE LA CULTURA I LES ARTS. (2011). *Codi de bones pràctiques professionals a les arts escèniques i musicals per a infants i joves*. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/14320>
- CONTE, K. [KARI], & HAPGOOD, S. [SUSAN] (Eds.). (2023). *Bringing worlds together: A rethinking residencies reader*. Rethinking Residencies. https://www.rethinkingresidencies.org/wp-content/uploads/2023/08/Bringing_Worlds_Together_A_Rethinking_Residencies_Reader_single.pdf
- DELHOUME, M. [MARIE]. (Dir.). (2009). *Les musiques actuelles*. Orcca; Polca. <https://web.archive.org/web/20161115123115/https://www.irma.asso.fr/IMG/pdf/guide.pdf>
- Diputació de Barcelona. Àrea de Cultura. (2024). *Cultura 311+. Pla de drets culturals de la Diputació de Barcelona: Pla estratègic de l'Àrea de Cultura 2024-2027*. https://transparencia.diba.cat/sites/transparencia.diba.cat/files/public/node/field_fitxers/cultura311_pla_drets_culturals_diba_web.pdf-f
- Diputació de Barcelona. Gerència de Serveis de Cultura & Direcció de Serveis de Formació. (2022). *La regidoria de cultura [Recurs formatiu]*. https://formawiki.diba.cat/pub/electes/759dd3c1_la_regidoria_de_cultura/index.html
- Diputació de Barcelona. Oficina de Difusió Artística & Servei de Programació. (2024). *17a edició del Cercle de comparació intermunicipal d'espais escènics: Resultats any 2023*. https://www.diba.cat/documents/d/oda/livre-informe-final-cci-resultats-2023-servei-espais-escenics_lla
- DOULOS, N. [NIKOS], & PLOEGMAN, H. [HERBERT] (Eds.). (2018). *Unpacking residencies: Situating the production of cultural relations*. Kunstlicht, 39(2). Esmee Schoutens.
- DUPIN-MEYNARD, F. [FÉLIX]. (2012). *Évaluation de quatre dispositifs ressources d'Arcadi*. Arcadi.
- EGAÑA, L. [LUCÍA], & RACCO, G. [GIULIANA]. (2024). *La cultura no es una autopista, los museos podrían ser jardines: Toma de decisiones y distribución de recursos en el ámbito de la producción artística y cultural*. Autoedició.

- ELFVING, T. [TARU], KOKKO, I. [IRMELI], & GIELEN, P. [PASCAL] (Eds.). (2019). *Contemporary artist residencies: Reclaiming time and space*. Valiz.
- ESPELT, R. [RICARD]. (2025). *CulturESS survey dataset: SEE practices in rural art and creation centers* (Catalonia & Occitanie, 2025) [Data set]. TURBA (UOC). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17196382>
- FINA, X. [XAVIER], & GUIJARRO, X. [XAVIER]. (2025). *Cultura Vilanova 2030: Pla estratègic de cultura de Vilanova i la Geltrú (2025-2030)*. Diputació de Barcelona. Oficina d'Estudis i Recursos Culturals. <https://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-retrieve-file.pl?id=a7bedfdf548350ec73f254309b391d12>
- FiraTàrraga. (2025). *Suport a la creació*. Recuperat el 15 d'octubre de 2025 de <https://www.firatarrega.cat/territori-creatiu/suport-creacio/>
- FORSBERG, E. [ERIK], & SAURA-CLARES, A. [ALBA]. (2024). *Cap a la professionalització artística: Informe sobre les tensions i reptes dels programes de suport a la creació en arts escèniques a Catalunya*. Plataforma Escènica. <https://laplataformaescenica.org/project/estudi-sobre-el-suport-a-la-creacio-a-catalunya/>
- GELL, A. [ALFRED]. (1998). *Art and Agency: An anthropological theory*. Clarendon.
- Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura & Associació de Professionals del Circ de Catalunya. (2023). II Pla d'impuls del circ (2023-2026). <https://www.apcc.cat/media/upload/arxiu/PLAIMPULSCIRC/segon-pla-impuls-circ/2025/web/presentacio-del-pla-d-impuls-del-circ-2023-2026-catala-1.pdf?t=1751968086>
- Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. (2010). *Pla Integral de les arts escèniques i musicals per a tots els públics 2011-2018*. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/14308>
- Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. (2022). *Pla integral del teatre de Catalunya*. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/34816>
- Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. (2024). *Les 45 mesures dels plans d'impuls [(2023-2026)]*. https://iccc.gencat.cat/web/.content/01_actualitat/documents/220224_-Les45MesuresdelsPlansImpulsAAEE.pdf
- Generalitat de Catalunya. Departament de Salut. (2021). *Programa de benestar emocional i salut comunitària a l'atenció primària de salut*. https://scientiasalut.gencat.cat/bitstream/handle/11351/7029/programa_benestar_emocional_salut_comunitaria_atencio_primaria_salut_comunitaria_2021.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Generalitat de Catalunya. Direcció General de Creació i Empreses Culturals. (2015). *Pla Integral de les Arts Visuals*. Departament de Cultura. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/14331>
- GIL, J. M. [JOSÉ MANUEL], SUBIRANA, E. [EULÀLIA], PUIGDERRAJOLS, M. [MARTA], CASTELLS, R. [RAMON], MARTÍ, A. [ALBERT], & COLOMER, J. [JAUME] (Dir.). (2024). *Necessitats funcionals i financeres dels programes de residències artístiques a Catalunya*. Consell Nacional de la Cultura i les Arts. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/33424>
- GIL, P. [POL], PIBERNAT, G. [GABRIEL], SUBIRANA, E. [EULÀLIA], VALLEJO, P. [PAULA], & COLOMER, J. [JAUME] (Dir.). (2018). *Programes de residència artística a Catalunya: Anàlisi de les funcions de les residències artístiques als centres de creació i producció*. Consell Nacional de la Cultura i les Arts. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/14262>
- Gobierno de España. Ministerio de Cultura. (2025). *Pla de drets culturals 2025-2030*. <https://planderechosculturales.cultura.gob.es/consulta-el-plan/descarga-el-plan.html>
- GÓMEZ DE LA IGLESIA, R. [ROBERTO], & PINOTTI, A. [ANNA]. (2022). *Pla per a la reactivació de la política cultural i creativa de Granollers post covid-19: Una mirada a l'horitzó 2030*. Diputació de Barcelona. <https://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-retrieve-file.pl?id=7ad23b4d1b83cdc641a5ec52d759255a>

- GRACIA, M. [MARTA]. (27 de septiembre de 2013). *Del centro a la periferia y viceversa: Movilidad, residencias y producción artística en España*. Interartive, (55). Art and Mobility [Número especial]. <https://artmobility.interartive.org/del-centro-a-la-periferia-y-viceversa-movilidad-residencias-y-produccion-artistica-en-espana-marta-gracia>
- GUITOT, E. [ELODIE]. (2006). *Les dispositifs d'accompagnement et leur(s) impact(s) sur la professionnalisation des porteurs de projet dans le secteur des musiques amplifiées* [Memòria de màster]. Université de Bretagne occidentale.
- Hablarenarte. (2022). *Informe sobre residencias artísticas en espacios escénicos públicos*. Red Española de Teatros, Auditorios, Circuitos y Festivales de Titularitat Pública. https://www.hablarenarte.com/uploads/proyectos/470_2273.pdf
- HERNÁNDEZ, A. [ALEXANDRE], & PEY, A. [ANDREA]. (11 de juny de 2025). *El nou règim de pagaments menors previst al Decret llei 3/2025, de 4 de març, pel qual s'adopten mesures urgents en matèria de contractació pública*. Revista catalana de dret públic. Blog. <https://eapc-rcdp.blog.gencat.cat/2025/06/11/el-nou-regim-de-pagaments-menors-previst-al-decret-llei-3-2025-de-4-de-marc-pel-qual-sadopten-mesures-urgents-en-materia-de-contractacio-publica-alexandre-hernandez-osso-i-andrea/>
- LÉVI-STRAUSS, C. [CLAUDE], & CHARBONNIER, G. [GEORGES]. (1979). *Arte, lenguaje, etnología: Entrevistas de Georges Charbonnier con Claude Lévi-Strauss*. Siglo XXI.
- Mapping Residencies. (2014). *NYC Long Island* [Número]. 1. https://mappingresidencies.org/mr-pdf/mr1_ny_es.pdf
- Mapping Residencies. (2015). *Redes* [Número]. 2. <https://mappingresidencies.org/mr-pdf/mr2-redes.pdf>
- MARÉS, P. [PEP], ESTAÑOL, L. [LAIA], & ÁLVAREZ, L. [LAURA]. (2023). *Museu de Terrassa: Pla estratègic: estimular el coneixement per activar l'acció*. Ajuntament de Terrassa. https://www.terrassa.cat/documents/12006/80544/2.M.TERRASSA_PLA_ESTRATEGIC.pdf/ec3793d2-32d4-485b-a804-a767218ca30f
- MARTÍNEZ, S. [SANTI]. (2010). *Pla d'equipaments culturals de Catalunya 2010-2020*. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació; Subdirecció General d'Equipaments Culturals. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/1719>
- MENDOZA, R. [ROSER]. (12 de juliol de 2025). *Quan parlar de drets culturals no és suficient*. Interacció. <https://interaccio.diba.cat/blogs/2025/07/planddcc>
- MICÓ, A. [AZUCENA], GRANADOS, D. [DANIEL], & ÁBALOS, O. [OLGA]. (2024). *Pla estratègic per a la música: Vic*. Diputació de Barcelona. <https://cercles.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-retrieve-file.pl?id=65bb855d6ed917d359c70773410fe9cc>
- Modelos de residencia: Encuentro internacional de arte contemporáneo. (2018). *Curatoria Forense*. https://www.cooperativadearte.org/_encuentros/2018_02_modelos_de_residencia/docs/
- MORAGA, E. [EVA]. (2016). *Impulsando los programas de compañías residentes de danza. Propuestas para su implantación y mejora en España*. Federación Estatal de Asociaciones de Compañías y Empresas Profesionales de Danza. https://feced.org/wp-content/uploads/2016/10/Inf_Impulsando_ProgCiasResid_DEF_20161107.pdf
- Nau Ivanow. (2017). *Les residències de creació, són com haurien de ser?: Debat participatiu: 28 juny 2017* [Relatoria de les Jornades EXIT]. https://nauivanow.com/wp-content/uploads/2021/02/Informe_Reside%CC%80ncies_EXIT_2017.pdf

- Observatorio Vasco de la Cultura. (2017). *Análisis de modelos de residencias 2017*. Gobierno Vasco. Departamento de Cultura y Política Lingüística. https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/keb_argit_egonaldi_eredua_2017/es_def/adjuntos/analisis_modelos_residencias_2017.pdf
- Policy handbook on artists' residencies: European agenda for culture: work plan for culture 2011-2014*. (2016). Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/199924>
- PTAK, A. [ANDREA] (Ed.). (2011). *Re-tooling residencies: A closer look at the mobility of art professionals*. Centre for Contemporary Art Ujazdowski Castle. https://reshape.network/uploads/document/file/47/ReToolingResidencies_INT.pdf
- SÁEZ, L. A. [LUIS ANTONIO], NAVARRO, M. C. [MARÍA CRUZ], PINILLA, V. J. [VICENTE JOSÉ], & LÓPEZ, A. [ANDREA]. (2024). *Claves e impactos de la cultura en el medio rural: El valor de lo intangible: estudio piloto de 20 proyectos culturales*. Ministerio de Cultura. <https://culturayciudadania.cultura.gob.es/dam/jcr:784bdae2-e673-4072-9c5a-34cd22277f41/publicaci-n-electr-nica--claves-e-impactos-de-la-cultura-en-el-medio-rural--el-valor-de-lo-intengible.pdf>
- SERINO, A. [ANGELA]. (2015). *Residencies as learning environments. A Residences as learning environments: International meeting of residences: Milan 29th-30th of June 2015*. Air The Network of Residences. <https://www.artistsinresidencetv.com/es/raro/43/>
- SOUTHWOLD, M. [MARTIN]. (1978). *Buddhism and the definition of religion*. *Man*, 13(3), 362-379.
- TALARICO, A. [ALEXIA]. (2013). *Les musiques actuelles: Support de développement dans le département des Ardennes?* [Memoria de màster]. Université de Reims Champagne-Ardenne. <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-00924242>
- TROGUET, M. [MARGARIDA]. (2025). *El paper de la gestió cultural en l'acompanyament de projectes culturals*. A Associació de Professionals de la Gestió Cultural de Catalunya (Ed.). 30 anys de l'APGCC: 1993-2023.
- TROGUET, M. [MARGARIDA], FONT, J. [JORDI] (DIRS.), & ROSELLÓ, D. [DAVID] (COORD.). (2024). *Informe Politarts 23. La creació en l'articulació del sistema cultural*. Consell Nacional de la Cultura i les Arts. <http://hdl.handle.net/20.500.12368/33457>
- Xarxaprod. (2020). *Residències artístiques: El temps i la pandèmia: 4a jornada, 16 de desembre de 2020* [Relatoria de la jornada]. https://xarxaprod.cat/wp-content/uploads/2021/02/4_trobada_xarxaprod.pdf
- ZIMMERMANN, F. [FRANCH], BENDHIF, E. [ELSA], & DREWNIK, F. [FRÉDÉRIC]. (2012). *Le guide des tremplins, des concours et des dispositifs de repérage et d'accompagnement*. Le RIF. <https://es.slideshare.net/slideshow/guide-tremplins-sept2009/8192192>

6. Crèdits i agraïments

Aquest document ha estat promogut pel Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC) de la Diputació de Barcelona i desenvolupat per l'equip de Tramoia Cultura.

Autoria (per ordre alfabètic)

- Ricard Espelt Rodrigo, investigador i acadèmic especialitzat en recerca-acció en l'àmbit cultural, cofundador del Centre Cultural i de Recerca inLoft de Copons.
- Martí Marfà Castán, investigador, gestor cultural i consultor especialitzat en polítiques culturals, director artístic de la FiM Vila-seca.
- Helena Muñoz Villena, gestora cultural i consultora especialitzada en mediació cultural, arts i educació i impacte social de la cultura.

Equip de recerca

- Ricard Espelt, investigador principal (Centre de Recerca Interdisciplinari en Transformacions Socials i Culturals, Universitat Oberta de Catalunya)
- Martí Marfà Castán (Tramoia Cultura)
- Helena Muñoz Villena (La Comunitària)
- Paula Vallejo Gómez (Tramoia Cultura)

Coordinació de Tramoia Cultura

- Clara Saperas Llobet, directora de Tramoia Cultura

Coordinació i suport tècnic del CERC

- Guillem Miralles Puig, tècnic del Centre d'Estudis i Recursos Culturals

Suport documental i bibliogràfic del CERC

- Núria Grau Ramos, tècnica del Centre d'Informació i Documentació

Revisió d'aspectes jurídics

- Núria Valverde Domínguez, tècnica del Centre d'Estudis i Recursos Culturals

Grup de contrast

- Ester Martínez Rubio, responsable dels programes de suport a la creació artística i arts visuals de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques de la Generalitat de Catalunya
- Marta Borreguero Ribó, gestora cultural, directora de Cultura de l'Ajuntament de Mataró.
- Mireia Lluell Argemí, actriu i gestora cultural, directora de L'Estruch. Fàbrica de creació de les arts en viu (Sabadell) i presidenta de XarxaProd. Xarxa d'espais de creació i producció de Catalunya.
- Pere Coma Valls, gestor cultural, tècnic municipal, coordinador de Roca Umbert. Fabrica de les Arts de Granollers.
- Sebastià Portell Clar, escriptor i dramaturg, president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC).

Direcció (CERC i ODA)

- Laia Gargallo Piracés, cap de l'Oficina d'Estudis i Recursos Culturals
- Aina Roig Madorran, cap de la Secció Tècnica de Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC)
- Mònica Ruz Satorras, cap de la Secció Tècnica de l'Oficina de Difusió Artística (ODA)

Persones entrevistades

- Alfred Lacasa Tribó, jurista, secretari general de l'Ajuntament de Blanes.
- Ester Martínez Rubio, responsable dels programes de suport a la creació artística i arts visuals de la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques de la Generalitat de Catalunya
- Eva Quintana Ubals, gestora cultural i creadora, coordinadora de les residències al centre de creació Cal Gras.
- Laia Bonells Olier, coordinadora administrativa de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Granollers, regidora de l'Ajuntament de Moià i presidenta del Consell Comarcal del Moianès.

- Laura Bové Guri, cap de l'Àrea de Difusió i Cooperació Artística a la Direcció General de Promoció Cultural i Biblioteques de la Generalitat de Catalunya.
- Margarida Troguet Taull, gestora cultural, especialitzada en arts escèniques, vicepresidenta del Consell Nacional de les Arts de Catalunya (CoNCA).
- Marta Curtichs Serrato, creadora i gestora cultural, coordinadora de la Xarxa de Pobles Creatius i el programa Testimoni Escènic, al centre de creació Cal Gras.
- Montse Barbosa Boy, tècnica d'educació de la Gerència d'Educació de la Diputació de Barcelona, responsable de la Xarxa d'Escoles Municipals de Música i Arts (XEMMA).
- Quim Moya Matas, creador i gestor cultural, director artístic del centre de creació Cal Gras, coimpulsor de la Xarxa de Pobles Creatius i membre de la XarxaProd.
- Verònica Soler Soriano, tècnica de l'Oficina de Planificació Educativa de la Diputació de Barcelona.

Participants als grups focus

Creadors i creadores

- Andrea Pellejero (actriu independent) – arts escèniques
- Eduard Balaguer (Acadèmia Catalana de la Música) – música
- Helena Blesa (Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya)
- Helena Pielias (artista visual independent) – arts visuals
- João Lima (Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya) – dansa
- Sebastià Portell (Associació d'Escriptors/es en Llengua Catalana) – literatura
- Yldor Llach (Associació de Professionals del Circ de Catalunya) – circ

Centres de creació

- Aleix Vallverdú (Convent de les Arts, Alcover) – multidisciplinar
- Dani Ortiz (La Marfà, Girona) – música
- Diego Tampanelli (TPK Art i Pensament Contemporani, L'Hospitalet de Llobregat) – arts visuals i pensament
- Maria Hervàs (La Casa del Teatre Nu, Sant Martí de Tous, Anoia) – arts escèniques
- Mireia Llunell (L'Estruch, Sabadell) – arts escèniques

- Pepa Pasamon (Faberllull, Olot) – literatura i pensament
- Quim Moya, Eva Quintana i Marta Curtichs (Cal Gras, Avinyó) – multidisciplinar

Tècnics i tècniques municipals

- Anna Gabriel, tècnica de cultura, del Consell Comarcal del Moianès
- Carmesina Pons, tècnica responsable del Centre Cultural Can Lleonart, i Maia Conesa tècnica d'espais escènics, de l'Ajuntament d'Alella
- Cristina Castells, cap de mediació cultural, d'El Prat de Llobregat
- Elena Vilalta, cap del departament de cultura, i Mª Àngels Argudo, tècnica de cultura, de l'Ajuntament de Ripollet
- Gemma Selvas, cap de cultura, i Mònica Balcells, tècnica de cultur, de l'Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda
- Joanjo Esteban, tècnic responsable de Can Castells Centre d'Art (CCCA), de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat
- Jordi Freixas, cap de cultura, i Ferran Pérez, tècnic de cultura i referent de l'equipament de creació i difusió artística La Nau, de l'Ajuntament de Barberà del Vallès
- Jordi Xandri, tècnic de cultura, de l'Ajuntament Santa Maria Palautordera
- Jordina Puntí, cap de cultura, i Mireia Lluell, directora de L'Estruch, Fàbrica de Creació de les Arts en Viu, de l'Ajuntament de Sabadell
- Maria Faura Vilarmau, tècnica de cultura, i Rosa Rodríguez, directora de l'Escola de Música i Arts del Lluçanès (EMAL), de l'Ajuntament de Prats de Lluçanès
- Marina Marcian, tècnica de cultura, de l'Ajuntament de Palau-solità i Plegamans
- Marta Borreguero, cap de cultura, i Marta Cabot, tècnica del programa de suport a la creació, de l'Ajuntament de Mataró
- Pere Coma, coordinador de la Roca Umbert. Fàbrica de Creació, i Jèssica Enrique, tècnica de cultura, de l'Ajuntament de Granollers
- Xavier Bravo, cap de gabinet de serveis a les persones i acció cívica, i Jordina Blanch, tècnica de cultura, de l'Ajuntament de Cardedeu
- Xavier Diaz, director d'El Canal de Salt
- Xavier Mingo, cap de cultura, de l'Ajuntament Vic

L'equip responsable del treball dona les gràcies a totes les persones entrevistades durant el projecte, les persones que han participat als grups focals i les persones membres del grup assessor.

Altres publicacions de la sèrie Cultura

Eines

- 1 La comunicació de la cultura als municipis
- 2 Reglament del Servei d'Arxiu Municipal
- 3 Les dades culturals: consideracions ètiques, problemes i oportunitats
- 4 Repertori de normes legals per als arxius municipals
- 6 Els impactes de la cultura: metodologia per a l'estudi dels impactes d'esdeveniments culturals
- 7 L'equitat en les polítiques culturals. estudi de casos amb metodologia de recerca participativa
- 8 Model de reglament de cessió d'ús dels espais i els equipaments culturals de gestió municipal
- 9 L'ocupació cultural en l'àmbit públic
- 10 Manual de desenvolupament d'audiències
- 11 Enquesta de participació i hàbits culturals. Informe i proposta d'enquesta
- 12 Impuls d'una estratègia de cultura digital als municipis

Aquest estudi es basa en un treball de recerca sobre el suport a la creació des dels municipis, aplicat al cas de la província de Barcelona. Per suport a la creació considerem el conjunt d'actuacions i recursos que es despleguen per facilitar i promoure les activitats creatives, així com per garantir la seva interacció i impacte en els contextos on s'inscriuen, ja siguin l'escena artística, el sector cultural, un territori concret o una comunitat específica. S'han considerat diferents fases i dimensions d'aquest procés, des de la recerca i l'experimentació fins a la difusió, passant per l'assaig, la producció, el contrast i l'exhibició de l'obra creada, així com la formació i l'intercanvi.

L'estudi s'ha concebut com una guia per inspirar i orientar el desplegament de polítiques municipals de suport a la creació artística i cultural. A més de ser un exercici de reflexió, la voluntat és que esdevingui un recurs operatiu per als equips tècnics i polítics dels ajuntaments, fonamentat en dades i contrastat amb l'experiència. L'escenari en què s'inscriu és especialment rellevant, tant per la vitalitat del teixit creatiu —amb una proliferació notable d'espais, iniciatives i pràctiques arreu del territori— com per la necessitat creixent de dotar d'orientació, coherència i estructura les polítiques de suport a la creació i el seu impacte artístic, cultural, social i econòmic.